

KARYS

1979
GEGUŽĖ-MAY
Nr. 5

KARYS

1979
Nr. 5 (1552)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS

Administratorius
KEŠTUTIS BILERIS

Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

J. Juodis — Trys Baltijos broliai, akvarelė 1945 m.	viršelis
J. Petraitis — Mūsų likimas tarptautinių sutarčių šviesoje	177
L. B. — Lietuvių Apsaugos Dalinių 257. Bn	181
M. Boguta — Šimtmečių kovų su teutonais liudininkai	187
Arėjas Vitkauskas — Apie 3 metus tarnautus Lietuvos kariuomenėje	192
St. Baniulis — Kelios pastabos dėl Klaipėdos krašto sukilimo	195
S. Šetkus — Vilniuje karui prasidėjus	197
J. Gediminėnas — Stebiu ir stebiuosi	199
A. — Gegužės pirmoji	201
TREMTIES TRIMITAS	203
S. Jakubickas — Tauta ir mes	203
V. Tamošiūnas — Lietuvė — kenčiančioji motina	206
A. Mikulskis — Nepelnytas kerštas	212
KARINĖS ŽINIOS	214
KRONIKA	217

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road, Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 22 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 13 Orchid Road, Guildford,
NSW, 2161

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$11.00, pusmečiui U.S. \$6.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$11.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1552)

GEGUŽĖ — MAY

1979

MŪSŲ LIKIMAS TARPTAUTINIŲ SUTARČIŲ ŠVIESOJE

JUOZAS PETRAITIS

Mūsų Nepriklausomybės kovų kariai nebuvo iš tų, kurie sekė ir suprato pasaulinę politiką, kurie būtų turėję ryšius su aukštai stovinčiais užsienių diplomatais, ar būtų turėję iš jų kokias nors garantijas ar pažadus pagalbai. Jie buvo Lietuvos kaimo vaikai, likimo pašaukti iškovoti Lietuvai laisvę. Kovos lauke jie buvo vienui vieni ir niekas iš jų dėl to nedarė didelės dramos, kaip kad II Pasaulinio karo anglų vadai. Anglai net ištikus toms pašventė tam, kad ištrimituotų faktą, kad jie buvo palikti "vienui vieni". Mūsų kariui nė į galvą neatėjo mintis, kad jis galėtų turėti bet kokią moralinę teisę į tarptautinę pagalbą, ypač iš tų, kurie daugiausia pasinaudojo jų pasiaukojimu, užtvėnkiant raudonąjį tvaną savo krūtinėmis prie pat Europos slenksčio.

Gal tai ir išėjo mums į gera, kad niekas mumis nesirūpino ir nesiėmė globoti, nes tokiais atvejais globa pasibaigia ten, kur pasibaigia globėjo interesas. Mes stebėjome, kaip didžiųjų Vakarų Pasaulio galiūnų iškilmingi ir skambūs idealai, principai ir pažadai Stalino saulės kaitroje sutirpo į beprasmius žodžius.

Iš praeities mes semiamės ne tik stiprybės, bet patirties ir išminties. Praėjusis karas parodė, kad vadų sprendimai pareina nuo jėgos pusiausvyros. Tai pusiausvyrai keičiantis, keičiasi ir jų sprendimai. Rezultate — nėra tokių tarptautinių sutarčių ar principų, kurie nenusilenktų jėgai, išskaičiavimui ar aplinkybėms.

Šiam teigimui paremti yra daug faktų, bet mes sustosime, kad ir trumpai, ties tais, kurie dar tebėra mūsų atmintyje ir kurie liečia

mūsų Lietuvą, mus pačius kaip išeivius, mūsų artimuosius kaimynus, taip pat, taip vad., Jaltos aukas ir tuos motyvus, bei žmones, kurie nulėmė dabartinę istorijos eigą ir pasėjo sėklas trečiajam pasauliniam karui, netesėdami savo žodžio.

Iš karto reikia pasakyti, kad Lietuva, drauge su kitomis Pabaltijo valstybėmis, didžiosiomis Vakarų valstybėmis buvo ir tebėra tik geografinis vardas, bet ji joms naudinga kaip rytinis slenktis ties komunistinės imperijos dangoraižiu. Raudonajam batui tą slenkstį peržengus, Lietuva pasidarė Vakarams tik krislas akyje, kuris erzina, bet nepasiduoda pašalinamas. Savo laiku mes jautėmės gana saugūs, apsiraudę įvairiomis sutartimis — tiek iš Rytų, tiek iš Vakarų. Bet kai reikėjo tomis sutartimis pasinaudoti, jos pasirodė esančios be jokios vertės.

Viena iš svarbiausių mūsų sutarčių reikia laikyti 1920 metų liepos 12-tos sutartis su mūsų rytiniu kaimynu — Sovietų Sąjunga, kurioj ji deklaruoja:

Remdamasi Rusijos Federacinės Socialistinės Tarybų Respublikos paskelbtąja visų tautų teise laisvai apsispręsti, ligi joms visiškai atsiskiriant nuo valstybės, kurios sudėtyje jos yra, Rusija be atodairo pripažįsta Lietuvos valstybės savarankiškumą ir nepriklausomybę su visomis iš tokio pripažinimo einančiomis juridinėmis pasekmėmis ir gera valia visiems amžiams atsisako nuo visų Rusijos suvereniteto teisių, kurių yra turėjusi Lietuvių tautos ir jos teritorijos atžvilgiu. Kad Lietuva buvo kuomet priklausoma Rusijai, tas faktas neuždeda Lietuvii tautai ir jos teritorijai jokių pareigų Rusijos link.

Toji sutartis buvo atnaujinta 1926 ir 1939

metais, bet kaip prisimename, netrukus po sutarties paskutiniojo atnaujinimo, sovietų kariuomenės bazės užėmė strategines pozicijas Lietuvoje pagal išprievertautą "savitarpės pagalbos" sutartį.

Savaime aišku, mums netenka gaisinti laiko svarstant komunistinio garbės žodžio vertę, nes žodis "garbė" iš viso nefigūroja komunistiniame žodyne. "Sutartis" komunistinėje ideologijoje yra tik viena iš apgaulės priemonių.

Ne geriau mums sekėsi su mūsų pietų kaimynu — Lenkija, ne tik istorijos bėgyje, bet ir naujaisiais laikais. Visiems yra gerai žinomas perdėtas lenkiškas savigarbos jausmas, bet tai jiems nekliudo "garbės žodžiu" pagrįsti įvairias suktybes. Mūsų atveju prisiminkime nelemtą Suvalkų sutartį.

Nepriklausomybės kovoms vykstant ir turint bendrą priešą bolševikus, būtų logiška, kad lenkai eitų su mumis iš vien. Priešingai, lenkai panoro vienu šūviu nušauti du kiškius: išvyti bolševikus iš savo teritorijos ir pasinaudojant ta proga, užimti kaip galima daugiau svetimos teritorijos, neaplenkiant ir Lietuvos. Po įvairių mūšių ir derybų, galų gale, buvo susitarta ir pasirašyta garsioji Suvalkų sutartis 1920.X.7, kuri turėjo įsigaliooti po trijų dienų. Mums nežinoma, ar sutarties įsigaliojimo laikas buvo nutęstas lenkų planuojamam puolimui palengvinti, ar Pilsudskis, vykdydamas savo svajonę sukurti Lenkijos imperiją, užbėgo už akių sutarties įsigaliojimui. Kiekvienu atveju, lenkai savo žodį suteršė, o didžiosios valstybės lenkams, kaip stipresnei pušei, pataikavo. Taigi ir šiuo atveju nei teisė, nei sutartis, nei kaimynystė neapsaugojo mus nuo išprievertavimo.

Likimas vėliau skaudžiai pasijuokė iš lenkų, kai jie panašioje situacijoje pirmieji šokosi dalintis grobiu su Vokietija užimdami anglimis turtingą Ciešino sritį, nežinodami, kas jų pačių laukia. Mes, gi, pasilikome švarūs prieš istoriją nepasinaudodami tokia pat Lenkijos katastrofa karui prasidėjus.

Kalbėdami apie mūsų kaimynus, negalime aplenkėti ir vakarų kaimyno — Vokietijos. Užmirškime jų de jure pripažinimą ir sustokime ties Klaipėda.

Pagal Versalio taikos sutartį, Klaipėdos kraštas buvo atskirtas nuo Vokietijos ir perduotas valdyti Santarvės valstybėms, kol galutinai bus nustatytas Lietuvos valstybės statusas. Kai Lietuva jau buvo tarptautiniai pripažinta ir priimta į Tautų Sąjungą, santarvininkai nesiskubino perduoti Klaipėdos krašto Lietuvai. Tik praslinkus mėnesiui po sėkmingo Klaipėdos krašto sukili-

mo, Ambasadorių konferencija nutarė Klaipėdą perduoti Lietuvai. Sutartis, pripažįstanti Klaipėdos krašto suverenitetą Lietuvai, suteikiant Kraštui autonomiją, galutinai buvo pasirašyta tik 1924. V.8 tarp Lietuvos, iš vienos pusės, ir D. Britanijos, Prancūzijos, Italijos ir Japonijos — iš kitos. Mūsų sutartis su Vokietija, pasirašyta 1928. I.29 sienų reikalu, Klaipėdą pripažino Lietuvai. Vokiečių žodis rišo juos tol, kol jie atkuto po I Pasaulinio karo. Palyginus Versalio taikos sutarties sulaužymą, Hitlerius atsimetimą nuo jo duotų Muenchene garantijų, bei Austrijos ir Čekoslovakijos užėmimą su Klaipėdos afera, ši paskutinioji nesukėlė jokios sensacijos. Mums šaukiantis signatarų, jie nerado reikalo drumsti Hitlerio ramybės, o jo idejos draugai — sutarties signatarai — Italija ir Japonija pritarė Hitleriui. Mes galime tik tuo pasiguosti, kad Klaipėda buvo paskutinis kšnis, kuriuo Vokietija dar neužspringo. Po to sekė Lenkija.

Taip, iš mūsų kartaus patyrimo mes matome, ko vertos yra tarptautinės sutartys. Mes žuome kaip nepriklausoma valstybė ir pagrįstai galime priekaištauti Vakarams, kad jie leidžia skęsti silpnesniai, bijodami patys sušlapti.

Dabar išeikime iš savo kiemelio ir pažiūrėkime, kas darosi plačiame pasaulyje.

Po nelemtos Muencheno sutarties (1938.IX.29), kurios auka tapo Čekoslovakija ir buvo atidaryta vartai tolesnei Vokietijos agresijai, sovietai susirūpinę savo kailiu. Anglai su prancūzais taip pat užuodė vokiško parako kvapą. Ir taip, bendras interesas suvedė juos į Maskvą. Kaip sustabdyti Vokietijos ekspansiją ir tuo pačiu gręsiantį karą?

1939.III.18, t.y., po trijų dienų Čekoslovakijai žlugus, tuolaikinis sovietų užsienių reikalų ministeris Litvinovas pasiūlė Vakarams, lygiai, kaip ir prieš metus Austrijai žlugus, bendrą konferenciją, tikslu sudaryti "taikos frontą" prieš Vokietiją. Anglai su prancūzais ilgai delsė su atsakymu, bet pagaliau į tą kvietimą atsiliepė su savo projektu, kad sovietai vienašališkai deklaruotų garantijas Lenkijai ir Rumunijai, kaip kad ir jie yra deklaravę. Litvinovas su tuo nesutiko ir statydamas savo politinę karjerą ant kortos, davė savo kontrapasiūlymą, būtent:

1. sudaryti trišalį savitarpės pagalbos punktą grynai defenzyvinio pobūdžio;

2. duoti saugumo garantijas Centrinės ir Rytinės Europos valstybėms, įskaitant ir visas europines valstybes, turinčias bendras sienas su sovietais, nežiūrint, ar tos valstybės norėtų ar

nenorėtų tokių garantijų. Čia turėta galvoj Pa-baltijys, Lenkija ir Rumunija.

3. konkrečiai susitarti, kokioj formoj ir ko-kia apimtimi tuojau pat turi būti duodama pa-galba toms valstybėms, kurioms grėsia agresijos pavojus.

Churchillis, tada dar opozicijos vadas, tokiam paktui pritarė, bet min. p-kas Chamberlainas ir prancūzai nenorėjo susirišti su sovietais laikyda-mi, kad sovietų kariuomenė už savo valstybės ribų yra nepatikima ir dar dėl nepalankios to-kiam paktui viešos opinijos. Iš tiesų, gi, tiems pakto punktam įgyvendinti atsirado netikėta kliūtis — paliestos sovietų kaimyninės valstybės nesutiko būti sovietų “išvaduojamos”, nežiūrint vėlesnio anglų ir prancūzų didelio spaudimo. Lenkai, atsisakydami tokios garantijos, pareiškė: “Su vokiečiais mes rizikuojame prarasti savo laisvę, o su rusais, gi, savo sielą.”

Litvinovas krito. Į jo postą atėjo Molotovas. Vakarai nesuprato, kad tai reiškia sovietų poli-tikos pasikeitimą. Vokiečiai pramatė toliau ir to rezultate fašizmas su komunizmu susitarė pasi-dalinti pasaulį. Ribbentropo-Molotovo paktas yra klasiškas pavyzdys sutarčių, kurių jau pasirašy-mo metu nemanoma laikytis.

Tos anglų, prancūzų-sovietų ir vokiečių-so-vietų derybos ir susitarimai rodo, kad politikoje moralinių principų nėra: kraštutiniausios ideolo-gijos ir priešingiausios politinės sistemos, reika-lui esant, susigimino.

Tai tiek apie formalias sutartis. Be raštiškų ir slaptų sutarčių yra dar viena tarptautinio įsi-pareigojimo forma — tai viešos deklaracijos, ku-rios dabar yra labai madoj. Manymėm, kad jei sutartis saisto jas pasirašiusias valstybes, tai vie-šos deklaracijos turėtų saistyti tuos, kurie jas skelbia. Skirtumas yra tik tas, kad sutartis yra juridinis įsipareigojimas, o deklaracija — morali-nis, todėl tų įsipareigojimų vykdymas yra labiau įpareigojantis, nes tai yra jau garbės reikalas.

Viena iš garsiausių modernių laikų dekla-racijų yra taip vad. Atlanto Charta. Jos trumpa istorija ir turinys yra sekantis.

Vokiečiams paklūpdžius Europą, ir jiems di-deliais šuoliais veržiantis į Rusiją, Vakarų nuo-taika labai krito. Kas daryti? Rooseveltto inicia-tyva du “didieji”, t.y. Rooseveltas ir Churchil-lis, jau min. p-kas, susitarė susitikti asmeniškai pasitarimui. Susitikimo vieta sutarta iš anksto parinktoj vietoj Atlanto vandenyne. Iš čia ir At-lanto Chartos vardas. Į susitikimo vietą Chur-chillis atplaukė naujaisiu karo laivu “Prince of Wales”, kuriame ir vyko svarbiausi nutarimai.

Savųjų moralei sustiprinti, o priešui išgąsdinti buvo nutarta paskelbti principus, kuriais bus pa-grįsta pokarinė Vakarų politika. Ta garsioji At-lanto Charta skambėjo šiaip:

1941 m. rugpiūčio 12 d.

Jungtinių Amerikos Valstybių Prezidentas ir Mi-nisteris Pirmininkas Mr. Churchillis, reprezentuo-jas Jo Didybės vyriausybę Suvienytoje Karalystėje, drauge būdami, laiko, kad pridera paskelbti bendrus šių kraš-tų politinius principus, kuriais jie grindžia savo vil-tis geresnei pasaulio ateičiai.

1. Jų kraštai nesiekia jokios teritorinės at kito-kios naudos.

2. Jie nenori matyti jokių teritorinių pakeitimų, kurie nesiderintų su laisvai pareikštu paliestų žmo-nių noru.

3. Jie respektuoja visų tautų teisę pasirinkti val-dymosi formą, pagal kurią jos tvarkysis, o taip pat, jie nori matyti atstatytas savarankiškų vyriausybių su-verenines teises, kurios buvo prarastos jėgos keliau.

4. Jie stengsis, prisilaikydami esančių įsipareigo-jimų, skatinti, kad visos valstybės, didelės ar ma-žos, nugalėjusios ar nugalėtosios turėtų lygiateises są-lygas prekybai ir priėjimą prie pasaulinių žaliavų, kurios yra reikalingos jų ekonominiam gerbūviui.

5. Jie nori įgyvendinti glaudžiausią visų tautų bendradarbiavimą ekonominėj srityje, siekiant užtik-rinti pagerintų darbo sąlygų, ekonominės pažangos ir socialinio saugumo.

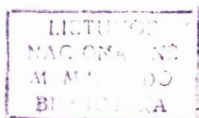
6. Galutinai sunaikinus nacių tironiją, jie turi vil-ties matyti įgyvendintą tokią taiką, kuri sudarytų są-lygas visoms tautoms saugiai gyventi savo ribose ir už-tikrintų, kad visi žmonės visuose kraštuose galėtų gyventi laisvai be baimės ir skurdo.

7. Tokia taika įgalintų visus žmones naudotis at-viromis jūromis ir vandenynais be jokių kliūčių.

8. Jie tiki, kad visos pasaulio tautos, išeinant iš realistinių ir dvasinių motyvų, privalo atsakyti nuo jėgos panaudojimo. Kadangi jokia ateities taika negali būti išlaikyta, jei ir toliau bus tęsiamas sau-sumos, jūrų ir oro ginklavimasis tų tautų, kurios grėsia ar gali grasinti agresija už savo ribų, jie mano, kad tokių tautų nuginklavimas yra būtinas, kol bus įves-ta platesnė ir pastovesnė bendro saugumo sistema. Taip pat, jie skatins ir imsis visų praktiškų priemo-nių, kurios taiką mylinčioms tautoms palengvintų triuš-kinančią ginklavimosi našlą.

Tai tokia yra toji Atlanto Charta. Po tris-dešimt septynerių metų nuo jos paskelbimo, be-veik nė vienas jos punktas nėra įgyvendintas. Atlanto Chartos principai nuskendo drauge su “Prince of Wales” kovos laivu, kuriame ta charta buvo pasirašyta, nes tie “du didieji” nesiryžo savo gražių žodžių paremti aštriu kardu prieš “tretį didįjį”.

Tokios romantiškos tarptautinės didžiųjų vals-tybių deklaracijos, be valios ir galios jas įgyven-

dinti, padaro daugiau žalos, negu naudos. Ar mūsų "miškų broliai", dešimtį metų kovoję prieš rusišką NKVDistą, neužsitarnavo paramos iš Vakarų? Ar Vengrijos, Lenkijos ir Rytų Vokietijos sukilimai nebuvo paskatinti tokios gražbylostės? O dabartinės "žmogaus teisių" deklaracijos ar išgelbėjo mūsų Sadūnaite, Viktorą Petkų ir visą eilę mūsų tautos kankinių? Niekas nereikalauja, kad tokias deklaracijas skelbiančios valstybės dėl jų įgyvendinimo eitų į karą su raudonaisiais. Užtektų to, kad jos nutrauktų pelningą biznį su komunistiniu bloku, o visa kita savaime išsispręstų. Bėda yra ta, kad Vakarų pati skaudžiausioji vieta yra kišenė, kuriai apsaugoti jokia kaina, įskaitant ir garbę, nėra per aukšta.

Kalbant apie viešas deklaracijas, pasižadėjimus, garantijas, turime sustoti ties Lenkija, kuri tokių garantijų paskatinta ryžosi pasipriešinti Vokietijai. Jeigu kas turi tesės reikalauti iš Vakarų ataskaitos už neištesėtus pažadus, nekalbant jau apie visus kitus sovietų pavergtus kraštus, tai šių valstybių eilės priešakyje stovėtų Lenkija, kuri turėjo visokeriopas Vakarų garantijas ir kurios gynimo vardu bei sąskaiton užsiliepsnojo II Pasaulinis karas. Klausimas, ar be tų garantijų Lenkija būtų išdrįsusi pasišiaušti prieš Vokietiją.

Vakarai su dideliu nenoru ėjo į karą padėti Lenkijai, bet jiems kito kelio nebuvo: jie buvo jau per daug viešai įsipareigoję, net oficialiai pačiam Hitleriui pareiškę, kad jie dėl Lenkijos kariausią, o be to, buvo tik laiko klausimas, kada vokiečio geležinė pirštinė pasibels į jų pačių duris. Mes galime suprasti, kad Prancūzija su Anglija nebuvo pasiruošusios karui, bet lenkams buvo nesuprantama, kad jų galingieji sąjungininkai sėdėjo sau ramiai už Maginot linijos ir nepadėjo jiems nei prieš vokiečius, nei prieš iš užpakalio puolančius rusus. Kai atėjo Vakarų eilė, jie kariavo jau nebe už Lenkiją, bet už savo pačių egzistenciją. Taigi, lenkų sutartys su vokiečiais, sovietais, anglais ir prancūzais, rimtam momentui atėjus, parodė ko jos vertos.

Vokiečiams jau "susitvarkius" su Europos valstybėmis ir jiems atsigręžus prieš savo sąjungininką — sovietus, — pasaulis pamatė kitą tragikomediją: bendro priešo akivaizdoje, pranyko ideologiniai, politiniai, socialiniai ir visi kiti skirtumai ir nesuderinami priešai — kapitalistai ir komunistai — susigiminiavo nenatūralioje sąjungoje. Vakarai, matyt, nežinojo to prasmingo lietuviško priežodžio — "neik su velniu obuoliau-

ti". Neabejotina, kad istorija Vakarų vadus nuteis už politinį išprotėjimą.

Karo laimei nusigręžus nuo vokiečių ir naujieji sąjungininkai matydami jau rankomis pasiekiamą pergalę, nutarė susitikti padėti pagrindus naujai pasaulio santvarkai. Iš čia garsioji Jaltos konferencija, kuri vyko 1944.II.4-11 dienomis. Stalinui atsakius griežtai bet kur iš savo teritorijos vykti konferencijai, ji vyko Kryme, Jaltoje, caristinių kunigaikščių puošniose vilose.

Įvairių tos konferencijos nutarimų tvarkaraštyje, mūsų temai paminėtini šie punktai:

1. pakartojimas Atlanto Chartos principų, bei "Trijų Didžiųjų" pasiryžimas grįsti pasaulio tvarką teise, kuri tarnautų taikai, saugumui, laisvei ir bendrai žmonijos gerovei;
2. Lenkijos problema;
3. pasikeitimas savais piliečiais, rasta is užimtuose kraštuose.

Prie pirmojo punkto — Atlanto Chartos principų, — mes galime pridėti savo pastabą, kad teisė visuomet yra pagrįsta jėga, todėl teisė nėra teisingumas, kuris yra vienintelė sąlyga tikrai taikai.

Antrasis punktas — Lenkija. Galų gale atėjo paskutinis momentas Vakarams išpirkti savo vekselius Lenkijai. Lenkija pasidarė centrinė ašis, apie kurią sukosi visa Jaltos konferencija. Tai buvo Anglijos ir tuo pačiu Churchillio garbės reikalas, o sovietams ir Stalinui — įkyrus šašas. Sovietai, stumdami vokiečius per Lenkiją, jau buvo tikri jos šeimininkai, jos visos dar neužėmę. Prie konferencijos stalo susėdo Churchillis, Rooseveltas ir Stalinas. Čia vėl prisimena Krilovo pasakėčia apie gulbę, lydį ir vėžį, kurie traukė vežimą kiekvienas savo kryptimi. Faktiškai buvo tik du varžovai: Churchillis ir Stalinas, nes Rooseveltas laikė, kad Lenkija yra Anglijos reikalas, kuriuo Amerika nesuinteresuota. Svarstomuosius klausimus Lenkijos reikalu būtų galima sugrupuoti sekančiai:

1. Sudarymas vienintelės provizorinės valdžios visai Lenkijai;
2. Laisvų rinkimų laikas ir forma;
3. Lenkijos sienų klausimas rytuose ir vakaruose ir
4. Sovietų armijos, žygiuojančios per Lenkiją, užpakalinių linijų apsauga.

Įdomu yra peržvelgti sąjungininkų užimtas pozicijas prie derybų stalo.

(Bus daugiau)

LIETUVIŲ APSAUGOS DALINIŲ 257. Bn

L. B.

(Pradžia balandžio KARYJE)

SVYRIŲ GYNIMO PLANAS

Svyrių gynimo planas buvo realizuotas tik 1944 m. vasario mėn. Jis buvo sudarytas bendradarbiaujant su policijos nuovada.

Svyrius ginti buvo gana patogiu, nes iš šiaurės rytų buvo ežeras, o iš pietų vakarų geras matomumas, atviras apšaudymo laukas ir lygi vietovė, net iki dviejų kilometrų atstumo. Šiaurės ir pietų miesto pakraščiais buvo kiek dengta vietovė, bet matomumas ir apšaudymo laukas buvo gana pakenčiamas.

Svyrių policijos nuovada buvo šiaurinė miesto dalyje, mūriniam pastate, todėl jai buvo pavesta ginti tą miesto dalį.

Jai buvo pavesta suorganizuoti du atsparos punktus:

1. Kapinės — 4 kautynių skyriai.
2. Gyvenamam pastate.

Svyrių pietų vakarų pakraštys — du atsparos punktai:

3. Atsparos punktas: aukštumėlė 500 m. į p.v. nuo kapinių — du s.k. skyriai ir vienas šaulių skyrius su dviem 1 kulk. iš 1 Kp.
1 Kp čia pastatė didelį bunkerį, kuriame minėti daliniai lengvai tilpo. Bunkeris buvo numatytas užimti pavojaus atveju.
4. Atsparos punktas: piliakalnis miesto pietų vakarų kampe — PnBr (trys s. kulk.). Čia dieną naktį buvo pozicijoje trys s. kulk. su tarnyba.
5. Atsparos punktas: aukštumėlės miesto pietinėje dalyje — s. kulk grandis iš RšBr ir du kautynių Sk iš 1 Kp.
6. Miesto šiaurės rytų dalis (Ežero pakraštys) — patruliai iš policijos nuovados.
7. Judrus rezervas — DvBr iš 1 Kp.

Bn dalinių veiksmai

Panaudoti visą batalioną kovai prieš banditus, kad atliktų didesnio masto veiksmus, bataliono vadovybė negalėjo dėl šių priežasčių:

- a) 4 Kp. turėjo atsakomąją uždavinį, tai yra, ginti Mykoliškių tiltą, ir jos bet kokiems kitiems veiksams neleidžiama buvo panaudoti.
- b) Kiekvienas atsparos mazgas (Kp) apsaugai turėdavo palikti nemažiau trečdalią jėgų.

Reikalui esant, batalionas veiksams daugiau galėjo sutelkti: iš 1 Kp — du būrius, 2 s. kulk., 1 minosvaidį; iš 2 Kp — du būrius, 1 s. kulk., 1 minosvaidį; iš 3 Kp — du būrius ir 1 minosvaidį, iš PnBr — vieną skyrių su s.

kulk.; iš RšBr — vieną s. kulk. grandį; viso būtų šeši būriai, 5 s. kulk. ir 3 minosvaidžiai — apie 200 kovotojų. Su tokiom jėgom giliau žygiuoti į bandų laikomą rajoną būtų buvę labai rizikinga.

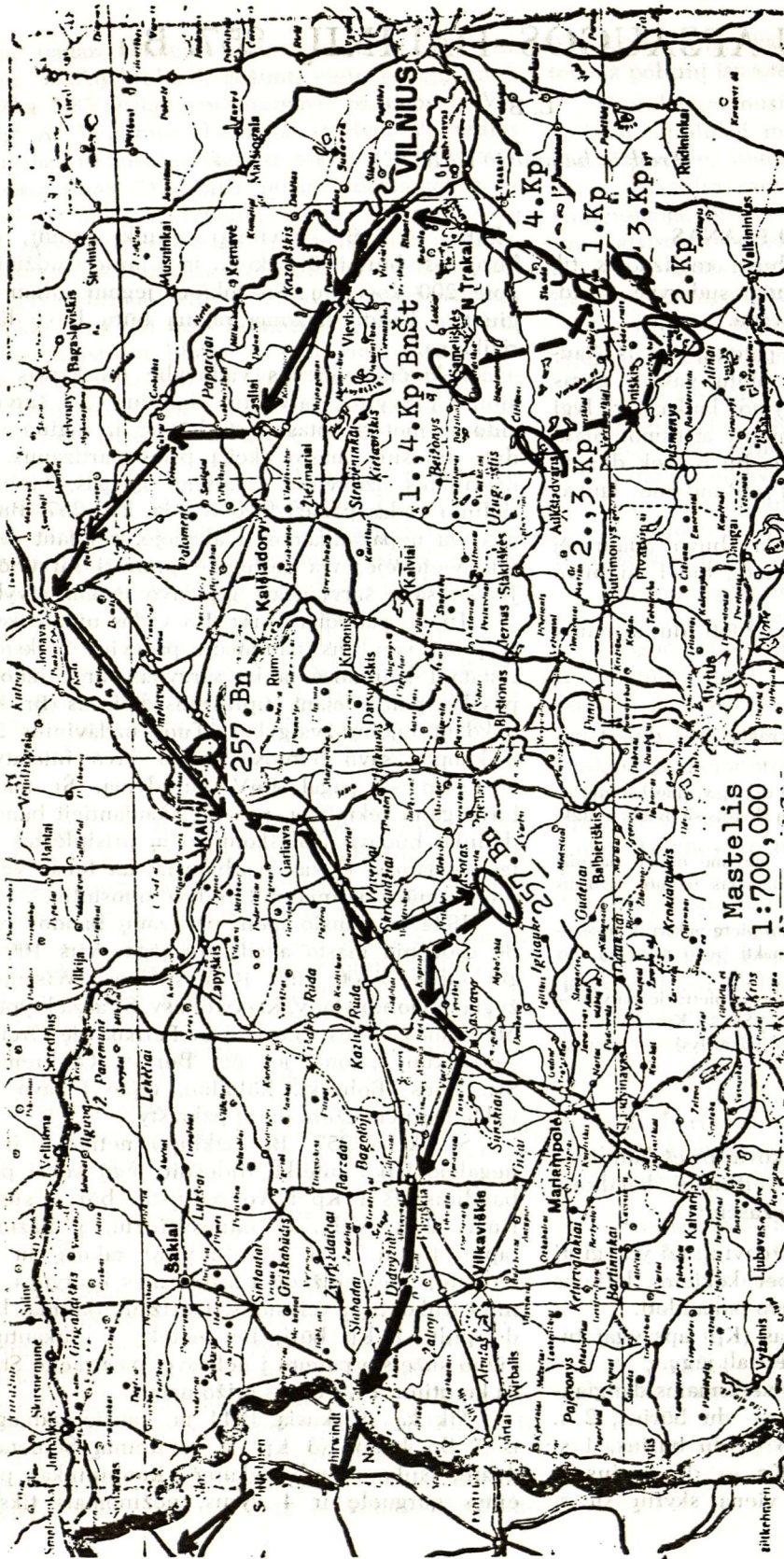
Vokiečių policijos vadovybė du kartus prišuntė į Svyrius šarvuotus dalinius (3-4 šarvuoti auto ir motorizuotas pėst. būrys) ir ragino vykdyti didesnio masto akciją prieš partizanus. Išnagrinėjus uždavinio vykdymo sąlygas, šarvuoto dalinio vadas padarydavo išvadą, kad 257. Bn jėgos yra nepakankamos ir akcijoje, veikiant dengtoje vietovėje, yra galimybė prarasti šarvuočius. Jis su savo šarvuočiais grįždavo iš kur atvykęs.

Tokiai padėčiai esant, Bn vadas nutarė kovoti prieš banditus naudojant pasyvius veiksmus: išstatant kaimuose lauko sargybas; organizuojant pasalas, panaudojant stipresnius dalinius (Br, Kp); vykdant rajonų žvalgybas. Tuos uždavinius 2 ir 3 kuopos savo baruose vykdė savo iniciatyva, o 1 Kp — pagal BnV nurodymą. Ši taktika buvo gana sėkminga, nes plėšikaujantieji banditų daliniai būdavo išblaškomi, o jų prisiplėštas turmas atimamas. O kas svarbiausia, tai tuose veiksmuose mūsų daliniai neturėdavo nuostolių.

1944 m. sausio mėn. partizanų bandos įvykdė didesnio masto akciją. Jų jėgos virš 100 rogių (apie 5-600 žm.) iš Vyšniavos (Wiszniew) žygiavo Dobrowlany, Krzywonosy, Stracza kryptimi plėšdamos vietos gyventojus. Pernakvoję Orciany — Jackuny rajone, jos per Borysy, Grybienieta, Str. Wies, Bohacki, Kolodno, grįžo į savo stovyklą Naručio ežero pietų pakraštį.

Ši akcija 257. Bn užklupo netikėtai ir jis negalėjo laiku sutelkti didesnių jėgų kovai prieš banditus. Iš 1 Kp buvo pasiųstas būrys, sustiprintas 2 s. kulk. ir minosvaidžiu, į Raziuszę (apie 4 km. į p. nuo Svyrių) rajoną su uždaviniu, neįsileidžiant į artimesnes kautynes, ugnumi trukdyti jų veiksmus. Partizanų daliniai bandė pulti 1 Kp būrį, bet netekę 5 nukautų ir vieno sužeisto paimto į nelaisvę, pasitraukė Stracza kryptimi. 1 Kp būrys grįžo namo.

Tik ką atvykusią 1944 m. sausio pabaigoje iš 7 Bn kuopą (3 Kp) ir patalpintą Šemetavos dvare, ištiko skaudi nelaimė. Kuopininkas pasiėmęs gurguolę ir 4 vyrus, nežinomais tikslais

257. Bn dislokacijos ir žygiai 1944.V. vidurio — VIII.1.

Bn Semeliškių — Aukštadvario rajone: 1944.V.vid. — VI.vid.

Bn Rūdiškių rajone: 1944.VI.vidurio — VII.3 d.

Žygis į Kauną: 1944.VII.3-13 d. (Rūdiškės, Rikantai, Žasliai, Gegužinė, Jonava, Kaunas).

Bn Kauno rajone: 1944.VII.13-28 d.

Bn Maldabūdis (Šilavotas) rajone: 1944.VII.29, 30 d.

Žygis į Kud. Naumiestį: 1944.VII.30 d. (Šilavotas, Plutiškės, Kupriai, Ažuolų Būda, Vinčiai, Pilviškiai, Didvyžiai, Kud. Naumiestis).

Žygis iš Kud. Naumiesčio į Tilžę: 1944.VIII.1 d. 18:00 val. peržengta siena.

vyko į Janiewiczze kaimą. Pakeliui pateko į banditų pasalas, kurie staigia ugnimi nukovė kuopininką, puskarininkį ir vežiką, vieną j. puskarininkį paėmė į nelaisvę, kuriam po kelių savaičių pasisėkė pabėgti, o antra j. puskarininkui pasisėkė pabėgti partizanams persekiojant stipria ugnimi. Tačiau, šios pamokos 3 Kp neužteko. Kp vadas ltn. Šlapelis (jis buvo 1. Bn ūkio viršininkas ir veiksams laikinai prikmandiruotas prie 7. Bn) buvo įspėtas, kad Sielatki — Janiewiczze ribą su mažom jėgom neperžengtų. Vieną dieną ltn. Šlapelis, pasiėmęs būrį, nutarė padaryti "vizitą" Spiahla kaimo banditams. Jie būrį įsileido į kaimo vidurį ir atidarė stiprią ugnį. Ltn. Šlapelis sužeistas į koją pateko į nelaisvę, vienas j. puskarininkis buvo užmuštas, o būrys su j. ltn. G. panikoje pabėgo.

Borysy kautynės

1944.III.21 d. Bn štabas iš vietos gyventojų gavo pranešimą, kad virš 100 rogių (apie 5-600 žm.) partizanų dalinys iš Wyholenieta (6 km. į v. nuo Jez. Wiszniewskie) kaimo traukia D. Dobrowlany kryptimi plėšdamas vietos gyventojus. Bn vadas padarė išvadą, kad partizanai kartoja savo sausio mėn. akciją. Jis įsakė 2 Kp vadui, kpt. U., su dviem būriais, 1 s. kulk. ir 1 minosvaidžiu iš 2 Kp ir vienu būriu, 2 s. kulkosvaidžiais iš 1 Kp suorganizuoti pasalas Borysy kaime. Kovo 21 d. vakare kpt. U. užėmė Borysy kaimą ir išdėstė dalinį pozicijoj. Kovo 22 d. 8 val. ryto kpt. U., nesulaukęs prieš, nutarė nusiimti nuo pozicijos ir išžvalgyti Orciany rajoną. Vos tik 2 Kp apsaugos patrulis pajudėjo iš Borysy kaimo, kai iš miško, esančio į vakarus nuo Borysy, išlindo prieš raiteliai. Kpt. U. tuojau įsakė užimti buvusias pozicijas ir pasirengti kautynėms. Banditai, užėmę išeities ribą puolimui miško pakraštyje, esančio į vakarus ir pietus nuo Borysy kaimo, pradėjo puolimą. Kautynės tęsėsi apie 3 valandas. Banditai, atrodo, buvo pasiryžę nublokšti 2 Kp iš Borysy kaimo ir pradėjo ją supti iš šiaurės pusės. Kautynės buvo tokios atkaklios, kad j. ltn. K. su savo daliniu turėjo durtuvais išmušti įsiveržusį priešą į šiaurinę dalį Borysy. Po to įvykio kautynių įtampa atslūgo. Partizanai pamiškiu pasitraukė link dv. Olszewo, o iš ten Grumbienieta kryptimi. Kpt. U. prieš neperseikiojo, nes veikiant dengtoje vietoje jo jėgų buvo per mažai. Jis per Orciany ir Stracza grįžo į Konstantinavą.

Šiose kautynėse buvo atgautas iš banditų angliškas lengv. kulkosvaidis, kurį savo laiku buvo praradusi akcijoj 3 PolKp. Kuopos nuosto-

liai buvo 1 sužeistas, o banditų nuostoliai neišaiškinti, nes jie savo sužeistuosius nusitempė į mišką. Po šių kautynių stambesnių bandų veiksmams nepasireiškė ilgesnį laiką.

1944 m. gegužės mėn. pradžioje skaudus įvykis palietė 1 Kp. Batalionas gavo įsakymą Svyrių rajono apsaugą perduoti latvių "Polizei Regiment RIGA" batalionui ir išvykti į Semeliškės — Aukštadvaris rajoną. 3 Kp reikėjo nusiūsti įsakymą dėl Dobrovlianų dvaro atsparos mazgo perdavimo latviams ir išvykimo iš Svyrių. Kadangi telefono ryšys su ja buvo nutrūkęs, todėl reikėjo siūsti pasiuntinius Tam uždaviniui įvykdyti buvo nutarta panaudoti 1 Kp dviratininkų skyrių su dviem l. kulkosvaidžiais, liktiniam puskarininkui vadovaujant. Buvo parinktas mažiau pavojingas kelias: palei Svyrių ežero vakarinę pakraštį, aukštuma 170, Dobrovlianų dvaras. Vienintelė pavojinga vieta buvo miškelio ruožas (apie 60 m. pločio) apie 500 m. į vakarus nuo aukštumos 170. Bn adjutantas įspėjo puskarininkį, kad pasiekus a. 170 su skyriaus branduoliu užimtų poziciją kol priekiniai patrulininkai išžvalgys miškelio ruožą. Deja, puskarininkis to neįvykdė. Skyrius ant aukštumos 170 nesustojo ir neužėmė pozicijos, bet dviračiais važiavo į pakalnę. Priekiniai patrulininkai nusileidę nuo a. 170 nusiūstino, nes turėjo pereiti keliu, grįstu rąstais ir tiltelį (apie 150 m. nuo miškelio pakraščio). Tuo metu skyriaus branduolys, važiuavęs dviračiais, prisivijo patrulininkus, išskyrus vieną kareivį su l. kulkosvaidžiu, likusiu ant a. 170, nes jo dviračio rėžis nukrito ir jis sustojo jį sutvarkyti. Tuo laiku pasipylė stipri ugnis iš miškelio pakraščio. Skyrius pradėjo trauktis. Trauktis reikėjo a. 170 vakariniu šlaitu ir visiškai atvira vietoje. Kareivis, kuris buvo likęs ant a. 170, pasitraukimą dengė l. kulkosvaidžio ugnimi, nes banditai pradėjo pulti ir persekioti besitraukiančius. Ant 170 aukštumos vakarinio šlaito buvo nukauti puskarininkis ir keturi kareiviai, vienas pateko į nelaisvę, kai šaudymui prasidėjus pasislėpė griovyje prie tiltelio, o kitiems šešioms pavyko pasitraukti (dviem buvo peršautos krūtinės). Skyrius prarado vieną l. kulkosvaidį, šešis šautuvus ir dvylika dviračių. Tas viskas atsitiko dėl puskarininkio neatydaus uždavinio vykdymo.

3 Kp vadas, išgirdęs šaudymą, tuojau su kuopa išvyko aukštumos 170 kryptimi. Banditų jau neberado, nes jie tuojau pasitraukė Vyšniavos kryptimi. Kp vadas, susirinkęs nurengtus penkis lavonus, parsivežė juos į Dobrovlianų dvarą.

Patekęs į nelaisvę kareivis iš Vyšniavos, po

kelių dienų, nakties metu pabėgo ir prisijungė prie 1 Kp.

Santykiai su vietos gyventojais

Svyrių rajone gyventojų elementas buvo įvairus. Čia buvo gyventojų, kurie laikė save lenkais, čia buvo gudų, o daugiausiai buvo tokių, kurie patys nežinojo kas jie esą ir save vadino "tuteiši" (vietinis). Bataliono santykiai su vietos gyventojais, atrodo, buvo neblogi. Gyventojai pasitikėjo bataliono kariais. Labai dažnai kaimų seniūnai ateidavo į Bn štabą, arba pas kuopų vadus ir prašydavo prisiūsti į kaimą apsaugai kareivių, nes kuriame kaime būdavo kareivių, tai banditai vengdavo to kaimo. Pagal galimybę, kuopų vadai pasiūsdavo nakčiai į vieną, kitą kaimą lauko sargybas.

Apie pasirodžiusius banditus kaimo rajone, žmonės pranešdavo pasiūsdami į Bn štabą pasiuntinius. Artimesni kaimai prie Bn dalinių stovėjimo vietų turėdavo pasikabinę geležinius daiktus, ir banditams pasirodžius netoli kaimo, skambindavo tais geležiniais daiktais. Dalinių vadai, išgirdę tuos signalus, dažnai pasiūsdavo ta kryptimi parengties dalinius ir nuvydavo banditus.

Po didesnių veiksmų su partizanais mūsų daliniai paimdavo nemažai grobio, kuris būdavo prisiplėštas iš vietos gyventojų. Vietos gyventojai kreipdavosi į kuopas arba Bn štabą ir atgaudavo savo prarastus daiktus. Dažnai po tokių akcijų Bn štabe susirinkdavo nemažai arklių ir rogių. Tiems arkliais išlaikyti Bn štabas negaudavo pašaro, todėl jis stengėsi galimai greičiau jais atsikratyti. Bendradarbiaujant su Svyrių valsčiaus viršaičiu, jie būdavo gražinami savininkams. Žmonės turėdavo pristatyti savo arklių ir rogių kaimo seniūno patvirtintus aprašymus. Kartais žmonės nerasdavo paimto grobio tarpe savo arklių, tai Bn štabas duodavo naudojimui kitus su sąlyga, jei atsiras savininkas, tai jie privalės gražinti gautus arklius.

Bataliono kariai su vietiniais gyventojais elgėsi padoriai. Jie mėgdavo pasilinksminti su vietiniais gyventojais, o šie mėgdavo juos. Moterų išprievartavimo, ar kitokio blogo elgesio nepasitaikė.

5. 257 Bn ŽYGIS: SVYRIAI, LENTUPIS, RŪDIŠKĖS, SEMELIŠKĖS-AUKŠDVARIS

1944 m. gegužės mėn. pradžioje 257. Bn gavo įsakymą perduoti Svyrių rajoną latvių "Polizei Regiment RIGA" batalionui ir organizuoti du atsparos mazgus: Semeliškės ir Aukšdvaris. Žygį įvykdyti: Svyriai, Lentvaris — žygio tvarka;

Lentvaris, Rūdiškės — traukiniu; Rūdiškės, Semeliškės-Aukšdvaris — žygio tvarka.

Gegužės mėn. viduryje, ryte į Svyrių rajoną atvyko latvių batalionas ir pakeitė 257. Bn. Bn tą pačią dieną prieš piet buvo sutelktas žygio išeities punkte kryžkelėje Konstantinava - Stracza ir Kucki - Kurkule, ir pradėjo žygį į Lentvarį. Tai buvo pirmas kartas, kada 257. Bn buvo sutelktas vienoje vietoje. Iš 1 Kp buvo pasiūstas dviratininkų būrys į Lentvarį butininkais. B-nas žygio tvarka (1 Kp, BnŠt, RšBr, RšKrnŠt, PnBr, 2 Kp, gurguolė, 3 Kp ir 4 Kp) su apsauga per penkias valandas atliko 20 km. žygį į Lentvarį, kurį pasiekė apie 5 val. vakaro. Banditai žygio netrukdė. Tą pačią dieną, 9 val. vakaro, buvo padarytas pirmas ir paskutinis 257. Bn patikrinimas. Gražiam vakaro ramume galingai nuskambėjo "Marija, Marija" ir Lietuvos himnas, stebint Vokiečių kariams ir didokai miniai miestelio gyventojų.

Sekančią dieną po pietų buvo gautas traukinys ir pradėtas pasikrovimas, kuris buvo baigtas kitą dieną ir vakare batalionas išvyko iš Lentvario. Traukinio sąstatą sudarė: priekyje dvi platformos su smėliu, garvežys, 24 dengti vagonai žmonėms ir turtui, 5 platformos po 4 s. kulkosvaidžius apsaugai, kurios buvo išskirstytos tarp dengtų vagonų. Partizanams užpuolus ir traukiniui toliau negalint važiuoti, s. kulkosvaidžiai turėjo laiduoti gyvosios Bn jėgos išsikrovimą iš traukinio. Pavojaus metu Bn daliniais buvo įsakyta išsikrauti iš traukinio ir nublokšti priešą: 1 ir 3 Kp į dešinę pusę traukinio, o 2 ir 4 Kp į kairę. Tačiau Bn žygis traukiniu banditų nebuvo trukdomas. Vidurnaktį traukinys atvyko į Vilniaus stotį ir čia stovėjo kelias valandas. Iš Vilniaus traukinys išvyko 4 val. ryto ir apie 6 val. ryto pasiekė Rūdiškės. Čia atvykus ir papusryčiavus, prasidėjo išsikrovimo iš traukinio darbai, kurie tęsėsi iki pietų. Po pietų iš kiekvienos kuopos buvo pasiūsti į apylinkę daliniai pastočių surinkti, nes bataliono turimų kelių gurguolių neužteko turtui ir s. kulkosvaidžiams pervežti. Batalionas nakvojo Rūdiškių miestyje. Sekantį rytą batalionas paliko Rūdiškės ir žygio tvarka su apsauga išvyko į Semeliškės — Aukšdvaris rajoną. Žygio tvarka: 1 Kp, BnŠt, RšBr, BnRšKrnŠt, PnBr, 4 Kp, 2 Kp ir 3 Kp. Kryžkelė Rūdiškės — Semeliškės ir Trakai — Aukšdvaris (15 km. nuo Rūdiškių) buvo pasiekta vidurdienį. Čia batalionas sustojo postoviui ir pasidalino į dvi voras: viena — 2 Kp ir 3 Kp, vadovaujant 2 Kp vadui nužygiavo į vakarus — į Aukšdvarį, o kita — vadovaujant Bn vadui,

257. Batalionas Rūdiškėse

nužygiavo į šiaurę — į Semeliškes. Tą pačią dieną vakare abi voros pasiekė joms skirtus rajonus.

6. 257. Bn SEMELIŠKIŲ-AUKŠTĎVARIO RAJONE

(1944.V.vid.-VI.vid.)

Rudnikų — Valkininkų miškuotame ir pelkėtame rajone buvo susitelkę raudonieji banditai. Jie, vykdydami savo tiekimo bei aprūpinimo reikalus, o taip pat ir diversinius uždavinius, pradėjo veržtis į vakarus — gilyn į Lietuvą. Jų daliniai pasiekdavo Semeliškių, Aukštdvario ir Onušio rajonus. Jų pajėgumo dėl trumpo buvimo tame rajone 257. Bn štabui nepasisekė nustatyti. Tik tiek pasisekė nustatyti, apklausinėjant vietos gyventojus, kad banditai veikė nedideliais daliniais, maždaug būrio, kuopos pajėgumo, užimdami platų rajoną. Vokiečiai raudonosius partizanus vadindavo banditais, nes jie daugiau užsiiminėjo plėšikavimu, negu vykdymu partizaninių uždavinių.

Apsaugai ir kovai su banditais Semeliškių ir Aukštdvario rajonuose 257. Bn buvo įsakyta suorganizuoti du atsparos mazgus.

Bn vadas įsakė kovai su jais naudoti pasyvius veiksmus, ir rajonų apsaugai suorganizuoti atsparos mazgus:

a) Semeliškės — 1, 4 kuopos, PnBr, RšBr, BnŠt, vadovaujant Bn vadui;

b) Aukšdvaris — 2 ir 3 kuopos, vadovaujant 2 Kp vadui.

Batalionas tame rajone išbuvo apie mėnesį laiko, bet susidūrimų su banditais neturėjo, nes jie vengė bataliono dalinių. Atsparos mazgų veikla buvo kaip ir Svyrių rajone: pasalos, lauko sargybos ir žvalgyba. Tuos uždavinius atsparos mazgai vykdė savo iniciatyva. Kartą Bn štabas gavo žinių, kad Dainavos - Jegelionių - Vidžiuolių rajone esančiam miške (apie 6 km. į š. v. nuo Semeliškių) slapstosi banditų dalinys. Nedelsiant, buvo įvykdytas miško košimas visu batalionu, bet su banditais nebuvo susidurta.

Kartą įvyko nemalonus įvykis. 4 kuopa atsakė vykdyti taktinį uždavinį dėl stokos batų. Kilo triukšmas. Kuopa buvo išrikiuota ir patikrinta. Ir iš tikrųjų, kareivių batai buvo visiškai susidėvėję. Buvo prigriebtas ūkio skyrius, bet ūkio viršininkas patiekė kelis seniai nusiųstus vokiečiams batų reikalavimų nuorašus, tačiau, iki šiol batų dar nebuvo gauta. Ir taip 4 Kuopa nebuvo naudojama veiksmams iki batų gavimo.

7. 257. Bn RŪDIŠKIŲ RAJONE (1944.VI.vid. - VII.3)

Žinios apie bandas buvo tos pačios kaip ir Semeliškių ir Aukštdvario rajonuose.

1944 m. birželio mėn. viduryje batalionas netikėtai gavo įsakymą: organizuoti Rūdiškių rajono apsaugą, išdėstant bataliono dalinius Leipūnai (Leipuny), Ožeronys (Ozerance), Rūdiškės ir Slabada gyvenvietėse.

Bn vadas įsakė:

- 2 ir 3 kuopoms, vadovaujant 2 KpV, žygiuoti Aukšdvaris - Onušis - Leipūnai. Leipūnuose 2 Kp organizuoja atsparos mazgą, o 3 Kp tęsia žygį į Ožeronis ir ten organizuoja atsparos mazgą.
- 1, 4 Kp, PnBr, RšBr, BnŠt, RšKrnŠt iš Semeliškių žygiuoja į Rūdiškes, kur 1 Kp, PnBr, RšBr, BnŠt sudaro bataliono rezervą, o 4 Kp tęsia žygį į Slabadą, kur organizuoja atsparos mazgą.

Bataliono žygis buvo pradėtas anksti rytą ir apie 4 val. po pietų, jo daliniai užėmė 2 Kp — Leipūnus, 3 Kp — Ožeronis, Semeliškių įgula — Rūdiškes, o 4 Kp tęsė žygį į Slabados kaimą (7 km. į š.r. nuo Rūdiškių), kurį pasiekė apie 6 val. vakaro.

Apie 4 val. po pietų 3 Kp atvyko į Ožeronių kaimą, kuris buvo ant aukštumėlės, o iš trijų pusių jį supo miškas, iki kurio atstumas buvo 5-800 m. Iš šiaurės pusės, 2-300 m. atstume, buvo Dolkitanų (Dolkitany) kaimas.

(Bus daugiau)

Ilgamečiui "Kario" administratoriui

A.A.

LEONUI BILERIUI

iškeliavus negrįžtant, nuoširdžią užuojautą reiškiamo žmogui Onutei ir sūnums Kęstučiui ir Vladui su šeimomis.

*Stasė ir Mykolas Gečiauskai
Anelė ir Antanas Kupriai
Marija ir Adolfas Maslauskai
Margarita ir Faridas Maslauskai
Konstancija ir Vaclovas Nenortai
Irena ir Jurgis Petkaičiai
Izabelė ir Petras Simanauskai*

ŠIMTMEČIŲ KOVŲ SU TEUTONAIS LIUDININKAI

M. BOGUTA

(Pradžia balandžio mėn. KARYJE)

Ginkluotų jėgų organizacija pradžioje buvo įvairi. Aukštaitijoje veikė kariaunos, kunigaikščių vadovaujamos. Susikūrus valstybei, vadovavo valdovas arba jo skirtas vadas. Žemaitijoje buvo sudaromi mišrūs pašauktinės kariuomenės būriai su vadovybe — įvairių žemių kilmingųjų taryba. Kiek vėliau buvo einama prie ginkluotų jėgų vienijimo ir organizacijos sutvarkymo. Visi pavaldūs valdovui ir jo vasalai turėjo dalyvauti karo žygiuose. Kiti gyventojai privalėjo statyti pilis, tiesti kelius, juos prižiūrėti, statyti užtvaras. Teutonų ordinas iš Artimųjų Rytų atsinešė savo kariavimo taktiką: užkariauose žemėse statant tvirtoves, pilis ir toliau veržtis į krašto gilumą. Lietuviai tokią taktiką pastebėjo ir suprato. Valdovas visus bendruomeninius piliakalnius, įtvirtinimus paėmė savo žinion, kitus sustiprino, arba pastatė naujus ir įvesdino piliakalniuose nuolatinę įgulą, kurios po tam tikro laiko buvo pakeičiamos. Manoma, tą padarė kunig. Traidenis, nes jo valdymo laikais piliakalniuose įgulos jau buvo. Čia, tai ir buvo pagrindinė lietuvių stiprybė, kovoje su teutonais, palyginus su Prūsija, kur kiekviena sritis gynėsi savystoviai. Pasienio užtvaros ilgai prieš nesulaikydavo, tik duodavo galimybę, padegtu lauzų dėmais, įspėti pilių įgulas, kariuomenę pasiruošti, maistu aprūpinti, apylinkių gyventojus įspėti, slėpti turtą ir patiems slėptis. Susikūrus valstybei, piliakalniai ir įtvirtinimai nebuvo panaikinti. Keliai į krašto gilumą ėjo klampynėmis-kulbridomis, kurios buvo po vandeniū. Tai išvingiuoti keliai, iškloti akmenimis ir medžiais. Ramiu laiku, kelias būdavo nužymėtas ženklais. Vos ant piliakalnių suliepsnojus laužams, kulbridose dingdavo ženklai, matoma buvo tik pelkės. Tos garsios kulbridos daug vargo ir rūpesčio sudariusios teutonų, lenkų ir rusų kariaunoms.¹² Lietuviai savo taktika mokėjo priešą įvilioti į siaurumas ir besitraukiantį, sumušti. Atvirose kautynėse lietuviai, pagal savo paprotį, rikiavosi trijų eilių rikiuote. Raiteliai ant eiklių žirgų kėlė siaubą priešams.¹³ 300-400 vyrų junginys turėjo savo vėliavą. Vėliavos raudoname fone matėsi baltas, arba juodas raitelis, kitose — Gedimino stulpai.¹⁴

Aukštaitijoje buvo apie 500 įtvirtintų piliakalnių. Žemaitijoje daugiau kaip 1000. Žinoma, Žemaitija tais laikais buvo daug didesnė. Piliakalniuose gyveno kunigaikščiai, kurie valdė valsčius, arba didesnes sritis. Prie piliakalnių buvo susipietę įvairūs amatininkai, kurie kunigaikščio remiami, aprūpindavo kariaunas karo reikmenimis. Dar prieš valstybės susikūrimą, kariaunos ne tik pajėgdavo ginti kraštą, bet ir smogti skaudžius smūgius pačių priešų žemėje. Kasinėjant dabar piliakalnius, aptinkama rūdai tripdinti krosnelių, metalo gargažės, spalvotų metalų likučių, darbo įrankių ir nebaigtų dirbinių. Žinoma, kariaunų apginklavimas priklausė nuo kunigaikščio ekonominio pajėgumo. Kasinėjant Vilniuje, Gedimino kalno papėdėje ir aplinką, pradedant V-VII a. keramikos puodų rastomis šukėmis ir vėlesnių amžių įvairiais dirbiniais, arba jų likučiais, buvo nustatyta, kad Vilniuje tais senais amžiais prie piliakalnio buvo amatininkų gyventa vieta.¹⁵

Rašytiniuose šaltiniuose, palyginant su kitais baltais, Lietuvos vardas pradėtas minėti vėlokai. Rusų šaltiniai, "Pasakojimai apie senus laikus", kalba, kad 983 m. Vladimiro I kariauna žygiavo į Lietuvą, Jotvą ir Galindą.¹⁶ Vakarų šaltiniuose Lietuva paminėta Kvedlinburgo metraštyje 1009 m. Nestoro metrašties mini Lietuvą, Kuršą, Žiemgalą ir Latgalą XI a.¹⁷ Paminėjus Lietuvą istoriniuose šaltiniuose, norodoma, kad Aukštaitija jau buvo susiskirsčius į sritis: Lietuvos, Nalšios, Deltuvos, Upytės ir dar į 16 valsčių; Žemaitija: Ceklio, Karšuvos, Medininkų, Šiaulių, Knetavos ir dar į 43 valsčius. Dalis tų valsčių išsilaikė iki XVI a. Iš istorinių šaltinių matyti, kad kilmingieji valdė valsčius, įtvirtintus piliakalnius, įtvirtintas sodybas ir valdžia siekė tik to valsčiaus ribas. Prūsija buvo susiskirsčiusi į vienuolika sričių, kurios dalinosi į daugelį valsčių. Šaltiniuose kalbama apie ištisų sričių organizuojamus karo žygius, kaip tai: visos Lietuvos, visos Žemaitijos, visos Jotvos ir Prūsijos žemių. Tas leidžia spėlioti, kad buvo kada tai kokių valdymo organų, siekiančių gentinę praeitį. Tie organai turėjo stovėti aukščiau bendruomenės.¹⁸ Aukštaitijoje lietuvių žemės, tais laikais, buvo nusitę-

susios į rytus daug toliau, negu yra šiais laikais. Ir reikia nepamiršti, kad baltų gentys sudarė senuosius Gudijos gyventojus Dniepro-Ne-muno aukštupyje. Slavizacijos procesas vyko pirmame tūkstantmetyje pr. Kr. Susikūrus lietuvos valstybei, tarp lietuvių, jotvių ir gudų, nebuvo aiškios ribos. Juos skyrė plati juosta su mišriais gyventojais. Vėliau atsikėlusių ir įsikūrusių slavų tarpe buvo daug lietuviškų salų.¹⁹ Slavai į vakarus stūmėsi ne tiesia linija, bet pleištais. VII a. jie pasiekė sritis nuo Minsko-Polocko linijos į vakarus. Kalbiniai duomenys rodo, kad slavai į Gardino žemes įsiveržė VIII-IX a.²⁰

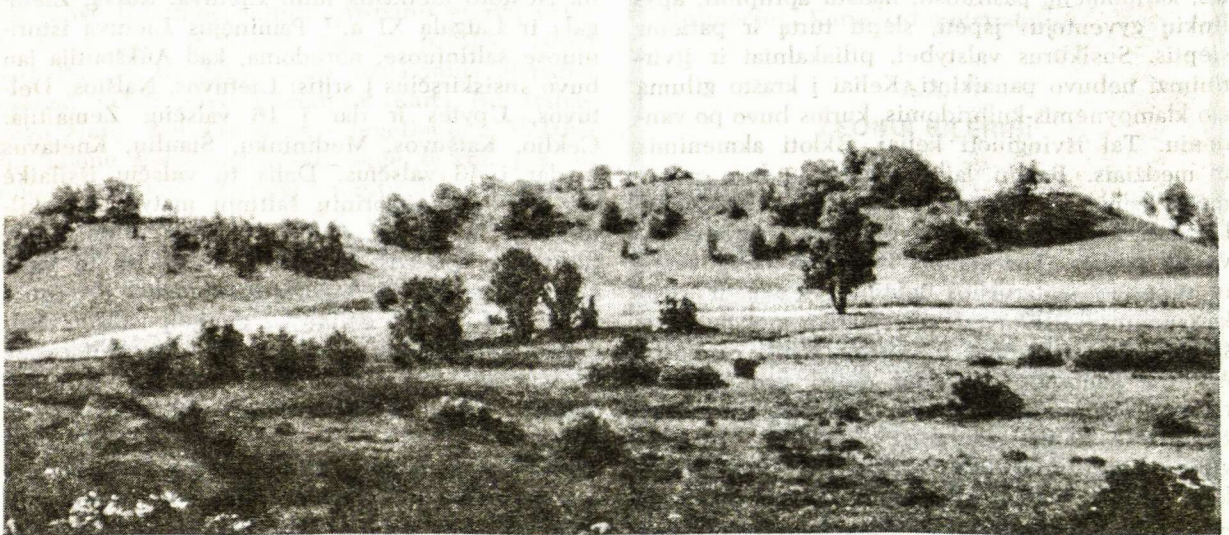
Praslinkus pusšimčiui metų nuo pirmojo Lietuvos puolimo, Jaroslavas 1038 m. puolė jotvius 1040 m. — lietuvius. Apie tai kalba Naugardo metraštis. Kijevo kunigaikščių aktyvumas siekė net prūsų žemes. Jaroslavas Jaroslavovičius 1058 m. puolė galindus. Volynės kunig. Jaroslavas Sviatopolkovičius 1112 m. puolė galindus. Apie lietuvius "Pasakojimuose", nors žinios šykščios, tačiau už jų slypi Rusios kunikaisčių veikla, sukurti Lietuvoje ir Prūsijoje feodalines valdas, įsistiprinti Pabaltijy ir išsaugoti prekybinius kelius į vakarų Europos kraštus. Iš Kijevo metraščių aiškėja, kad sritiniai kunigaikščiai stengėsi tęsti ankstesnę politiką. Įrašė kalbama apie 1132 m. darytą žygį į Lietuvą, ten sakoma, Mstislavas Vladimirovičius su sūnumis, Olgovičiais ir Gardino kunig. Vsevolodu, siaubė Lietuvą ugnimi. Daug kijeviečių lietuviai iškapojo, nes jie nežygiavo su kunigaikščiais. XI a. devintame dešimtmetyje padėtis keičiasi. Lietuviai vis dažniau

puola Pskovo-Naugardo žemes, nesutikdami pasipriešinimo. Nebent pasiviję, iš lietuvių rusinai atimdavo karo grobį. Nuo tų puolimų ilgai kentėjo dideli žemės plotai. Tie puolimai tapo tikra nelaimė Rusiai. Lietuviai ne tik nusiaubdavo didelius žemės plotus, bet dar išsigabendavo ir gyventojus. Rusinų kunigaikščiai neįveikė lietuvių, tačiau gindamiesi puldinėdavo jotvius. Lietuvių ir Jotvių kariaunos be atvangos niokojo Volynės, Černigovo, Smolensko ir kitas žemes. Rusinų kunigaikščiai pradėjo gudrauti: stengėsi vienu tautų jėgomis įveikti kitas, savo naudai panaudoti ir jotvius.²¹

XIII a. pradžioje lietuvių kariaunų žygiai buvo jau visuotinas reiškinys. Žemaičių kunigaikštis Žvelgaitis, 1205 m. drąsiai žygiavo į rytus per Rygos miestą, įvaręs baimės teutonams, tik grįždamas žuvo nuo klastingo teutono Šilingo ieties. Istoriniai šaltiniai jį vadina turtingu ir labai karingu. Lavrentijaus metraštis sako, kad 1225 m. Naugardo žemėje pasirodė lietuvių 7,000 kariuomenė.²² Buta ir Nalšios kunigaikščio Suksės, jotvių Skomanto, kunig. Dangeručio, Lengvenio ir kitų kariaunos. Tais laikais lietuviai sutelkdavo skaitlingas kariuomenes. Darydami žygį į Turaidos sritį Kalėdų išvakarėse, pagal Henriką Latvij, lietuvių jėgos per Dauguvą kėlėsi ištisą naktį. Taigi, čia skaičių nusako "ištisą naktį". Livonijos Eiliuotije kronikoje skųsdamiesi "tėvui" taip byloja:

Ten įvairūs stabmeldžiai,
Jie mums labai įkyrūs
Daug jie lenkė krikščionybei,

Medvėgalio piliakalnis

Lietuvos valdovas Rimgaudas

Tau, mes tėve nusiskundžiame.

Jų vieni lietuviais šaukės,
 Tai atkaktūs stabmeldžiai,
 Daug jie nuostolių padaro,
 Krikščionybės šalininkams,
 Nes didelė jų spēka.

Henrikas Latvys lietuvių tautą aprašo, kaip galingą ir karingiausią Pabaltijo kraštuose. Petras Dusburgietis, taip rašė: “ten už Nemuno gyvena galinga, kietasprandė, kare užgūdinta lietuvių tauta”.

Prūsai buvo kaimynai su lenkais. Lenkai pirmieji pradėjo juos puldinėti. Prūsų tikėjime atsispindėjo kilnumas, svetingumas, gailestingumas žmogui ir net beginkliui priešui. Jie buvo aukštos doros, tėvus, šeimos židinių šventai gerbė, duoto žodžio ištikimai laikėsi. Laisvę labai vertinę, todėl aišku, kodėl jie taip ilgai priešinosi, smurtu nešamai krikščionybei. Kai lenkai pradėjo juos užpuldinėti, tikslu pavergti, užgrobti jų žemes, prūsai įsidrąsino, įgudo kariauti ir pradėjo patys smogti savo priešui skaudžius smūgius. Pirmas misininkas, kuris atvyko į Prūsiją, buvo Vaitiekus-Adalbertas, čekas, pasiturinčių tėvų sūnus, gimęs 939 m. Čekijos kunigaikštis Boleslo-

vas, Piui tarpininkaujant, paskyrė jį Pragos vyskupu. Dar senojo tikėjimo čekams sukilus prieš jį, jis išvyko į Vengriją. Vėliau su broliu Gaudentijum atvyko į Lenkiją. Lenkai krikščionybę jau buvo priėmę ir ten jie neturėjo ką veikti. Lenkijos kunigaikštis Boleslovas Narsusis, davė jiems 30 ginkluotų palydovų. Vaitiekus ir jo brolis, per Kulmo žemę, atvyko į Pamarį prūsų krikštyti. Pamarėnus krikštyti nesisekė, tai su broliu jūra nuvyko į Sembą. Skelbiama sembams krikščionybė nepatiko. Sembai pasiūlė jiems kraštą apleisti. Vaitiekus nepakluso, įėjo į prūsų šventą girią ir už tai 997 m. balandžio 23 d. buvo nužudytas. Vėliau į prūsus atvyko kitas misininkas, germanas vienuolis Bruno-Bonifacas, iš Kverfurto, imperatoriaus Otono III giminaitis. Pramokęs prūsų kalbos, Boleslovo Narsiojo remiamas, su 18 palydovų, atvyko į Prūsiją skelbti krikščionybės. Kai įėjo į prūsų šventą girią, 1009 metais vasario 14 d., su palyda, visi buvo nužudyti. Boleslovas Narsusis, keršydamas prūsams už misininkų nužudymą, įsiveržė su jėga į Kulmo žemę ir ją niokojo iki Osos upės.²³ Prūsų žemes puldinėjo Boleslovas Narsusis 992-1025 m. ir vėliau. Lenkijos kunigaikščių kariaunos 1108, 1110, 1115, 1166 ir 1192 m. niokojo prūsų, jotvių, sasnių ir galindų žemes. Tačiau, XIII a. ir jie patys pajuto prūsų ir lietuvių kariaunų smūgius.²⁴ Boleslovas Kreivaburnis, dažnais puolimais įveikė kaikurias sritis ir paskelbė, kurie apsikrikštys laisvu noru, būsią laisvi. Prūsai nudavė, lyg pasidavę, kol lenkus įviliojo į balas ir sumušė. Po to smūgio lenkai nedrįso kurį laiką juos pulti. Laikui slenkant, dažnais puolimais lenkams pavyko užgrobti Kulmo, Pamedės ir Galindos sritis. Prūsijos, tačiau, neišveikė. 1215-1216 m. prūsai sukilo, lietuviams padedant, įsiveržė į Kulmo sritį, viską naikino iki pat Mozūrijos ir Kujavijos. 1224 m. prūsai puolė Kulmo sritį, Mozūriją, Kujaviją, Olivos vienuolyną, miestus sunaikino ir noniokojo sritis. Nieko nepadėjo ir įsteigtas Dobrinės ordinas kovai su prūsais. Lenkija pasijuto bejėgė prieš prūsus.²⁵ Tenka paminėti P. Dusburgiečio prūsų pajėgumo nuskymą: kiekviena prūsų sritis galėjo vidutiniškai duoti 2,000 raitelių ir daug pėstininkų. Sūduva 6,000 raitelių, be galo daug pėstininkų ir Semba 4,000 raitelių ir 40,000 pėstininkų.²⁶

Rūsai pradėjo prūsus intensyviai puldinėti, valdant kunig. Vladimirui Sviatoslavičiui ir vėliau 1058, 1112, 1113, 1147 m. 1147 m. prūsai atrėmė germanų, Lenkijos ir Rusios kariuomenių jungtinį puolimą. 1222-1223 m. lenkų kunigaikščiai bandė sutrukdyti prūsų gynybą, kaip Smo-

lensko kunigaikščiai vedė kariaunas į Prūsus ir apgulė Ragainės pilį.²⁷ Bet tuo žygiu nieko nelaimėjo.

Viduriniais amžiais feodalo palikimą galėjo paveldėti tik vienas iš sūnų, kiti sau gyvenimo vietą turėjo patys susirasti. Taigi, kito kelio jiems nebuvo, kaip su kardu rankoje brautis į svetimus kraštus, arba užsidaryti vienuolyne. Tad visokių žygių organizatoriams dalyvių nestigo. Dėl nuolatinių feodalų savitarpių vaidų labai kentėjo liaudis, todėl žmonės noriai jungėsi į žygius, tikslu apleisti nedėkingą savo tėvynę. Pirmiausia germanai savo agresijos žygius nukreipė į Paelbės pagonis slavus. Pradėtas VIII a. jų krikštymas, fiziniu būdu naikinimas ir nutautinimas XII a. buvo baigtas. Pagrobimas Paelbės slavų žemių, labai sustiprino germanus, padidėjo jų teritorija. Vakarų Europoje, ypač germanų miestuose, XI-XII a. įsigalėjo pirkkliai. Juos seniai domino Pabaltijo tautų žemės, Nemuno, Dauguvos vandens keliai ir tų žemių užkariavimas. 1184 m. į lybių žemę išsikėlė vienuolis Meinhardas su bendrais lybių krikštyti. Meinhardas kovoje su lybiais žuvo, o jo bendrai iš krašto buvo išvaryti. Nebuvo laimingesnis ir jo įpėdinis Bertoldas, įsibrovęs į lybių eiles, kovos metu nuvirto nuo žirgo. Laimingesnis ir apdairesnis buvo Albertas, kuris apsiginklavęs titulu ir įgaliojimais, išsikėlė Dauguvos žiotyse, kur germanų pirkkliai jau seniai turėjo savo faktorijas. Albertas suprato, kad tik jėga galės išsilaikyti.

1201 m. jis pasistatė Rygos pilį ir įsteigė karinį ordiną — Fratres Militiae Christi — Kristaus karių broliją. Pagal patvirtintą statutą, ordino nariai turėjo gyventi dorą gyvenimą, neturėti jokio turto ir skleidžiant krikščionybę kovoti su pagonimis. Pradžioje jie laikėsi santūriai. Iš Vakarų talkininkų antplūdžiui didėjant, padaugvyje ir kitur jie pasistatė pilių. Netrukus dideli žemės plotai, tarp Dauguvos ir Suomų įlankos, pateko į jų kontrolę. Nemuno ir Dauguvos pakrantėse pasruvo kraujas, prasidėjo baltų kilčių nukariavimas ir pavergimas. Oficialiu ordino pavadinimu jie nesivadino. Nuo nešiojamų ant balto apsiausto sukryžiuotų dviejų kalavijų, jie vadinosi kalavijuočių, arba Livonijos, ordinu, t. y., nuo išsikėlimo šalies pavadinimo. Albertui mirus, ordinui vadovavo jau renkamas magistras.

Kaip jau minėta, VIII-IX a. rusinai peržengė mišrių gyventojų ribą rytuose, įsibraudami į Jotvą, Gardino ir Naugarduko žemes, jotvami apgyventas. Lietuviai ir jotviai vedė su rusiniais sunkias kovas. Gręsiant pavojui šiaurėje iš Livoni-

jos ordino ir kylant pavojui vakaruose iš teutonų ordino, lietuviai, matomai, nenorėjo išsisklaidyti jėgų ir 1219 m. sudarė su Volynės kunig. Romaniene ir jos sūnumis Danieliu ir Vasilku taikos sutartį. Sutartis stabilizavo padėtį pietuose. Tą sutartį pasirašė 21 Lietuvos ir Žemaitijos kunigaikštis. Jų tarpe buvo vyresnieji, arba didieji kunigaikščiai: Živinbudas, Daujotas, Dausprungas ir Mindaugas.²⁸ Ta sutartis leidžia mums pažinti lietuvių-žemaičių savitarpinį tamprų ryšį. Tai buvo jau vieningas kraštas, dar prieš Lietuvos karalijos įsikūrimą. Praslinkus tik 17 metų nuo pasirašytos 1219 m. sutarties, jungtinės lietuvių ir žemaičių jėgos, Žemaitijoje 1236 m., prie Šiaulių, sumušė Livonijos teutonų ordiną. buvo sukrėsti jo pagrindai ir jis nustojo, kaip toks, egzistavęs.

Netrukus atvyko Prūsijos teutonų ordino gudrus ir apsukrus vicemagistras, Hermanas von Balkė, padėties taisyti. Popiežius Grigalius IX atleido Livonijos ordino likučius nuo priesaikos, įpareigojo nešioti Prūsijos teutonų ordino drabužius, vykdyti jo statutą ir tapti jo filialu.

Po Saulės mūšio sukilo kuršiai ir žiemgaliai. Žiemgalių kunig. Nameikšio vadovaujami, jie naikino sumušto ordino likučius. Taip pat išsilaisvino lietuviai, gyvenę dešiniame Dauguvos krante į rytus nuo žiemgalių. Šiaulių mūšis likvidavo Livonijos ordino viešpatavimą srityse į pietus nuo Dauguvos, taipogi ir estiškoje Samos saloje. Kas vadovavo tam lietuvių mūšiui, tikrai nežinoma, Volynės kronikoje yra užuomina, kad žemaičių kunigaikštis Vykintas. Mūšyje žuvo ordino magistras Volkvinas, vyriausioji vadovybė ir daug riterių. Rusiškas Nikono metraštis sako: susibūrusi Lietuva stojo į kovą su jais, įvyko didelės kautynės, nuveikė vokiečius, kurių tiek žuvo, kad net dešimtas negrįžo į namus. Panašiai kalba Naugardo, Troico metraščiai. Simono Daukanto pažiūra, Šiaulių mūšyje galvas padėjo 20,000 Livonijos ordino karių. Šiaulių mūšis buvo naudingas tuo lietuviams, kad teutonai turėjo prarastas sritis iš naujo nukariauti. Lietuviai turėjo laiko pasiruošti naujiems žygiams. Skelbiant kryžiaus karus prieš lietuvius vakarų Europoje ir atvykstant naujam pakaitalui, ordinas atsigavo ir sustiprėjo, pasidarė toks pat agresyvus. Organizuodamas naikinamus žygius į Prūsiją ir Pabaltijį, jis turėjo didelį tikslą ir jo siekimas buvo planingas: nukariauti prūsus, lietuvius ir Pabaltijo tautas ir schismatinę Rusiją, sukurti teutonų valstybę ir ją įrėminti į Šventosios Romos imperiją.

Būtų prasilenkta su tiesa, kovose Pabaltijo

erdvėje su teutonais, nepaminėjus, kas įvyko 1242 m. ant Ladogo ežero ledo. Tai buvo labai reikšmingas įvykis. Kunigaikščio Aleksandro Nevskio kariuomenė sumušė teutonų jėgas ir tada prasiėjo pirmasis pavergtų prūsų sukilimas. P. Dusburgietis sako, susibūrė visi prūsai, tarsį vienas vyras, įėjo į žemutinę Prūsijos dalį, išmušė senus ateivius gyventojus ir atėjusius Prūsijos žemei gelbėti. Sugriovė iš pagrindų visas teutonų pilies, išskyrus Elbingą ir Balgą. Kulmo žemėje išsilaikė Kulmo, Torno ir Redino pilys. Sukilimas tęsėsi iki 1249 m. Magistras Hermanas von Zalca, sukilėliais, pirmoje vietoje, mini lietuvius, antroje — prūsus. Dr. Paulius Rohrbachas, didelis teutonų į rytus veržimosi šalininkas, išleistoje 1917 m. Miunchene knygoje, "Kova dėl Livonijos", pripažįsta, kad lietuvių atkakli kova prisidėjo prie to, kad Latvija ir Estija nebuvo sovokietintos ir savo pažiūrą jis aptaria taip:

"Kaip Pskovo užvaldymas, bei Naugardo armijos, vadovautos Aleksandro Nevskio, sumušimas, būtų buvusi pakankama sąlyga, kad vokiečių kolonijai pasisektų rusų žemėje susidaryti tikrą užnugarį, taip lietuvių nugalėjimas būtų buvęs reikalingas Prūsijai ir Livonijai erdviškai sujungti ir tikrai vokiškai kolonizacijai iki pat Suomų įlankos pravesti. Bet ir šiam nepakako ordino jėgų. Ir čia mes matome, kaip stiprūs buvo lietuviai ir kaip šioji tauta, šiandien tapusi beveik nežinoma ir maža, kadaise taip žymiai ir reikšmingai paveikė istoriją. Tą rodo ir tas, kad didieji kunigaikščiai, remdamiesi lietuviška jėga galėjo savo valdžią išplėsti net už Kijevo. Priešingai latvių, suomių kiltims, lietuvių tauta parodė valstybės kūrybos galią, sudarydama didžiąją kunigaikštiją, galėjusi įveikti daugelį mažų kunigaikštukų. Be to, lietuviai turėjo pasižymėti dideliu karišku narsumu, įgalinčiu atsispirti ordinui, kuris iki aukščiausio laipsnio buvo išplėtojęs tuometinę vakarų Europos karo techniką".

Kaip germanų pirkliai veržėsi į Pabaltijo kraštus užimti vandens kelius ir baltų genčių žemes, taip frankai ir normandiečiai, kilmingieji ir valstiečiai veržėsi į Artimus Rytus, pradėdami karą Balkanų pusiasalyje su bizantiečiais. Šiame susidūrimė pasireiškė Italijos miestai: Venecija ir Genuja. Šių miestų pirkliai prekes gaudavo iš Rytų, tik Bizantijai tarpininkaujant. Jie patys norėjo turėti kelią į Rytus užėmę žymiausias vietas Sirijoje ir Levante. Antra, jau tais laikais daug europiečių maldininkų vykdavo aplankyti Jeruzalę. Vykdami, europiečiai susijungdavo į dideles minias, kad galėtų apsiginti nuo musulmonų. Vakarų Europoje kilo mintis musulmonus sunaikinti. Čia sutapo maldininkų, pirklių, kilmingųjų ir valstiečių didelis noras rasti naujų žemių. Sutapus norams, prasidėjo karo žygiai sudominę europiečius. 1095-1204 m. kryžieivius sudarė kilmingieji, riteriai su šeimomis ir palydovai. Jų pavyzdžiu Italijos riteriai įsteigė broliją, kuri susijungė su senesne Italijos pirklių brolija, dar prieš pirmą kryžiaus žygį į Jeruzalę, įsteigta ligoniams globoti. Ligoninė buvo pavadinta Šv. Jono vardu, todėl jie vadinosi hospitantais arba joanitais. Musulmonai buvo netikėtai užklupti ir kryžieiviai turėjo pasisėkimą. Nukariavo Nikėją, Antijochiją už Levanto Eufrato Edesą ir Levanto pakrantėse buvusius miestus. Sirijoje jie įsteigė net keturias karalijas. Žymiausia buvo Jeruzalės karalija. Italijos pirkliai pasiekė savo tikslą. Už paslaugas kryžieiviams, jie gavo prekybos privilegijų. Su Indija ir arabų pirkliais jie prekavo patys tiesioginiai. Jų rankose susikaupė rytų audinių, prieskonių, brangaus medžio ir dažymo medžiagos. Pirkliai savo laivas prekes gabendavo į Europos rinką.²⁹

(*Bus daugiau*)

Mielam Bičiuliui

LEONUI BILERIUI

mirus, žmonai Onai ir šeimai nuoširdžią užuojautą reiškiamo ir kartu liūdime.

XVIII Karo Mokyklos laida

Didžiai nusipelnusiam mūsų karinei spaudai, mielam ginklo broliui

Ltn. LEONUI BILERIUI

iškeliavus Amžinybėn, jo žmonai Onai, sūnums ir giminėms reiškiamo nuoširdžią užuojautą ir drauge liūdime.

L.K.V.S. "Ramovė" Bostono Skyrius

Apie 3 metus tarnautus Lietuvos kariuomenėje

AREJAS VITKAUSKAS

(Rašyta 1922 metais)

1919 METAI

I

Pirmus Lietuvos kareivius aš pamačiau 1919 metų pačioj pradžioj, kuomet vykau Kaunan stoti savanoriu Lietuvos kariuomenėn. Tai buvo sargybiniai — ties kaž koku miesteliu ant Nemuno kranto, tarp Vilkijos ir Kauno, kurie dabojo šmugelninkus. Aš su draugais tuomet važiavau, Vilkijoje gautom “padvadom”, ledu, viduriu Nemuno iki pat Kauno. Žinoma, aš ir draugai, išplėtėm akis kuo plačiausiai į lietuviškus kareivius, o jie buvo tik paprasčiausieji kaimo berneliai, savo “drapanomis” apsirėdę, savo šautuvai, durtuvais, revolveriais ar kitais kokiais ginklais, per visą vokiečių okupacijos laiką išlaikytais paslėptais apsiginklavę, visas kareiviškumas jų buvo, tai tik trikampiai ant kailinių ar kaimietiškos kokios milinės kairės rankovės užsiūti. Trikampiai buvo užsiūti tarpe peties ir rankos sulenkimo alkūnėje ir buvo sudaryti iš trijų spalvų: geltonos, žalios ir raudonos. Geltonos buvo mažiausia, nes ji buvo pačioj trikampių viršūnėj, žalios — daugiau, o raudonos daugiausiai, nes ji buvo trikampio apačioj, pačioj plačiausioj vietoj.

Jokios “muštos”, žinoma, tie lietuviški kareiviai tuomet dar nemokėjo, išskiriant tuos, kurie buvo rusų kariuomenėj tarnavę, ir prie jokios kariškos dalies (pulko, bataliono, kuopos, eskadrono ir t.t.) jie neprigulėjo ir tik vadino save — “lietuvius”.

Paskui pasirodė, kad žmonės kitaip ir nevadino lietuviškų kareivių, kaip tik “lietuviai” — iš to vardo visiems buvo aišku, kad tai Lietuvos kareiviai, o ne kas kitas, nors ir ne kareiviai-lietuviai, buvo vistiek lietuviais.

Kaip ėmėm Kaune kasdien kariškais būriais

Adolfas ir Antanina Deikiai, Stamford, Connecticut, pagerbdami didžiai nusipelnusių “Kario” administratorių a.a. leitenantą Leoną Bilerį, reiškia širdingą užuojautą žmonai Onutei, sūnams Kęstučiui ir Vladiui su šeimomis ir “Kario” administracijai, “Kariui” paremti skiria 25 dol. auką.

pasirodyti — išeiti, susitvarkę į eiles ir grįžtant užtraukti lietuviškas dainas, tai vokiečiai, kurie tuomet dar pilnai Kauną tebevaldė, kad imdavo juoktis iš mūsų — kaip pašėlę. “Litauiše bande!” — girdėdavosi išjuokianti mus patėmijimai iš vokiečių pusės, o mes — kas kiau ru “sėdžiamu”, kas kiaurom alkūnėm, kas medžio klumpėm, kas ir vyžuotas, ėjom ramiausiai, lyg nieko nematydami ir negirdėdami ir, tur būt visi, jautėme, kad Kauno pilnais valdovais tik mes esame.

Vokiečiai stengdavosi prisikabinti prie pavienių mūsų kareivių, vaikščiojančių, ar tai taip sau, ar tarnybos reikalais, po miestą, — jie ieško-davo tik priežasčių susimušti, susikrūtinuoti, kaip kokie žemaičiai palaidais apyvarais” kad ieško progos susimušti kokiam miestelyje turgaus dienoms vaikščiodami, tyčia naginių apyvarus pasileidę.

Kartais, pavieniai vokiečiai ir susikrūtinuodavo su mūsų “macnais” žemaičiais ir suvalkiečiais.

“Ruoppouz”, — būdavo, ims pasakoti koks mūsų žemaitis: “Vedu su Unti skubam in sargyjb, tik teis komandantur, kad prikibs vuokietis velniun priėds prieg mousa, kad ims maci savu ruodyt — lygu mes jam peimems butum. Ek, tu, ruopuz, vedu su Unti pamislinom ir kad kibsim vuokietį in krūtis, kad užpurtisim gyvatį, net guzika anam subraškiej velniun” ir panašiai, arba koks dzūkas — suvalkietis, kad ims uždušęs kalbėti: “Ak tu, žalcy, žalcy, šitas — aš einu, tik cik ažu ažukampo vokiecis man į kručini pakapt ir baladoja... Dziewaž! Kad ažuviriau aš, kad užėsiu vokiecį — velnių į pat gerumų, až žakcelėj kaip nuo ridziko ažuspringis... A tai velny priešas Lietuvos — sakau, tai ažuėjšk kumščio, kad taip cinka”.

II

Karinė dalis, kurioj aš tarnavau (Joniškėlio batalionas — dabar virtęs 9-tu Lietuvos Kuni-gaikščio Vytenio pulku), 1919 metais stovėjo prieš bolševikus Dauguvos upės krante, ties Daugpilio miestu. Su bolševikais kartais mes turėdavom labai gerus santykius.

“Geri santykiai” buvo, žinoma, tik tiek geri, kad kartais naktimis prižadėdavome vieni į kitus nešaudyti ir užvesdavom kalbas.

Būdavo taip, kad iš bolševikų pusės ima rėkti, prašyti mūsų nešaudyti ir, tai padarius mums, ima iš ten koks bolševikas rėkti per Dauguvą, klausinėdamas apie kai kuriuos žmones Lietuvoj, apie savo gimines, pažįstamus, kiti bolševikų įsikalbėdavo su mumis tiek, kad pasiro-

dydavo, jog kai kas iš mūsų kareivių, juos arba jų gimines ar pažįstamus, asmeniškai pažinojo.

— Atsitikdavo, kad prieš mūsų kareivius, kitoj Dauguvos pusėj, būdavo bolševikai — kareiviai paeinantieji iš to krašto, iš kurio ir mūsiškiai, tokiais atsitikimais užsimegzdavo ilgos kalbos tarp priešų, mūsiškių ir bolševikų, kurios, žinoma, visuomet baigdavosi šaudymu į vieni kitus, nes mat, visgi “draugystė draugyste, o tarnystė tarnyste” (“družba družboj, a služba služboj”, sako rusų patarlė).

Kartais bolševikai sudainuodavo savąjį internacionalą, o mūsiškiai, išklaušę jų, užtraukdavo savo dainų. Eidavo didelį ginčai dėl politikos — kas tu toks, kam ne kitoks.

Prie Dauguvos mūsiškiai kareiviai tankiai apgaudavo bolševikus šiuo būdu: ant ilgos karties pakabinę uždegtą elektrinę lemputę, iškišdavo ją toli nuo savęs į šalį iš apkasos, o bolševikai, manydami, kad ten kur šviesa yra ir kareivių, ilgiausias valandas šaudydavo, taikindamiesi į šviesą.

Lemputėms niekuomet, berods, nepataikydavo.

Po kiek laiko tokių suvedžiojimų iš lietuvių pusės, bolševikai daugiau nebeapsigaudavo.

Bolševikų pozicijos dešiniajame Dauguvos krante buvo patogios — apsaugotos miškų ir aukštų krantų, o mūsų pusėj (kairiajame Dauguvos krante) labai nepatogios, nes nuo upės apie kilometrą, visa mūsų linija, tęsės lygus laukus — be jokių gamtiškai apsaugojamų vietų, tik retai kur keli krūmeliai augo, už kurių vistiek nebuvo galima slėptis. Mūsų apkasai buvo prie pat upės, o užpakalinės mūsų kareivių stovyklos už kalvų, kurios buvo apie kilometrą nuo upės, irgi beveik visos mūsų fronto linijos ilgyj.

Mūsų kareiviai turėdavo eiti pakeisti draugus, apkasuose parą išbuvusius, nakties metu, kuomet vaikščiojimas dėl nakties tamsos po lygų laukų buvo nepavojingas.

Dieną eisi lauku — tuoj pyškins į tave bolševikai, prisieina laukti nakties, o per dieną lauke — nepasirodyk.

Būdavo, vakare pakeičia mūsiškiai savuosius apkasuose ir patys juose išbūna iki sekančio vakaro, kol vėl kiti juos ateis pakeisti.

Per tą laiką apie valgomą kokios nors sriubos ir minties neturėk, jos gausi tik kitą vakarą, kuomet tave pakeis ir tu sugrįši už kalvų, kur gausi kiek pailsėti, žinoma, ne be užkabinėjimų

iš bolševikų pusės su “gerbiamom spiaudyklėm” — patrankom.

Šviesiom naktim, kaip ir dienos metu, negalėdavo po lauką vaikščioti ir kartais kareiviams prisieidavo išbūti nepakeistiems net iki savaitės laiko, o tie, kurie norėdavo iš apkasų eiti už kalvų valgio atsinešti, arba, kurie stengdavosi iš už kalvų draugams valgių prinešti, turėdavo gerokai lauke pasivolioti, kad savo šonus nuo bolševikų kulų apsaugotų, o pasivoliuojimo gražumą galima kiekvienam puikiausiai įsivaizdinti — purvynas, bala, o tu krisk, gulkl!..

Būdavo atsitikimų, kad lauke iki ryto užsilikę kareiviai per dieną nebegalėdavo nė apkasų pasiekti, nė atgal grįžti ir turėdavo lauke gulėti, žinoma, dažnai šaudymų pavartomi nuo šono ant šono, kad kaip blynai ant keptuvės nepridegėtų. Tai keikdavo paskui vyrail!.. Ir rupūžių ir žalčių suvartodavo tiesiog ešelonais, nebe maišais!..

Prie Dauguvos su bolševikais prisieidavo daryti ištisas sutartis dėl pirčių — ir jiems su mumis taipgi. Mat dalykas tame, kad mūsų pusėj pirtys tebuvo tik prie pat Dauguvos upės — ir jų — bolševikų taipgi tik prie upės, o kareiviams pirties labai reikia ir mūsiškiams ir priešams, nes ir lietuvių ir rusų — bolševikų, tuodu priešų, veikė bendras abiems dar ir kitas stiprus priešas — utėlė!..

Taigi, jei rusai ar lietuviai norėjo išsikūrenti pirtį, tai turėjo vieni kitų pirmiau pasiprašyti leidimo ir padaryti ištisą sutartį: — tu nešaudysi į mus, kol mes būsim pirtyj, o aš nešaudysiu į tave, kai tu joje būsi, nes kitaip, broliuk, matai, kad negalima, nes aplink pirties niekur ir pas tave ir pas mane nėra, o yra tik prie pat upės ir jos durim išeina tiesiog į upę, kad patogiau būtų vandens gauti, taigi jei norim išsimaudyti — turim padaryti abu tarpusavy “pirties taikos sutartį”.

Ir taip būdavo, kad plaunasi mūsiškiai pirtyje, eina pro duris į upę nukreiptas semti vandens iš Dauguvos, o bolševikai tyli — nešaudo, tik praneša kuomet ir jie savo pusėj pirtį kūrens, kad lietuviai juos nešaudytų!..

Kitaip nebuvo galima daryti turint abiems priešams vieną bendrą galingą priešą — utėlę!.. Bendras pavojus juk visuomet suartina ir didžiausius priešus.

Kuomet nebūdavo tarp lietuvių ir rusų bolševikų “pirties taikos sutarties”, arba kuomet ji būdavo jau “nustojusi galios”, tai tarp abiejų eidavo pasiučiausias šaudymas!..

Buvo toks atsitikimas — mano kuopos drašus, į nieką nebojantis kareivis Jonaitis, užsimanė sykį nuplaukti laiveliu per Dauguvą pas bolševikus. Nuėjęs pas karininką tiesiog ir sako: “Tamsa, aš noriu į svečius nuvažiuoti pas bolševikus, leisk man nuplaukti laiveliu į antrą pusę Dauguvos, nes taip nuolat būti be darbo, stovėti ir stipti be reikalo, prie Dauguvos baisiai yra nuobodu... Tamsta, aš tuoj važiuosiu pas bolševikus pasisvečiuoti, svieta pamatyti...” Kur tau — karininkas nė iš tolo nenori girdėti apie tai, sako tik: “Ką tu, ar bausmės nori, užsimanė mat ką — į svečius...” Gal ir daugiau ką manė karininkas apie kareivį Jonaitį, bet aš žinau, kad jis vyras ne dėlto, kad pabėgtų pas bolševikus, ar ko kito užsimetė važiuoti pas juos, bet tik dėlto, kad vyrui labai buvo nusibodę stovėti be darbo, be naujų įspūdžių prie Dauguvos ir kaž ko laukti, laukti be galo...

Nors karininkas ir neleido Jonaičiui “pamatyti svieta”, bet ką tu su “pašėlusiu daiktu” — Jonaitis nuo karininko, tuoj marš tiesiai prie Dauguvos, sisiieškojo laivelį, įsėdo sau vienas, kaip didelis vyras, ir iriasi nuo kranto į bolševikų pusę... Visi mūsiškiai tik žiūri kas gi čia bus, ką jis beprotis daro, juk bolševikai ar tiesiog laivelyje ant upės jį sušaudys, ar sulaukę ant kranto, tuoj čiups į belaisvę ir sudiev, vyrelį, Lietuvos kraštelis, pamatysi kokią Viatką ar Orenburgą... Tik koks buvo visų nustebimas, kad bolševikai nieko nedarė, nė šaudė, nė nieko, o Jonaitis ramiausiai sėdi sau laivelyj, taiso bankrutkę rūkyti ir šaukia draugams, pasilikusiems ant kranto, linksmai juokaudamas: “Ko gi jūs, vyručiai, norit kad jums parvežčiau, — ar tabo-

kos bolševikiškos, ar arbatos!...” Žinai, mūsiškiai, tik akis išplėtę ir laukia, kol bolševikų salvė sutrenks ir sušaudys draugą Jonaitį, bet nieko — matyt, kad Jonaičio didelis drąsumas nustebino net bolševikus, todėl jie nieko jam ir nedarė. Kurgi nenustebsi, kur bijo kiekvienas ir kupros viršaus iš apkasos dienos metu parodyti, čia Jonaitis sau stačias, pasišvilpaudamas, atėjo prie kranto, sisiieškojo laivelį ir važiuoja... Gaila, jog tokį ir šauti drasų, kad ir priešams...

Persiyrė Jonaitis ir išnyko, tik matėsi, kad bolševikų būrys jį sutiko ir nusivedė sau.

“Na” — mano mūsiškiai draugai, “dabar Jonaičiui Lietuva bus amen!”

Tik spėjo Jonaitis išnykti su bolševikais, kad gi užtrenks mūsiškės patrankos į jų pusę, kad gi ims plyšti šoviny po šovinio prie pat jų, pasileis jie slapstytis...

Nustojo šaudyti, o mūsiškiai nė nebelaukia Jonaičio, ar taip, ar kitaip, juk vistiek jam “sudies” jau.

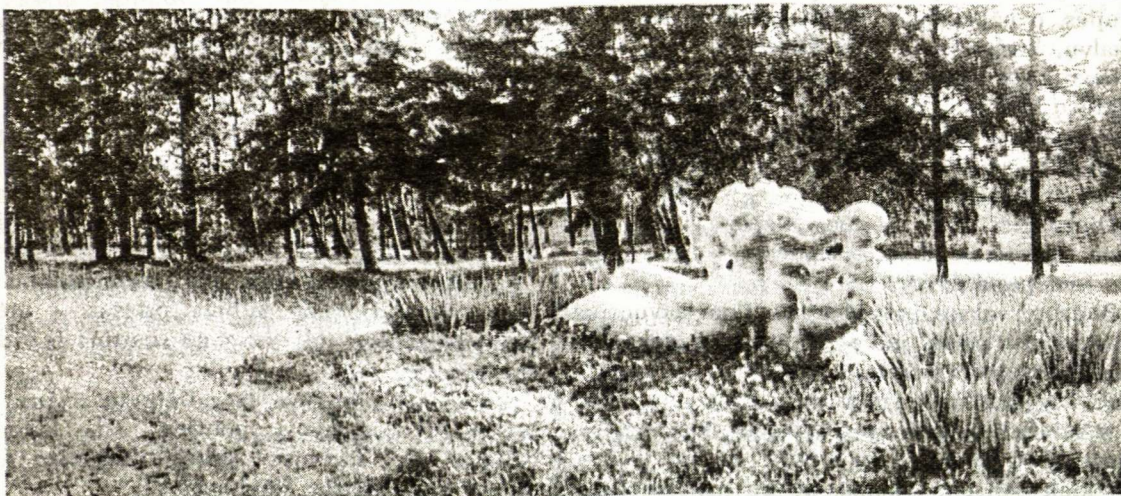
Tik už valandikės, žiūri visi, vėl laivelis Dauguvoj ir Jonaitis sau dainuodamas, tik iriasi atgal. Bolševikai jį lydi rankų mojavimu ir sako: “Vozvraščajsia k svoim bielym”.

Sugrįžo Jonaitis — gi tabokos ir papirosų bolševikiškų ir arbatos ir — kojų bintus išmainęs vyras, ir jį arbata ten vaišinę, ir per šaudymą kartu su priešais vienoj duobėj lindėjęs. Mūsiškiam tik juokas ir džiaugsmas, kad draugas laimingai grįžo.

Karinių žinių kokių, Jonaitis, žinoma, nieko priešams neišpasakojo — mokėjo juokais nuvesti kalbas į šalį. Na ir vyrsl!

□

Palangos parke. Skulpt. Ž. Jonuškaitės skulptūra “Saulutė”

KELIOS PASTABOS DĖL KLAIPĖDOS KRAŠTO SUKILIMO

ST. BANIULIS

A.J. Audronio skaityta paskaita, šio sukilimo minėjimo Los Angeles mieste proga, buvo perleista per š.m. "Kario" Nr. 2 puslapius.

Autorius tikrai daug įdomybių patiekia apie sukilimo organizavimą ir jo įvykdymą. Verta už tai padėkoti ir pagirti.

Paskaitos turinio nesiimsiu vertinti ištaisai, nes ne viską žinau ir prisimenu.

Tačiau, būdamas tu sukilimo dalyvis, ne visur sutinku su autoriaus išvedžiojimais.

Skyriuje "Kieno nuopelnai sukilime?" (psl. 50) paskaitininkas sako: "Lietuvos kariuomenei duoti nuopelnus sukilimo suorganizavime ir paskui jo įvykdyme, nėra jokio pagrindo. Ji nedalyvavo. Dalyvavo tik savanoriai, laisva valia ir niekam neįsakius". Reikia sukilti, kad kariuomenė nuopelnų dėl sukilimo suorganizavimo tikrai neturi. Bet sukilimo įvykdyme kariuomenė turėjo nuopelnų, nes jos daliniai dalyvavo sukilime. Dalyvavo ne paskiri žmonės (kariai), bet pilnoje dalinių formacijoje. Net pats autorius toliau skyriuje "Kas įvykdė sukilimą ir kas jam vadovavo?" (psl. 51), šitaip sako: "... kariuomenės savanoriai iš visų organizacijų, savo skaičiumi ir kvalifikacijomis, dominavo". Reiškia, kariuomenė ir nuopelnų turėjo.

Autorius pabrėžė, kad Lietuvos kariuomenė ir Šaulių S-ga formaliai sukilime nedalyvavo. Tai tiesa. Šitai buvo paskelbta dėl santarvininkų ir viešumai.

A.J. Audronis paskaitoje teigia, kad iš kariuomenės dalyvavo sukilime tik savanoriai, laisva valia ir niekam neįsakius. Tai netiesa. Įdomu iš kur autorius gavo tokias žinias? Šiandien jau galime pasakyti, tai sena pasaka.

Žinome, Karo Mokyklos dalyvavo dvi kariūnų kuopos — 1 ir 2 kp. Aš, asmeniškai, dalyvavau 2-os kuopos sudėtyje. Todėl, toliau rašydamas, daugiau liešiu 2 kuopos veiksmus.

Karo Mokyklos abi kuopos buvo užaliarmuotos ir įsakyta ruoštis žygiui. Bet niekas neklausė kariūnų, kas nori ar nenori vykti į žygį. Reiškia, buvo įsakymas. Abiems kuopoms buvo išduoti nauji vokiški lengvi kulkosvaidžiai.

Jau sutemus, kuopos buvo su šautuvais ir lengv. kulkosvaidžiais išrikiuotos kareivinėse ir buvo pranešta: "kad nuo šito momento nesivadiname Karo Mokykla".

Išžygiavome į Šančių karišką rampą, kur pasikrovėme į vagonus. Mes, kariūnai, nežinojome kur vykstame, tik spėliojome. Nors mjr. Tapulionis teigia, esą dar Karo Mokyklos kareivinėse jau žinojome kuopų uždavinius, bet tai netiesa. Manau, karininkai žinojo, bet ne kariūnai. Naktį, vykstant traukiniu, pastebėjome, kad traukinys rieda Kaišiadorių kryptimi. Vagonuose kilo kalbos, kad vykstame į Vilnių.

Kaišiadorių gelež. stotyje, sekančią dieną, gavome civilinius rūbus, o kariškus savus surišome į ryšulius ir atidavėme į atskirą vagoną.

Sekančią naktį išvykome traukiniu per Latviją, prieš Kretingos miestą, laukuose, ryte išlipome iš traukinio ir per balas perėjome sieną. Pažygiavus, užėmėm kryžkeles ir ten nakvojom. Rytojaus dieną Karo Mokyklos 2-ji kuopa nužygiavo plentu Bajorai — Klaipėda iki Klaipėdos miesto priemiesčio, kur prancūzai iš savo pozicijų apšaudė kuopą. Mūsų kuopa išsidėsčiusiose pozicijose ir vykdė tik priešų sekimą.

A.J. Audronis savo paskaitos įvade neigiamai atsiliepia apie Praną Nenortą už straipsnius "Drauge". net pajuokdamas jį senatve.

Nenorūi nei teisinti P. Nenortą, nei peikti sukilimo vadovybę. Gyvenime jau taip yra: kas dirba — gali padaryti ir klaidų.

Manau, padarė klaidų ir sukilimo vadovybė. Man labai gerai prisimena dvi stambios klaidos. *Pirmoji klaida:* Sukilimo vadovybė visiškai neorganizavo sukilimo dalyvių maitinimo klausimo. Išmokėjo dienpinigių (markėmis ir litais), bet uždrausdama net užėiti pas gyventojus ką nors nusipirkti valgyti. Turint pinigų kišenėje, ar gi žmogus gali būti sotus? Gautą sausą davinį žmonės jau sudorojo pirmą dieną, įžengus į Klaipėdos kraštą.

Tolimesnės dienos buvo alkanos. Alkis vertė nepaisyti uždraudimo lankyti ūkininkus. Žemesniems viršininkams leidus, ypač temstant, keliaudavome pas vietos gyventojus. Bet ir jie ne ką galėjo pagelbėti, nes jie duoną parsigabendavo iš miesto. Kuopa daugiausia maitinosi netoli jos pozicijų esančioje mažoje valgyklėlėje. Ten gaudavome lėkštę kopūstų su viena bulve ir labai mažą gabalėliu lašinių už 100 markių. Bet tuojau ir to pritrūkdavo.

Klaipėdos miestą užėmus, po vaikštynių gatvėmis, 2-ji kuopa gavo nakvynei vietą Sendvario karių tvarte. Vakarienei gavome bulvių šutintuvę ir silkių iš bačkos. Pasimaitinome sočiai, bet nenormaliai.

Rytojaus dieną, palikę šautuvus ir lengv. kulkosvaidžius Klaipėdoje, traukiniu per Tauragę grįžome į A. Panemunę. Čia atgavome savo ryšulius su kariūnų drabužiais.

Antroji klaida. Karo Mokyklos 2-ji kuopa miesto apsupimo metu turėjo barą dešiniajame sparne. Sukilimo vadovybė, miesto puolimo išvakarėse, nuėmė kuopą nuo pozicijų ir, kovotojus apkrovus šaudmenimis, vykdė nakties žygį užnugaryje pozicijų, į patį kairįjį sparną. Žmonės nebuvo pamaitinti. Oras buvo labai blogas, snigo, buvo šlapdrībė, didelis vėjas. Kovotojai, būdami alkani, greit išvargo. Žygiavome visą naktį.

Prieš auštant, kuopa žygiavo gretomis abipus kelio. Buvo išsiųstas priekinis patrulis iš kelių žmonių. Taip bežygiuojant, kuopa buvo apšaudyta iš prancūzų apkasų. Priekinis patrulis pateko priešui į rankas. Kuopa bandė išsiskleisti kautynių rikiuotėn — vilnin. Bet ne visai tas pavyko. Čia ir žuvo kuopos vadas E. Noreika ir kariūnas Stašelis. →

Motinos paveikslas

Vyko Amerikos ir Ispanijos karas. Prie Manilos salos plaukiojo priešininkų laivai. Jie buvo pasiruošę kautis.

Viename laive atsitiko štai kas:

Vienam jūrininkui į vandenį įkrito švarkas. Jūrininkas norėjo šokti į vandenį, bet jį sulaukė viršininkas, kuris griežtai tą žygį uždraudė. Nebuvo tam tinkamas laikas.

Tačiau jūrininkas perbėjo laivą ir išoko į vandenį iš kitos pusės. Panėręs po laivo apačia, jis išplaukė į kitą pusę, pasiėmė švarką ir tuo pačiu keliu vėl sugrįžo į laivą.

Viršininkas, kuris buvo jūrininkui uždraudęs šokti į vandenį, pamatė jį visą šlapią, belaikantį rankose švarką, nuo kurio bėgo vanduo...

Jūrininkui kariui grėšė didelė bausmė: jis nepaklausė įsakymo karo metu.

Po mūšio jūrininkas buvo suimtas ir pristatytas admirolui — laivyno viršininkui.

Visą laiką, kai jūrininką kaltino, jis stovėjo tylėdamas. Tik tai kai admirolas jo paklausė, kodėl jis viršininko įsakymo nepaklausęs, suimtas atsakė:

— Aš, būdamas karys, suprantu, kad labai nusikaltau, nepaklausęs savo viršininko įsakymo, bet... aš turėjau tam svarbią priežastį: švarko kišenėje buvo mano motinos paveikslas, kurio aš jokiū būdu nenorėjau nustoti...

Senas admirolas, pagalvojęs, ištiesė pasiryžėliui jūrininkui rankų ir tarė:

— Tu laisvas, nors ir prasižengei kariškai drausmei.

Ir atsikreipęs į visus kitus, admirolas pridėjo:

— Žmogus, kuris yra taip labai prisirišęs prie savo motinos, be abejojimo, bus narsus karys ir savo šaliai.

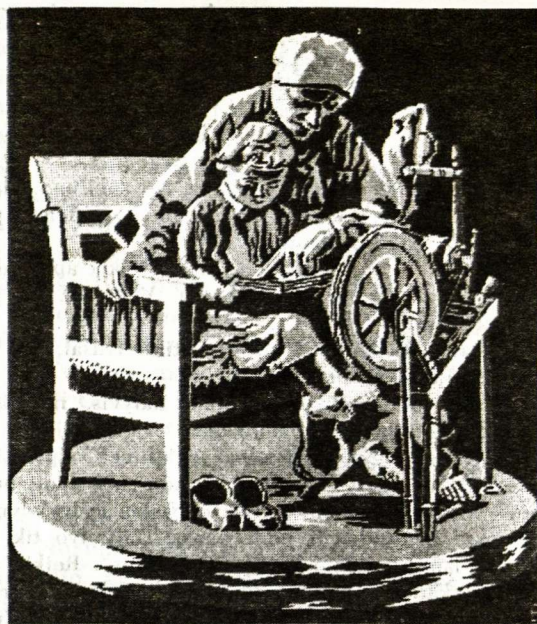
Laimingi tie, kuriems motinos perdavė savo neišdilstamą paveikslą!

Arėjas Vitkauskas

Tolimesnis kuopos vadovavimas nebuvo sėkmingas. Ir taip kuopa, neatlikusi uždavinio, negarbingai pasitraukė iš kautynių lauko.

Rodos, kpt. Kalmantas su savo daliniu užėmė tą barą.

Karo Mokyklos 2-os kp. vadovybė nebuvo supažindinta vietovėje su priešo išsidėstymu, per naktį žygiavus, vykdė puolimą nepažįstamoje vietoje dar naktį. Todėl kuopos veiksmai buvo apgailėtini.

Vargo Mokykla. Pgl. skulpt. Petrą Rimšą, gobeleno technika išsiuvinėjo Birutė Kidolienė. Nuotr. L. Tamošaičio

ARĖJAS VITKAUSKAS

TĖVYNĖS MEILĖ

Kad aš ir būčiau saloje Fidži,
Arba pasveikinčiau "Šventą Eleną", —
Tegul likimas, kur nori, gena,
Bloškia į kupstą ant okeano, —
Lietuvai laimė linkiu aš didžiū.

Lietuvai — arklo, Lietuvai — kūjo,
Lietuvai — dundančiai laimės priekalę,
Lietuvai — einančiai Laisvės "iškalę",
Lietuvai — šerusiai kaulais Uralę, —
Šaliai, kurią okupantai užujo.

Kad aš ir būčiau saloje Fidži,
Aš neužmirščiau šalį gauruotą —
Šalį, kaip galvos joj, visų šienuotą,
Kur viskas eina "kaip Dievo duota", —
Šalį, ką tempia vargų naštą didžiū.

Kad aš ir būčiau saloje Fidži,
Aš dėl tėvynės laimės ieškočiau —
Būčiau laimingas, kuomet žinočiau,
Kad vėl sugrįžęs rasčiau ją sočių,
Nebegauruotą, laisvą ir didžiū!

1927.I.2

Vilniuje karui prasidėjus

S. ŠETKUS

1941 metais birželio 22 dieną Vilnių sukrėtė žinia: prasidėjo sovietų-vokiečių karas. Antrą valandą po pietų virš mūsų gyvenamo namo, Sierakauskio gatvėje, didžiausia audra prabraškėjo devyni vokiečių bombonešiai, pažerdami bombas į žemai plaukiantį Neris vingį, ne į miesto pastatus. Aiškus tikslas, įspėti sovietus, kad nešdintų iš miesto. Kiek vėliau, protarpiais, daužomi ir pastatai apie Žaliąjį tiltą, bet pats tiltas neliečiamas. Nakčia bombardavimas eina vis stipryn. Iš namo pastogės žiūrint, rūksta visas miestas.

Kitą dieną bombardavimas vyksta protarpiais. Tačiau sutemus bombos krinta visose miesto dalyse. Bomba pataiko ir į mūsų namo kampinį pamatą, užgesindamas šviesas ir išversdama dviejų aukštų duris ir langus. Sėdime mes keli lietuviai, namo savininkai, susigūžę rūsyje. Vėliau prisijungia dvi, nebežinodamos kur dėtis, sovietkos. Prabėgančių žmonių žinios šturpios. Daug mieste žuvusių. Basanavičiaus prospekte bomba pataikiusi į pilną bėgančių sovietų sunkvežimį. Netoli kaimynystėje namas užvertęs 16 žmonių. Švietimo "ministro" Žiugždos žmonai, gyvenusiai šioje pat gatvėje, bomba nukirtusi abi kojas.

Apie antrą valandą naktį atrodo, kad mieste verda visas pragaras. Į paryčius prasideda paskiri sprogimai. Silpnesnių nervų gyventojai prieina išvados, kad vokiečiai iš patrankų šaudė į miestą, jį puola, o sovietai ginasi. Tik geriau įsiklausę, tarp smingančių bombonešių kaukimo, prieiname išvadą ir labai džiaugsmingą: sovietai traukiasi! Sprogdina ginklių sandėlius, iš to ir tie reti trenksmai. Tegyvuoja laisvė! Deja, laisvė dar neatrodo esanti arti. Smingančios bombos vis labiau drebbina žemę. Staiga, į rūsį įsiveržia enkavedistas, rėkdamas gyvulio balsu: "Nataša gdie ty?!" Šaukia jis, kad partizanai "litovcai"

siaučia visame mieste, skerdžia sovietus! Griebia abi isteriškai šaukiančias sovietkas, tempia iš rūsio, verčia jas į jau ir taip perpildytą sunkvežimį, kuris burgzdamas nudunda į bombų lietu.

Apie penktą valandą ryto trenksmai pradeda mažėti, lėtėti ir, galų gale, visai nutyla, tačiau pradeda tarškėti kulkosvaidžiai, ypač Antakalnio pusėje ir poškėti šautuvų šūviai. Bėgdamas pro šalį kažkoks lenkas šaukia, kad tai lietuviai kovoja su besitraukiančiais sovietų daliniais. Tik vėliau buvo sužinota, kad prie Šv. Petro ir Povilo bažnyčios smarkiai gynėsi sovietų grupė. Vienas politrukas įsitaisė mūrinėje kopytėlėje, netoli šventoriaus. Jį sužeidė granata. Nugabentas į ligoninę buvo lietuvių gydytojų sėkmingai operuotas, bet jį neužilgo pasiėmė atvykęs geštapas. Vienai sesutei pasisėkė sudeginti jo svarbius dokumentus, nes jis to maldavo verkdamas. Tokie yra lietuviai...

Pagaliau, apie septintą valandą viskas nutyla. Išlendame pora vyrų iš rūsio ir atsargiai iškišame galvas į gatvę. Pašėlusiai gražus rytas! Saulė, kaip auksas užžėrusi gatvę. Prie pakalnės į Gedimino gatvę, medžių paunksmėje stovi buvusios lietuvių, vėliau sovietų, kareivinės. Kitas tolokai matomas gatvės galas pasisuka į Basanavičiaus didingą, puošniais aukštais namais apstatytą gatvę.

Tame tad gatvės gale pasirodo trys žmogystos. Nukrinta mūsų širdys į kulnis: trys sovietai kareiviai! Žygiuoja sau iš lėto, pasikabinę šautuvus ant pečių, kaip niekas nieko! Taip sustings-tame vietoje, kad užmirštame sprukti atgal į rūsį. Sovietai mus pamato, prieina ir šustoja eilutėje vidury gatvės. Vienas senesnio amžiaus, rauplėto veido, piktas ir griežtas, kitas tipingas mažanosis, aukštų žandikaulių ruselis, o trečias tiesus, žydintis, jaunas vyras.

Pirmasis rūsčiai nori žinoti, koks čia velnias dedasi šiame mieste? Karas ar manevrai? Klausia jis. Žiūrime mes į šiuos "saldotus" ir mums pasidaro aišku. Praeina baimė. Užgriauname jam rusiškai. Sakome, kas per sovietų kareiviai, jei nežino kas dedasi?!

Visi trys jaučiasi nepatogiai. Pirmasis piktai pastebi, kad sekmadienį rytą išėjo patruliuoti, papuolė į bombų siautulį taip, kad negalėjo pajudėti iš vietos net iki dabar. Sakome jam, kad yra prasidėjęs tikras karas tarp sovietų ir vokiečių ir kad mes nieko nežinome, kokia yra padėtis. Iš tikrųjų ir nežinojome. Atrodė, kad mieste galėjo būti vokiečiai, bet galėjo būti ir sovietai. Į klausimą, ką jie turėtų daryti, nieko negalėjome atsakyti. Tyla buvo saugiausias kelias.

Staiga, įvyksta keistas dalykas. Jauniausias kareivis, paklausęs mūsų ir sužinojęs, kad esame lietuviai, nusikabina šautuvą ir atsuka į sovietus. Įsako jiems numesti savo šautuvus ir pakelti rankas. Šie, nedelsdami, vykdo įsakymą. Tada, jaunas karys paduoda savo ginklą, nurodo prilaikyti sovietus, o pats rausiasi kišenėje. Ištraukęs kažkokį pakiuką, jį atvynioja. Jo rankose sublizga žinoma lietuviška kario kepurės kokarda. Išplėšęs sovietišką žvaigždutę, kokardą įsisega į kepurę. Žiūri į mus, šypsosi ir klausia, kaip jis dabar atrodo? Ką gi ir besakyti, atrodė šauniai! Iš džiaugsmo plaka smarkiau ir mūsų širdys, bet ar tas viskas gerai? Siūlome jam neskubėti, apsigalvoti. Patariam leisti sovietus eiti savo keliais, žadame jam duoti civilinius drabužius.

Karys kiek pagalvoja, bet tvirtai ir ryžtingai spustelėjęs šautuvą, įsako sovietams žygiuoti pirmyn. Nusivaro juos gatve tolyn...

Vos spėjame atsikvošėti, kaip kitame gatvės gale pasigirsta motociklo burzgimas. Sekundė ir motociklas, su dviem vokiečiais ant jo, jau ir čia pat. Žiūri į mus, rankose spausdami kiaušines granatas. "Litauer, Litauer", ramina juos. Pasveikiname vokiškai, rodome, kad džiaugiamės jų sulaukę. Išlenda ir moterys iš rūsio. Viena prisistato su pieno ąsočiu. Tas vokiečius ir nuginkluoja. Atlūgsta jų įsitempimas, paslepia granatas. Geria pieną pasigardžiuodami, energingai dėkoja. Po to, vėl granatas į rankas ir nuburzgia Gedimino gatvės linkui. Tada, likę, puolame vieni su kitais sveikintis. Galas sovietiškam terorui, siautusiam be galo ir be pabaigos! Tegyvuoja laisva ir nepriklausoma Lietuva!

Atrodome, tarytum, ką tik išlindę iš kapo. Susivėlę, suodini, nesiskutę. Ir šitokią auksinę laisvės dieną! Puolame į vidų "pučintis", o viduje Kauno radijas iškilmingai skelbia, kad Lie-

tuva vėl paskelbta laisva ir nepriklausoma ir kad visas miestas jau pasipuošęs tautinėm vėliavom. Įbėgęs kaimynas praneša, kad visi renkasi miesto centre, Vilniaus ir Vokiečių gatvės sankryžoje, prie Ožeškienės sodelio, nes ten bus oficialiai sutikta vokiečių armijos vadovybė. Tai praneša lietuvių partizanų štabas.

Skubame vilktis sekmadieniniais drabužiais. Tik išėję į lauką, jau matome visur iškabintas lietuviškas vėliavas. Niekad nemanėm, kad jos tokios gražios!

Prie kareivinių turėtume pasukti į pakalnę, bet nepasukame, nes prie vartų, sargyboje, stovi "mūsų" jaunas karys! Stovi jis, šypsosi, tarytum pasaulį užkariavęs, bet nė žodelio. Suprantam — sargyba. Virš vartų didžiulė Trispalvė. Karys nieko nesako, bet akimis rodo pažvelgti į kareivinių kiemą. Kieme daugybė sovietų belaisvių, begulinėjančių ant žemės. Vėl karys kažką rodo akimis. Nuo vešlaus topolio šakos nusileidusi virvutė, o jos gale už kaklo pakabintas — Lenino biustas...

Kažkoks netikras jausmas. Gal kiek ir per daug. Jaunas karys, tačiau, švyti. Ir to jis yra pilnai užsitarnavęs. Pamojame jam ir nusiskubiname pasitikti vokiečių kariuomenės, o ten gatvė užkimšta tankais, patrankomis, visokiais kariniais motorizuotais vežimais. Ant gatvės kampo stovi pasitikimo komisija. Rodosi, kapitonas Norušis, ar kažkas, šale jo — lietuvaitės tautiniuose drabužiuose su duona, druska bei bonka konjako.

Atrodo, kad vokiečių karinės vadovybės nėra. Vietoje jos prieina koks tai pulkininkas, pasisveikina, išgeria stikliuką, užkanda duonos su druska ir vėl jau vežime. Traukia ir traukia armada, rodos ir galo nebus, o lietuvių tūkstančiai džiugiai sveikina išvaduotojus iš tikro sovietiško budeliškumo.

Katedros aikštė irgi pilna motorizuotų dalinių. Ant tankų užrašai: "Už dviejų savaitių Maskvoje". Retas tuo netikėjom. Gal ir ne už dviejų savaitių, gal ir už metų, bet tikrai! Ir neklydom, nes sovietai buvo sumušti, nuvyti iki Stalingrado. Deja, likimas lėmė kitaip. Amerika, Anglija pakėlė parblokštus sovietus, atgaivino, aprenge ir apginklavo. Lietuva šiandien vėl yra belaisvė. Ne kažką geresnio būtų atnešę ir vokiečiai, nes ir jie ėjo tautų pavergimo keliu, taip kaip ir sovietai. Sunku mūsų mažai tautai. Bet to narsaus jauno kario atminimas neišnyks. Reikia Lietuvai tik progos, ir ji vėl pakils naujam laisvės gyvenimui.

STEBIU IR STEBIUOSI

J. Gediminėnas

(Pradžia KARIO 3 Nr.)

Rašoma, kad pavienių pavergtų tautų bei organizuota reakcija jau prasidėdą, o šioje srityje ypatingai pasižymėjo tautietis Antanas Adomėnas (Van Reenan, Worcester, Mass. aukštesniosios mokyklos istorijos skyriaus vedėjas), kuris pareikalavo, kad jo mokytojų sąjungos unija (MTA) atsisakytų sovietinės propagandos, nes filmas nieko bendro neturi su dokumentine istorija. MTA vedėja atsakė, kad tai yra "sovietų istorija iš jų akiračio" ir filmo rodymo nestabdys, o tada A. Adomėnas kreipėsi į CBS 7-to kanalo direktorių ir raštu į Bostono švietimo direktorių ir kitus įtakingus asmenis, įskaitant ukrainietį dr. Boris Segal, sovietinės psichiatrijos specialistą Harvardo universitete (Russian Research Center), kad CBS sustabdytų žalingą sovietinę propagandą. Galų gale, CBS viceprezidentas W. H. Hahn sutiko leisti atkirtį (rebutal time), kurį trumpai įvykdė R.T. McNally, rusų istorijos profesorius, o žurnale "Freedom of Issue" kovo mėn. laidoje bus atspausdinta šios kontraversijos detalės, o be to yra painformuoti JAV generalinis prokuroras Griffin Bell, teisingumo departamentas, federalinės komunikacijos komisija, mokslo ir politinių mokslų departamentai, vadovaujami George Meany ir kiti. Straipsnis užbaigiamas nusistebėjimu, kad iš skaitlingo skaičiaus JAV rytų pakraščio, pavergtų tautų pabėgėlių ir lietuvių gyventojų iki šiol spaudoje viešpatavo tyla prieš šią svarbią propagandinę indoktrinaciją, o ne reagavimas, tai lygu "status quo" sutikimui.

Ir kam tada bėgo milijonai, ir kam išnešė mus tėvai ant rankų iš sovietų motinos tėvynės, jei partizanai kovojo ne už Lietuvos laisvę, bet už Lietuvos įjungimą į plačiąją tėvynę? Ir kam mes dabar veikiame ir ką mes dabar laisviname jei "dokumentalinėje istorijoje" rodomoje laisvoje Amerikoje "išlaisvintojai" buvo triumfališkai sutikti su ovacijomis ir gėlėmis? Apie gerą

atkirtį "Holocaust" filmui aprašė "Tėviškės Žiburiai" 1978.VI.22, kurį paruošė Detroitie gyvenęs prof. A. Damušis, reaguodamas į neteisingus šio šmeižikiško filmo tvirtinimus bei vaizdus, parašydamas dienraščiui "Detroit Free Press" ilgą laišką. Redakcija tik po dviejų pasikalbėjimų su vyriausiu redaktorium ir po 6 savaitžių išspausdino apie pusę laiško, išbraukdama nepatinkamas vietas kur buvo primenama Gulago vargų stovyklos šiaurės Sibire ir kad kairie žydai aktyviai dalyvavo lietuvių išvežimuose. Nenoras atspausdinti prof. A. Damušio laišką ir "Detroit Free Press" cenzūra dar kartą patvirtina ir aiškiai parodo kas Š. Amerikoje valdo žinių perdavimo tarnybą.

Malonu skaityti, kad prez. Carteris išsipyė iš patariamojo moterų reikalams komiteto vicepirminkę, plačianasrę Bella Abzug ir keista, kad kitos panašios žydės, kongreso atstovės Elizabeth Holzman žodžiais, Carteris jau pasirašė "seniai reikalingą įstatymą", kad "nacių karo nusikaltėliai" galėtų būti deportuojami. Šiai Holzman padeda jos tautietis, JAV Imigracijos ir Naturalizacijos įstaigos atstovas, Martin Mendelson. O jie abu nuoširdžiai bendradarbiauja su "pragarsėjusiu nacių medžiotoju" Simon Wiesenthal, kuris Vienoje turi sudaręs specialų nacių bendradarbių ir karo nusikaltėlių ieškojimo centrą. Wiesenthalis pernai metų pabaigoje lankėsi New Yorke, ne tik pasirinkti pinigėlio, bet ir susirūpinęs, kad V. Vokietijoje būtų pratęstas nacių gaudymo ir baudimo įstatymas, kuris baigsis 1979 m. pabaigoje. Šiam reikalui jau paruošta pusė milijono atvirukų, kurie bus platinami ir siunčiami V. Vokietijos kanclerini Helmut Schmidt, reikalaujant kad tas įstatymas būtų pratęstas. "Išrinktosios" rasės tautiečiai bus raginami daryti spaudimą Carteriui, kad tas nuo savęs spaustų kanclerį Schmidt dėl to įstatymo pratęsimo.

Straipsnis šiuo reikalu Kanados "Nepr. Lietuvos" 1978.XII.13 užbaigiamas nusistebėjimu, kad toji nesimpatiškoji Hlzman jau ieško karo nusikaltėlių ir Pietų Vietnamo pabėgėlių nuo komunizmo tarpe. Kodėl ji neieško Šiaurės Vietnamo ar Sovietų Sąjungos karo nusikal-

tėlių ir nesijdomauja komunistų įvykdytais ir tebevykdomais žiaurumais, tai yra aišku.

Skaičiau, kad NBC paskirta premija už propagandinį žydų filmą "Holocaust", o tautietis A. Rukšėnas "Cleveland Press" dienraštyje aiškina, kad "Unknown War" filmas yra grynai sovietinė propaganda. Naciai yra seniai nugalėti, bet sovietiniai komunistai ir toliau persekioja pavergtuosius ir daro didžiausią maišatį JAV televizijos programose. Metai po metų kalbama apie nacius, kad įgėlus Vakarų Vokietijai ir tyliai prašliaužus pro komunistinius persekiojimo ir žudymo darbus.

Skaičiau, kad JAV LB atremia sovietinę propagandą. Į pasitaikiusias klaidas Britannica enciklopedijoje ir "National Geographic" reagavo-atsakė dr. A. Budreckis. Skaičiau, kad Vilius Brazėnas vėl išvyko ilgesnei antikomunistinei paskaitų kelionei per 5 amerikietiškas valstijas, nuo Naujosios Meksikos ligi Aliaskos. Retai išsivijoj atirasime tokių pasišventusių kovai prieš komunizmą, kaip tautietis Brazėnas. Atvirai kalbant, tai aš bijau, kad vieną dieną Brazėno atidengiamieji priešai gali jį sulikviduoti! Ar nematome spaudoj, kad savo priešus žudo ne tik komunistai, bet ir žydai, kurie neseniai sulikvidavo bomba, padėta į automobilį, jiems nusikaltusį Arafato padėjęją, suplanavusį Muencheno olimpiadoje žydų sporto žvaigždžių žudynes.

Gražu skaityti ir girdėti, kad mūsų tautiečiai, o ypatingai LB vadovaujantieji asmenys dažniau pasirodo Baltuosiuose Rūmuose ir susipažįsta su vyriausiais JAV pareigūnais. Bet ar nereiktų daugiau koncentruotis kovoje su komunistine propaganda ir atkirčiams žydų šmeižtams bei melams atitinkama spauda, ar net apmokant laiką televizijoje. Reikia tikėtis, kad šį pavasarį, po įvykusių JAV Lietuvių Bendruomenės vadovybės rinkimų, tie nerinktieji varžovai patys susipras ir "nusiims", tuo sutaupydami daug ginčams prarandamo laiko ir energijos, nes jau seniai laikas užbaigti tą iš toliau nejuokingai atrodantį "valdžios nepasidalinimo" reikalą. Demokratiniam krašte gyvenantieji mūsų tautiečiai turėtų pripažinti tik vieną demokratišką balsavimu išrinktą LB vadovybę.

Žydai ir komunistai kišasi į visas gyvenimo sritis Š. Amerikoje ir daug kur galime pastebėti jų veiklos pėdsakus, bes viskas taip gražiai užmaskuojama, kad atrodytų vykdoma kova už žmogaus teises. Štai Bell Canada pasirašė darbo sutartį už 1-1 bil. dolerių ryšių tinklui sumoderninti Saudi Arabijoje, bet žydu

organizacijos jau kelia triukšmą, kad kai kurie tos sutarties nuostatai diskriminuoja moteris (jas besimaskuodami pamini pirmoji vietoj!) ir žydus. Būtų labai negdru, jeigu Kanada jau dabar nesuvedanti federalinį biudžetą, apie 12 milijonų dolerių, prarastų šį pelningą darbą. "Financial Post" rašo, kad panašių sutarčių ar užsakymų iš arabų kraštų jau turima ar tikimasi gauti už 5 milijonus dolerių, bet jeigu bus žiūrima diskriminacijų ar teisių, tai bilijonai dolerių pakliūs ne Kanadon, bet praktiškiesiems kraštams. Ta proga reiktų paminėti, kad iš Izraelio panašių užsakymų Kanada negauna, tik ten keliauja surinkti Kanadoje milijonai dolerių, o žydų organizacijos Kanadoje jau dabar atvirai pradeda grasinti vyriausybei savo balsais artėjančiuose federalinio parlamento rinkimuose. Įdomu, kad Kanados gynybos ministeris B. Danson ir Ontario liberalų lyderis S. Smith, abu yra žydai, kilę iš Lietuvos. Ką jėdu ne kartą, o ypač prieš rinkimus, atvirai prisipažįsta.

Kišasi į Kanados vidaus reikalus ir kitos valstybės ar abejotino reikalingumo svetimos organizacijos. Šių metų pradžioje amerikiečių New Yorke "Gyvuolių fondo" organizacija, turėjo stiproką susikirtimą su Kanados New Foundlando ministru, atstovaujančiu premjerą, dėl ruonių, o ypač dėl jaunu ruonių, užmušamų buožėmis ar lazdomis, žudymo. Ministeris Brian Peckford labai šaltai ir aiškiai išdėstė, kad viskas yra svariai ir žmoniškai vykdoma ir tai yra ekonominė būtinybė, nes ypač žiemos metu Newfoundlando bedarbių skaičius siekia 17%, o be to, ruoniai išsimaitymui suėda daug žuvų. "Gyvuolių fondo" prezidentas Cleveland Amory tik pasijuokė iš kanadiečio argumentų, sakydamas, kad šį kartą naudojamas ekonominis argumentas, o sekantį kartą kanadiečiai, sakys, kad ruoniai mus užkrečia vėžiu. Jis dar pasakė, kad savo laiku Amerikoje buvo gražus sportas šaudyti indėnus, bet amerikiečiai tai "išaugo" ir jis norėtų matyti kanadiečius "išaugant" ar "peraugant" buožę ir ruonius. Amerikiečiai sukeltame dėl ruonių triukšme gauna daug paramos ir iš Europos. Netolimoje praeityje Newfoundlando jaunu ruonių žudymą stebėjo ir protestavo net pagarsėjusi Prancūzijos artistė Brigitte Bardot. Labai prieš jaunu ruonių žudymą šiauriasi ir Danija, kur rodomi filmai kaip kanadiečiai žudo ruoniukus ir net buvo grasinama išsprogdinti Kanados ambasadą Kopenhagoje.

Turi žmonės kuo nors užsiimti ar iš

ko nors pragyventi, o tokius, daugeliu atvejų, ir sudaro visokių labdarybės ar labai gražių, humanišku ar gražiai skambančių pavadinimų organizacijos. Neseniai skaičiau, kad daugelis tų organizacijų savo užsibrėžtiems tikslams išleidžia tik apie 10% suaukotų pinigų, o visa kita išleidžiama tarnautojų algoms, reklamoms ir kitiems reikalams. Štai, neseniai televizijoje stebėjau vieną kanadietį iš Waterloo, Ont., pasivadinusį "peace researcher" (atsieit, "taikos tyrinėtojas"). Įdomu kas jo tyrinėjimus apmoka ir kuriems velniams to reikia?!

Visoje Šiaurės Amerikoje turime visokių valdžios ir privačia iniciatyva įsteigtų komitetų, komisijų, draugijų bei organų visai nereikalingiems ar nereikšmingiems reikalams, kurie apmokami mokesčių mokėtojų, ar suaukotais pinigais, nes niekas veltui nedirba ir nesijaudina dėl išlaidų. Lengvai ateina, lengvai išeina, taip yra juokaujama apie tuos visus išleidžiamus nebūtinai reikalingiems darbams pinigus. Daug visame laisvame Vakarų pasaulyje yra prisusių visokių taikos ieškančių organizacijų ir tarp vadinamų "pysninkų" ir net nuvykusios sovietinė Lietuvos pasenusios, sukommunistėjusios bobelkos karkina apie taiką ir nusiginklavimą, o tai aiškiai atsispindi net komunistinės propagandos šlamštelyje "Gimtame Krašte". Štai, iš San Francisco nuvykusi sovietijon raudona pliuškė Ksavera Karosienė pliučia apie JAV suaktyvėjusias karo jėgas, kurios puola taikos, tarptautinio įtempimo mažinimo jėgas, stengiasi grąžinti "šaltąjį karą" ir atgaivinti "makartizmą"... Ji sakosi vadovaujanti San Francisco esančiam "Amerikos-Rusijos institutui" ir aktyviai bendradarbiaujanti su Amerikos Tarybų Sąjungos draugystės draugija... Pavėžina komunistai ten nuvykusias raudonas gegutes po visą Sov. Sąjungą, pavaišina ir dar daugiau paplauna jų smegenis ir apdumia jų akis, o jos tokios aklos, kad net nemato gyvenimo skirtumo kapitalistinėje Amerikoje ir socialistiniame rojuje, visai neklausdamos kiek bilijonų rusai išleidžia ginklams, šnipams ir propagandai tuo skriausdami ten vargančius savo skurdžiu gyvenimu vergus. Visai negaila, kad tokių neprotungų raudonųjų senstančių tautiečių eilės S. Amerikoje sparčiai mažėja.

Štai, Australijos telekomunikacijos (tolimo susižinojimo) darbininkų unija įspėjo Kanados ministrį pirmininką P.E. Trudeau, kad visas susižinojimas tarp Australijos ir Kanados bus nutrauktas, jeigu būsią nubausti 9 vyriausieji Kanados paštų unijos pareigūnai, agitavę neklausyti federalinio parlamento įsaky-

mo grįžti darban praėjusį rudenį laike paštininkų streiko visoje Kanadoje. Šie paraudonavę maistaujantieji unijų vadai gali būti nubausti ligi 2 metų kalėjimo. Aišku, kad Kanados vyriausybė, nors ir nepasakė tiems australiečiams, jūzlumo atšaldymui, šokti į Ramųjį vandenyną ir iš to tik pasijuokė, bet čia buvo aiškus Australijos darbo unijų kišimasis į Kanados reikalus.

Kanadą pasiekia žinios apie tą gražų kengūrų ir koalų kraštą varginančius streikus ir kalbama, kad karingos marksistinės unijos sunaikins Australiją, bet kanadiečiai ne į savo reikalus nesikiša.

Visai neseniai didelį triukšmą spaudoje sukėlė Kanados paštų ministeris G. Lamontagne, lyg pajudinęs širšių lizdą ir pasakęs, kad 500 pašto tarnautojų — marksistų, maoistų ir darbą trukdančių tinginių, turėtų būti atleisti.

Didesnė Kanadoje naujiena, tai naujo generalgubernatoriaus paskyrimas, kurį daro (Kanados!) karalienė, paprastai patvirtindama ministerio pirmininko pasiūlymą. Tai bus 22-ras Kanados gen. gubernatorius iš ne anglų lordas, ar generalas, bet paktasis šiose pareigose kanadietis, ir ne prancūzų ar anglų, bet vokiečių kilmės 43 metų amžiaus, buvęs Manitobos provincijos premjeras, socialistas Ed. Schreyer, kuris atstovauja Kanadoje karalienę Elzbieta II. Jis katalikas, turįs 4 universiteto laipsnius, kalbąs angliškai, pradžiaiškai, vokiškai, lenkiškai ir ukrainietišškai, savo Winnipeg užmiečio namus vadinąs "kopūstų lapu" (cabbage patch), mėgstąs balandėlius, kiaulių kojas ir "perogies" labiau už jautienos kėpsnį, užaugęs prerijų farmoje, jaunystėje vežęs mėšlą ir kirtęs medžius, turįs tvirtus etninius ryšius. Ed. Schreyer (po įvedimo į pareigas jau vadinamas Edward Robert Sch.) žada būti "keliaujančiu" gen. gubernatoriumi. Savo pirmoje kalboje, kurią jis pasakė 5 aukščiau minėtomis kalbomis, pabrėžė Kanados vienybės reikalingumą. Spėjama, kad Trudeau, numatydamas artėjančius federalinius rinkimus ir galimą liberalų partijos pralaimėjimą, ar mažumos vyriausybę, o be to, pats praeityje žinomas kaip socialistinių pažirčių milijonierius, savo naudai ar paramai pasirinko intelektualą socialistą gen. gubernatoriumi ir ne iš tokių "naujųjų demokratų", kurie šaukia apie "multinational" įmonių nusavinimą ir artėjimą laikų, kai Kanados žmonės, ne milžiniškos bendrovės ar korporacijos, tvarkys Kanados gyvenimą... Ne meškos, o bebrakai ar ruoniai, bet demokratiškai išrinkti kanadiečiai ir dabar valdo Kanada!

(Bus daugiau)

GEGUŽĖS PIRMOJI

(Vedamasis, tilpęs Londono "Times")

"May Day" yra tarptautinis nelaimės signalas, kai laivas ar lėktuvas radijo bangomis šaukiasi pagalbos (iš pranc. "m'aider" — gelbėk mane). Ironiškai, tačiau visiškai pritinkamai, ta diena, "May Day" — Gegužės pirmoji, yra kartu ir tarptautinė socialistų šventė. Tą dieną Sovietų Sąjungos vadai švenčia savo valstybės atsiėkimus. Tą dieną jie apžvelgia jos galybę ir nustato tolesnius tikslus.

Taigi, šventi gegužės 1 d. ir Anglijoje yra visiškai tikslus nuosprendis. Tačiau, ne tik tą dieną britai privalėtų rimtai pagalvoti apie komunizmą, bet daug dažniau, o to jie nedaro. Tą dieną britams visiškai pritiktų pagalvoti ir apie 2 milijonus rusų, kuriuos britai perdavė Stalinui, karui pasibaigus. Iš perduotųjų kaikurie gal ir buvo nusikaltę (tačiau nei vienas iš jų nebuvo net teisiamas), tačiau, didžioji jų dauguma buvo, mažių mažiausiai, visiškai nekalti. Jų tarpe buvo moterų ir vaikų, taip pat ir žmonių, kurie visai nebuvo sovietų piliečiai. Gražinus į Sovietų Sąjungą, kaikurie iš jų buvo tuojau nužudyti, o daugumas sukišti į kalėjimus. Tada mes vykdėme prievartinio gražinimo politiką, vartojome jėgą ir apgaulę, nors žinojome kas tų gražinamų žmonių ten laukia. Mes juos gražiname, nes norėjome įtikti Stalinui, be to, nenorėjome jų turėti savo tarpe.

Tokia mūsų politika tuo metu buvo nuslėpta nuo britų piliečių, tačiau ji buvo gerai žinoma mūsų karo meto sąjungininkams ir pokario Darbo partijos — kairiųjų valdžiai, taip pat buvo gerai žinoma Užsienių Reikalų pareigūnams, nes jie ją vykdė. Edenas, tada Užsienių Reikalų ministeris, buvo pagrindinis kaltininkas.

Kai kas tą politiką dar vis gina. Jon įsivėlusių dauguma jau yra išmirę, likę gyvi jos jau nebegina, tik nežinia, ar jie už ją atgailauja. Jų posėdžių protokoliai turėjo būti siurkštūs skaityti tada, o dabar juos skaitant, jie skamba begėdiškai. Toji rusų žmonių repatriacija padarė Britaniją masinio smurto ir žudynių bendrininke. Tas įvykis visiems laikams mūsų tautai mes negarbės šešėlių, kartu ir mūsų įsitikinimui, kad britų politikoje yra nors kiek švelnumo ir garbės.

Žinoma, prievartą gražintuosius žudė patys rusai. Tačiau, mes jiems, tada mūsų belaisviams, melavome, kai pakrovę juos į traukinius, užrakinome vagonų duris. Nieko nepadės ir reikalo nepataisys jei mes ir aiškinsime sau, kad nenorėjome jų mirties, o taip elgėmės dėl kitų įvairių motyvų, būtent, buvome nuvarginti, erzlūs ir iš viso biurokatiškai nemėgome tų žmonių, kurie nebeturėjo kur pasidėti.

STALINIZMAS BE STALINO

Sovietų Sąjunga yra dar vis plačiai dengiama Stalino neatpirktų nusikaltimų šešėlio. Tie nusikaltimai,

tai valdžios nusikaltimai. Vienas žmogus, koks jis žiaurus bebūtų, nepajėgtų išžudyti 20 milijonų savų piliečių. Nors būklė šių laikų Rusijoje nėra tokia kokia ji buvo Stalino laikais, tačiau, valdžia ten vis dar ta pati ir Stalino teroro pagrindiniai įrankiai yra likę tie patys, kokius naudoja komunistų partija ir dabar valdydama Sovietų Sąjungą. Komunistų partija, KGB, sovietiški teismai, valdininkų — biurokratų aparatas išliko tas pat, net daug kuo nepasikeitęs. Šiomis dienomis jie nedaug težudo, tačiau, su prieštarautojais-disidentais jie atsiskaito kietai, o tai yra žmonės, kurie prašo eilinių žmogiškų teisių ir laisvių.

Kiekvieną gegužės 1-mą dieną turėtume prisiminti sovietų užpuolimų ir priespaudos visas aukas. Šiuo metu Europoje yra vienuolika valstybių, kurios pateko sovietų valdžion. Nei viena iš jų ten pateko dėl to, kad žmonės taip pasirinko. Dvi iš jų, Jugoslavija ir Albanija, sugebėjo nusikratyti rusų kontrolės, tačiau laisvė jose nebuvo atstatyta. Jei Jugoslavija ir kiek pakrypo laisvės pusėn, tai Albanija tebeliko lyg koks atskirtas kalėjimas, tapusi perliguista palaikyti normalius santykius net su kitais komunistiniais kraštais. Trys iš pavergtų valstybių buvo tiesiog įjungtos į Sovietų Sąjungą. Pagal Ribbentropo-Molotovo 1939 m. sutartį, Sov. Sąjunga gavo laisvas rankas Baltijos valstybėse, Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje. Ribbentropas, aišku, vėliau, teismo sprendimu, buvo nužudytas kaip karo nusikaltėlis planavęs užpuolimą.

Sov. Sąjunga 1939 m. spalio mėn. pareikalavo karinių bazių visose trijose Baltijos respublikose už savitarpinės pagalbos sutartį "garantuojančią jų nepriklausomybę". 1940 m. birželio mėn. Sov. Sąjunga apkaltino Baltijos valstybių vyriausybes, kad nevykdo tos sutarties reikalavimų. To pasėkoje, rusų kariuomenė okupavo tas tris valstybes tais pat metais tarp birželio 13 ir 17 dienos. Išskyrus karo meto vokiečių okupaciją, tos trys mažos valstybės, gerai valdėsi savo nepriklausomybės metais, nuo 1918 iki 1940 m., pateko Sov. Sąjungos priklausomybėn, nes Hitleris atidavė jas Stalinui. Iki šių dienų tų kraštų gyventojai yra išlaikę savo skirtingą pobūdį ir nebedami trėmimų ir priespaudos, jie ilgisi nepriklausomybės, nežiūrind kaip toli ir nepasiekiami ji tėra.

Iš kitų Europos valstybių, jėga laikomų komunizmo valdžioje, stipriausiai priešinasi Lenkija. Nesėkmingai dėl savo laisvės 1956 m. kovojo Vengrija, o 1968 m. — Čekoslovakija, kuri mėgino kukliau, būtent, sužmoninti komunizmą. Tačiau, mintis perdirbti komunizmą sovietų vadams pasirodė tokia atstumianti, kad Čekoslovakija tuojau buvo užplūsta rusų kariuomenės, buvo pastatyta prorusiška vyriausybė, kuri ją tebevaldo iki šiol. Tą rusų pastatytą čekų vyria-

sybę sudaro Čekoslovakų tautos išdavikų bevertė gauja.

Toki dalykai turėtų būti prisimenami kiekvieną gegužės 1-ą dieną. Šitos metinės šventės metu reikia prisiminti ir visus tuos, kurie žuvo Stalino valymų metu ir visus tuos, kuriuos mes grąžinome, o jis išžudė ir pagaliau — tas Europos tautas, kurių laisvė buvo sunaikinta. Nuo dabar gegužės 1 diena turėtų būti diena, kai prisiminus dedamos gėlės ant neramių kapų. Yra dar daug žmonių, kuriems reikia tą nuolat ir nuolat priminti. Yra intelektualų, kurie dar vis tebemanoma, kad sovietiškas komunizmas yra kairiųjų partija; yra dvasininkų, kurie tebelaiiko Sov. Sąjungos valdytojus krikščionimis — socialistais; yra darbo uniųjų vadų, kurie tiki į teisę streikuoti Anglijoje, bet ne Sov. Sąjungoje; yra taip pat ir gerų, nieko nebedarančių, švelniai nusiteikusių žmonių Anglijoje, kurie nemėgsta galvoti ir prisiminti dalykus, galinčius sukelti jiems nerimą.

Yra žmonių, kurie galvoja, kad sovietinis komunizmas dabar yra jau kitoks kaip anksčiau; gal jis ir nepatrauklus, bet palyginti, pasauliniuose reikaluose santūrus. Reikia atsiminti, kad šių dienų pasaulyje, jokia komunistinė vyriausybė neatsirado ir neišgalėjo konstituciniu būdu. Šiuo metu yra daugiau kaip bilijonas žmonių, gyvenančių komunizmo prispandoje, taigi, apie trečdalis pasaulio gyventojų. Nei vienas iš jų nepateko į komunizmo nagus demokratinį ar konstitucinį keliu. Net ir Čilės Allendės vyriausybė tebuvo tik mažumos valdžia.

Nei vienoj komunistinėje valstybėje nėra: laisvų rinkimų, tikėjimo ir religijos laisvės, kalbos laisvės, spaudos laisvės, susirinkimų laisvės, tarybos ir darbo pasirinkimo laisvės, laisvų darbo uniųjų, laisvės nuo savavališko suėmimo, bausmės ir įkalinimo. Nė vienoje iš jų nėra žmonės atstovaujančių institucijų, bešališkų įstatymų, ar bešališkų — laisvų teisėjų.

Sovietų konstitucijos 125 skirsnis, iš tiesų, garantuoja žmogiškas laisves, kaip kalbos ir susirinkimų ir dar kitas. Tačiau, sovietų teismai yra pakartotinai išnešę sprendimus, kad sovietiniai piliečiai gali naudotis tomis laisvėmis tikta socializmo sustiprinimui. O kas stiprina socializmą, tai tą nustato valstybės valdžia. Kalbos laisvė reiškia laisvę girti Brežnevą, susirinkimų laisvė — yra laisvė susirinkti Raudonojoje aikštėje ir šaukti "ura" draugui Brežnevui. Mat, šiais atvejais yra "stiprinamas socializmas". Tačiau, laisvė kritikuoti Brežnevą nėra socialistinė laisvė ir todėl ji nėra konstitucijos 125 skirsnio garantuojama.

Tie dalykai nėra malonūs prisiminti. Todėl yra daug patogiau nuduoti, kad komunistinės valstybės nėra taip labai skirtingos nuo mūsų, kad nėra didelio skirtumo tarp laisvosios Europos ir komunistinės Europos, arba — tarp Sovietų Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstybių. Kiekvieną gegužės 1 dieną, mes, kurie esame laisvi, turėtume rimtai pagalvoti, koks yra gyvenimas ten, kur nėra nei vienos iš tų visų mūsų turimų laisvių, ten kur vien tik pagalvoti apie tokį nekaltą dalyką, kaip pav., apsilankymą svetimame krašte, yra nusikaltimas prieš valstybę.

TERORAS

Komunistinis pilietis prarado savo laisvę, tuo pačiu, jis neįgijo nei lygybės nei gerovės. Sovietų Sąjunga ir toliau liks ūkiškai atsilikęs kraštas, pramonės žemos produkcijos ir pragaištingai neproduktyvaus žemės ūkio kraštas. Komunistinį ūkį apibūdina eikvojimas, savanaudiškumas ir nesąžiningumas. Tik tos ūkio šakos, kurioms valstybė teikia aukščiausią pirmumą, nes jos stiprina valstybinę galią prieš galimus priešus, ar galimas aukas, pasiekia likusio pasaulio pajėgumo standartinio lygio. Komunistinėje bendruomenėje nėra jokios lygybės. Daugumoje komunistinių valstybių yra specialios krautuvės, kuriose pirkti gali tik privilegijuoti valdininkai. Skirtumas tarp eilinių rusų gyvenimo lygio ir jų vadų šeimų narių, yra nepaprastai didelis. Nėra aiškesnio klasių skirtumo ženklo, kaip specialios rinktinės krautuvės į kurias neišleidžiami tie kurie nepriklauso valdančiųjų klasei, net jei jie ir turėtų pakankamai pinigų nusipirkti.

Komunizmo istorijoje visur kyšo teroras, kurio pagalba įkurama ir palaikoma valstybė. Teroras, kaip apgalvotas ginklas, buvo naudotas ir paties Lenino. Dabar jis naudojamas Kambodijoje ir Etiopijoje. Etiopijos vyriausybė yra remiama rusų ir kubiečių ginklų, karių ir patarėjų. Ji atvirai skelbia, kad jos politika yra raudonasis teroras, kuris ypač yra nukreiptas prieš — vaikus. Šią irgi gegužės 1 dieną reikia prisiminti. Etiopijoje sovietų gen. Grigorijus Grigorevičius Barisovas yra vyriausybės patarėjas. Ta vyriausybė gi vykdo politiką žudyti vaikus tėvų akyse. Tai nėra garbingos pareigos kariui. Visiškas Sov. Sąjungos ciniškumas pasirodė visiškai aiškiai, kai ji palaike Idi Amino kruviną tironiją, tol kol ji laikėsi.

Klaidinga yra manyti, kad komunizmo plitimas yra neišvengiamas, ar nesulaikomas. Europoje komunistai yra patyrę žymių pralaimėjimų. Jiems nepavyko paglemžti Portugalijos. Jie buvo nugalėti Prancūzijos rinkimuose. Sov. Sąjunga prarado kaikiuriuos iš savo Vidurinių Rytų sąjungininkų. Vid. Rytai yra strategiškai patys svarbiausi iš visų pasaulio šalių. Yra, tačiau, taip pat žinoma, kad dėl Vakarų silpnumo, Sov. Sąjunga, tiesioginiai veikdama, įsigijo stiprią poziciją pietų Afrikoje ir įsigalėjo Afganistane. Savo istorijos bėgyje Rusija yra prarijusį daug savo kaimynų. Tačiau komunizmo sistemos pačioje širdyje vyrauja ciniškumas. Tikrasis pavojus tai sistemai kiltų iš idealistų. Tuo tarpu idealistų Sov. Sąjungoje yra maža telikę, išskyrus disidentų — prieštaraujančių tarpe. Sistema, besiremianti mažos savanaudžių valdininkų grupės valdžios monopolium, vargu ar gali apgauti ir patį niaiviausią idealistą. Tačiau kai išnyksta idealizmas, tepalieka tik valdžios sąmokslininkų sistemos galia, kurią turi remti didžiausios pasaulyje karinės jėgos. Kairieji mums perdavė puikią mintį švęsti gegužės 1-ą dieną, kad prisimintume ką komunizmas yra padaręs pasauliui. Tik supratę, ką sovietiškas komunizmas yra padaręs, galėsime pasirošti atremti jo nepaliamam ir veržlų grasinimą visų pasaulio kraštų laisvei.

A.

TREM TIES TRIMITAS

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

Švęsdami Motinos Dieną laisvuose kraštuose, pagalvokim apie kenčiančių Lietuvą, kur dar vis už tikėjimų ir norą būti laisvu persekiojamas lietuvis; kur dar vis kraujuoja tikinčios motinos širdis, kai vietoj gėrio ir grožio daigelių į jos vaiko sielą sėjamos ateizmo sėklos.

TAUTA IR MES

(Stepo Jakubicko kalba, pasakyta 1978 m. spalio 7 d. Montrealyje, Kanados Šaulių Rinktinės dešimtmečio veiklos ir Rinktinės vėliavos šventinimo proga.)

Temos tikslas — pažvelgti iš netolimos praeities į dabartį ir iš dabarties į ateitį:

Kanados Šaulių šventei sutampant su mūsų tautos liūdna istorine spalio 7-tos data, trumpai žvilgtelėkime į tas aplinkybes, kai Nepriklausomybės kovoms tebevykstant, 1920 metais, spalio 7 dieną, Tautų Sąjungos komisijai dalyvaujant, lenkai Suvalkuose iškilmingai pasirašė su Lietuva taikos sutartį, pripažindami Vilnių Lietuvai ir pasižadėdami lietuvių daugiau nebepulti. Tačiau, jau kitą dieną, spalio 8 dieną, lenkai dviem divizionom pradėjo puolimą Vilniaus ir Lydos geležinkelio ruože, o jau spalio 9 d. užėmė tada silpnomis lietuvių jėgomis ginamą Vilnių, galutinai sulaužydami savo iškilmingai pasirašytą Suvalkų sutartį.

Lenkai, užgrobę mūsų sostinę Vilnių ir sutraukę daugiau karinių jėgų, buvo pasiryžę galutinam smūgiui — Kauno paėmimui ir visos Lietuvos okupavimui.

1920 m. lapkričio 19 d., lenkai vėl pradėjo atkakliai pulti Giedraičių, Širvintų ir ypač Musninkų ruože, siekdami atkirsti rytines Lietuvos dalis ir žygiuodami artimiausiu keliu per Musninkus ir Jonavą užimti Kauną.

Mano tėviškę, Užušilių kaimą, esantį tik apie 4 kilometrus nuo Musninkų, lenkai lapkričio 19 d. iš pat ryto, jau buvo užėmę, o kaimo laukuose, palei kelią vedantį į Musninkus, vyko smarkios kovos, kurių metu tapo nušautas mano tėvas Antanas Jakubickas.

Mūsų karo vadovybės žiniomis lenkų gen. Želigovskio karines jėgas tada sudarė:

27 pėstininkų pulkai, 3 raitelių pulkai, 1 artilerijos pulkas, 2 šarvuoti traukiniai, 3 aviacijos eskadrilės ir tankų ir šarvuotų automobilių vienetai. Be to, dar

papildomai iš Varšuvos per Vilnių į lietuvių frontą buvo vežami nauji ešelonai kariuomenės ir karo medžiagos. Vien tiktai lapkričio 19 dieną iš mūsų kaimo laukuose išstatytos artilerijos, lenkai paleido į Musninkų frontą 2,000 artilerijos sviedinių.

Tai buvo sunkios ir lemiančios dienos. Lietuvių tauta ryžosi žūtbūtei kovai. Tose kovose daug pastangų parodė vietos šauliai ir sąmoningi lietuviai, talkindami mūsų jaunai kariuomenei žiniomis apie priešą ir mušdami jį iš vidaus ir iš užnugario. Tautos ryžtu ir mūsų karių ir šaulių drąsa ir pasišventimu lenkai prie Giedraičių, Širvintų ir Musninkų buvo sulaukyti ir priversti trauktis. Ir jeigu ne Tautų Sąjungos lenkams talkinanti komisija, kuri vertė lietuvius sustabdyti priešpuolį, tai dar lapkričio 20 d. mūsų kariuomenė būtų atsiėmusi Vilnių ir jo apylinkes.

Panašią nūklę mums teko išgyventi ir 1940 ir 1944 metais bolševikams okupuojant Lietuvą, kai vyko mūsų partizanų herojiškos kovos ir mūsų bėgimas nuo bolševikų siaubo.

Kas buvo tie narsūs mūsų partizanai, kurie nelygioje kovoje taip narsiai gynė Lietuvą, kurie savo krauju ir mirtimi įrašė lietuvių tautos istorijon naują lapą iš kurio mūsų tautos kartų kartos semsis sau dvasinės stiprybės ir didžiuosius jų žygiais. Tai mūsų broliai, buvę mūsų kariai ir šauliai, pasiryžę geriau su ginklu rankose mirti, negu priešui vergauti.

Mes, daugumoje, esame buvę taip pat Lietuvos kariuomenės kariai ir šauliai, bet bolševikams antru kartu okupuojant Lietuvą, pasirinkome kitą kelią. Neturėdami ir nematydami galimybių atsilaikyti prieš Amerikos remiamą rusų raudonąją armiją, bėgome nuo mirtį ir tremtį nešančio bolševikų NKVD siaubo ne tam, kad nelaimėje tautą apleidus, bet turėdami viltį ir tvirtą tikėjimą sulaukti pagalbos iš Vakarų valstybių ir greitai grįžti į Tėvynę, kad dėl tautos laisvės galėtume dirbti ir kovoti.

Deja, laikas ir tarptautiniai įvykiai nebuvo palankūs nei mūsų tautai, nei mūsų greitam grįžimui Tė-

vynėn. Atsidūrę Vokietijoje, benamių ir nužmogintųjų UNRRA-os stovyklų sąlygose, nedaug ką tegalėjome padėti kovojančiai tautai, nes ir patys buvome priversti grumtis su galimybe būti išduoti okupantui. Vėliau atsiradę laisvuose kraštuose, puolėmės į fizikinį darbą dėl savo egzistencijos ir į visuomeninę veiklą dėl tautos laisvės. Tikslui siekti, atkūrėme Lietuvoje turėtas organizacijas, jų tarpe ir Šaulių Sąjungą, kad galėtume tesėti savo įsipareigojimus tautai.

Šiandieną žvelgdami iš praeities į dabartį, pažvelkime kiekvienas į save, į savo aplinką ir į okupuotos tautos padėtį, ar mes atliekame savo, lietuvio, pareigą savo tautai, ar laikas ir gyvenimo aplinkybės nepalaužė mūsų, ar mes esame tie patys, koki buvome peržengdami paskutinę gimtosios žemės pėdą, kai su ašaromis paskutinį kartą žvelgėme į tostantį kraštą, ar mūsų širdyse dar teberusena Tėvynės meilės ugnelė, kuri liepsnojo laisvės metais...

Deja, reikia apgailestauti, kad jau į nevisus šiuos klausimus galėtume teigiamai atsakyti. Mūsuose yra atsiradęs labai nesveikas pavydas savo broliui lietuviui, asmeninės ambicijos; tarpusavio ir organizaciniai nesutarimai nepasitarinauja mūsų tautinei vienybei. Taip pat mūsųose jau pradėdamas skirstymasis pagal turtą ir profesijas yra lygiai žalingas, kaip senovės mūsų bajorų, kurie atsirubežiaavę nuo tautos ir patys žuvo ir valstybę pradžė.

Daug nesantaikos į mūsų lietuviškos išeivijos gyvenimą įneša ir, taip vadinamas, kultūrinis bendradarbiavimas su okupuota tauta. Aš nemanau, kad iš lietuvių ratųsi bent vienas, kam Lietuva nebūtų brangi, kas nenorėtų su savo broliais, giminėmis, su savo tauta bendradarbiauti. Juk tiktai dėl to dirbame ir kovojame, kad lietuvių tauta būtų laisva, kad mes visi laisvai galėtume susisiekti ir padėti savai tautai. Todėl sąmoningas lietuvis supranta, kad okupacinėmis sąlygomis bendradarbiavimas yra labai ribotas, būdamas marksistinės krypties. Spaudos, žodžio ir judėjimo laisvė Lietuvoje yra brutaliai varžoma, bet kokios žmogaus teisės grubiai engiamos, komunistinė propaganda vi-

siems prievarta brukama, o lietuvių tautinis ir religinis pasireiškimas yra laikomas nusikaltimu, persekiojamas ir baudžiamas kalėjimu, trėmimu ir pagal rusišką išmislą — bepročių namais, kur žmogus dvasiniai ir fiziniai yra palaužiamas, sunaikinamas. Taip pat ir plėšikiškas muitų apkrovimas siunčiant artimiesiems siuntinėlius, rusų valiutos išaukštinimas, turistų įsileidimas tiktai 5-6 dienoms ir tiktai į nurodytą vietą — Vilnių, be teisės laisvai aplankyti savo tėviškę, visa tai yra žmonių didžiausias išnaudojimas ir apiplėšimas. Tą mato ir supranta okupuotos Lietuvos lietuviai. Taigi, kokios yra galimos bendradarbiavimo sąlygos?

Pakol tauta yra okupuota, tol mes gyvendami laisvėje turime pareigą dirbti ir kovoti už pavergtą tautą ir visomis galimomis priemonėmis talkinti, padėti laisvę atgauti.

Laisvės metais šauliai buvo Tėvynės laisvės sargais, dabar, okupacijos metais, turime būti lietuviybės sargais. Turime budėti ir dirbti dėl tautos laisvės ir dėl lietuviybės išlaikymo. Tiems mūsų broliams lietuviams, kurie nesugeba skirti tikrovės nuo propagandos, padėkime tai suprasti ir juos iš klystelių grąžinkime į kovojančių tautiečių gretas

Džiugu yra matyti naują Kanados šaulių vėliavą, kurioje yra įrašytas mūsų sostinės Vilniaus vardas, kuri šiandieną yra šventinama ir įrikiuojama į jau esančių vėliavų gretas. Vėliava — tai simbolis mūsų darbų ir pasišventimo dėl tautos laisvės. Todėl būkime verti šio garbingo tautinio simbolio, pagarbiai ir išdidžiai laikykime jį savo rankose, kad savo darbais jį perduotume naujoms lietuvių tautos kartoms.

Taip pat ruoškimės ir būkime pasiruošę dar ir didesniems uždaviniais, kai Tėvynė pareikalauš mūsų pagalbos. Tarptautiniai įvykiai jau bręsta, pavergtos tautos griaua geležinę uždangą ir veržiasi į laisvę, tų įvykių eigoje iškils ir mūsų tautos likiminis momentas. Todėl būkime tinkamai pasiruošę jį pasitikti, kad savo pareigas savai tautai prideramai galėtume atlikti.

MAMOS NETEKUS

Jau senai apleidai

Mus, brangioji mama,

Vieniši paliko tėviškės namai.

Prisiminus Tave ašaros tik rieda,

Esame našlaičiais, mylintys vaikai.

Su pavasario švente ir prisikėlimu,

Prisikels ir mūsų brangi Lietuva.

Sužydės žibuoklės, obelys, purienos;

Skaudu, ten jau nėra mylimos mamos.

ALGIRDAS BUDRECKAS

Kasmet, gegužų, švenčiam mamos dieną,

Tai brangi šventė kiekvienos šeimos.

Gyvas ar mirusias mes jas pagerbiam

Ir nuoširdžiai prašom jų palaimos.

Nepamirški mama paliktų našlaičių,

Aplankyki mus, kad ir nors sapne.

Dažnai pasiilgę prisimenam Tave,

Esi mums paguoda ligoj ir varge.

Pabaltiečių Veteranų konvencijos dalyviai. Nuotr. S. Dabkaus

Pabaltiečių veteranų konvencija

Antroji Pabaltiečių — lietuvių, latvių ir estų veteranų konvencija įvyko kovo 24 d., 2 val. p.p., Lietuvių Namuose. (Pirmoji konvencija buvo 1978 m. kovo 2 d., Prisikėlimo parapijos parodų salėj).

Šis Pabaltiečių veteranų sambūris angliškai vadinamas *Baltic Veterans League in Canada*.

Atidaromąjį žodį tarė to sambūrio pirm. St. Jokubaitis. Šiame susirinkime dalyvavo 37 asmenys. Dalyviams sustojus, į salę buvo įneštos vėliavos ir iš juostos pertransliuotas Kanados himnas.

Invokaciją perskaitė kun. Petras Ažubalis.

Sudarius programai pravesti darbo k-tą, buvo pristatyti dalyviai ir svečiai, o taip pat — išklausti sveikinimai. Perskaitytas ir gen. konsulo dr. J. Žmuidzino raštiškas sveikinimas.

Pagrindiniais kalbėtojais buvo plk. ltn., advokatas ir Ontario parlamento atstovas J. R. Breithaupt, Q.C. (Queen's Council) ir Latvių B-nės pirm. T. Kronbergs.

Sambūrio pirm. St. Jokubaičiui pada-

rius metinį veiklos pranešimą, sugestijų tolimesnei veiklai programos punkte ilgiau kalbėjo latvis Ozols. Perskaityta ir dalyvių plojimu priimta rezolucija, kuri bus pasiūsta Kanados vyriausybei ir spaudai.

Visa programa vyko anglų kalba.

Pabaigoj, iš juostos buvo pertransliuoti visų trijų Pabaltijo valstybių himnai ir parodytas fragmentinis latvių fil-

mas apie abu "išlaisvintojus" — nacius ir bolševikus, pradedant Ribbentropo ir Molotovo (dalyvaujant Stalinui) sutarties pasirašymu, pasidalinant Pabaltijo valstybes, o paskiau — pabaltiečių kalinimai, žudymai ir kitoki persekiojimai be jokių žmoniškumo skrupulų.

Programą užbaigus, kruopščiosios moterys dalyvius pavaišino skaniais sumuštiniais ir kava.

Pr. Alšėnas

Mielajam

LEONUI BILERIUI

"Kario" administratoriui, amžinybėn iškeliavus, užuojauta liūdinčiai žmonai, vaikams ir "Kario" štabui.

"Tremties Trimito" redaktorė

LIETUVĖ — KENČIANČIOJI MOTINA!

VINCAS TAMOŠIŪNAS

Lietuvės motutės, šventosios ugnelės kūrentojos, išaugino Lietuvai Mindaugą, Gediminą, Algirdą, Kęstutį, Vytautą, Kristijoną Donelaitį, Motiejų Valančių ir kitus. Mūsų prosenelės laimino savo sūnus prieš kovą, priešams įsiveržus į tėvynę. Jos įskiepijo į savo vaikų širdis meilę tėvynei, pareigos ir pasiaukojimo jausmus.

Spaudos draudimo metu lietuvė motina prie ratelio mokė savo vaikus skaityti iš lietuviškos maldaknygės. Ji buvo vaikų auklėtoja, mokytoja.

Motulės davė mums aušrininkus, varpininkus ir kitus tautos žadintojus.

Motulių laiminami sūnūs iškovojo Lietuvai Vasario 16-tosios Akto paskelbtą nepriklausomybę.

Per 22 nepriklausomo gyvenimo metus motulių pastangomis vaikai siekė mokslo, ruošėsi gyvenimui. Dažnai ne tik nuo savo, bet ir nuo kitų namiškių burnos nutraukdama kąsnius, ruošė maistą savo vaikui moksleiviui, vėliau studentui, kad tik jis nebadautų besimokydamas.

Motulių dėka Lietuva sparčiais šuoliais vijosi visą laiką buvusias nepriklausomas valstybes ir pasivijo, o kaikuriuose srityse ir aplenkė jas. Lietuvė motina — šeimos širdis. Ji šeimos meninkė. Jos audiniai, mezginiai dar ir šiandien stebina savo raštų įvairumu ir savitumu.

Kai kraštą užliejo raudonoji banga, lietuvės motinos širdį pervėrė septyni skausmo kalavijai. Susiūbavo jos gyvenimo pagrindai. Žemelė, kurią jos vyras ir sūnūs su meile pureno, buvo svetimų batų trypiama. Jos šeima, kaip medžiotojo vejamas zuikelis, pasijuto nebesaugi savo namuose. Jos dvasinės atgaivos vieta, bažnyčia — pavojų. Mokslus baigę ar tebeeiną jos vaikai suimti ar gaudomi.

Slėpdama savo baimę, motina stengiasi raminti šeimą, stengiasi išlaikyti šeimos židinį nepaliestą. Ji triūsia nuo ryto iki vakaro, suklypusi prieš kryželį maldauja stiprybės ir apsaugos savo šeimai ir visam kraštui.

Deja, atėjūnams nėra nieko švento, neliečiamo. Naktį prikėlė atėjūnai iš neramaus miego tavo šeimą, net kūdikius, ir kaip gyvulius su-

grūdę į prekinius vagonus, išvežė į nežinią. Užkaltuose vagonuose, be maisto ir vandens, daugelis užtroško.

12-os hektarų naujakurio Vyto šeimą sumetė į sunkvežimį. Vietos vykdomojo komiteto p-kas Narba Nenėnas ramino: — Neverkite, Sibiras platus, darbo rankos reikalingos.

Naujakurys Vytautas buvo šaulių būrio vadas. Sibiro tundrose, Arktikoje, jau pirmaisiais metais nuo bado ir šalčio tremtiniai krito kaip rudens lapai.

Apibėgsiu savo apylinkės gerų draugų tragediją, peržvelgsiu kokį rytojų atnešė okupantas dešimtims tūkstančių nekaltų lietuvių, kruvinojo birželio trėmimų aukų.

Matau kaip gyvus mokytojo Justino Preibio du sūnelius. Justinas visuomenininkas, šaulių veikėjas. Jo sūneliai — vienas gal dešimties, kitas dvylikos metų. Tautos švenčių metu abu sūneliai, pasipuošę šauliškom uniformom, atiduoda pagarbą svečiam.

Prieš tas siaubingas dienas Justinas išvyko Žemaitijon aplankyti savo giminių. Grįždamas namo, išgirdo apie savo šeimos tragediją. Namuose pasirodyti nebegalėjo, nes ten grobį dalinosi lygintojai, raudonieji. Prisiglaudė su tokio pat likimo draugais Užvinčių girioje.

Sibire tremtinė Preibienė paskutinius kąsnelius atiduoda sūneliams. Vieną kartą pasisekė įsipilti į kišenę keletą saujų kviečių. Sužvėrėjusio sargybinio akys pamatė ir NKVD motiną nubaudė penkis metus kalėti. Likę be motinos, berniukai mirė kankinių mirtimis.

Antalieptės policijos nuovados viršininkas Alfonsas Biveinis visų gyventojų buvo vadinamas tėvu. Kvosdamas nusikaltėlių, kartu su juo apgailėstauja nusikaltus, prašo ateity klaidos nepakartoti. Tai buvo pavyzdingas nepriklausomos Lietuvos policijos pareigūnas. Pradėjus siautėti atėjūnams, Alfonsas Biveinis namuose nenakvojo, slapstėsi. Kas galėjo tikėti, kad dėl vyro tarnybinės padėties gali nukentėti šeima ir artimieji.

Birželio 14 naktį, atėjūnai ir vietiniai parsidavėliai apsupo Biveinių vienkiemį. Įsiveržę į vidų pradėjo ieškoti šeimos galvos. Išgąsdinta motina Ona pasakė, kad vyras išvykęs. Enkavedistai įsako pasiruošti kelionei. Motina maldauja palikti vaikučius pas kaimynus, bet budeliai kurtūs jos maldavimams. Ką imti, juk penki vaikučiai, visko reikia. Vyriausia dukrelė Birutė 10-ties metų, jauniausias Vytukas dar ant rankų nešiojams. Tame tarpe sūneliai: Algirdas, Gediminas ir Kęstutis. Vytukas pakeliui užduso ir liko palaidotas

prie geležinkelio bėgių, griovy. Birutė, Algirdas ir Gediminas mirė kankinių mirtimis Sibire. Kęstučio likimas nežinomas. Po 24 metų kančių Sibire, taurioji motina grįžo į Lietuvą. Vyro Alfonso didelių pastangų, su Kanados valdžios pareigūnų pagalba dėka, ji atvyko į Kanadą pas vyrą.

Tai tik dviejų šeimų tragedija, bet raudonoji banga palietė visas šeimas, net ir tas, kurios išvengė kalėjimo, trėmimų . . .

Motina nužmogintoji, pažemintoji, kenčiančioji lietuve motina, kada pasaulis išgirs tavo raudas, kada suruoš teismą virš 50,000,000 išžudžiusiai komunistinei Rusijai ir pareikalas apyskaitos už motinų kančias, už jų kruvinas ašaras už jų nukankintus kūdikius ir vaikus?

Už kokius nuopelnus Vakarų galvos atidavė komunistinei Rusijai lietuvių genčių žemes — Prūsus? Kodėl tos vietovės surusintos, kolonizuojamos, kodėl stengiamasi padaryti tą seną aisičių žemę rusiška?

Propagandos ir šnipų tinklas apjuosė visą pasaulį. Raudonojo krokodilo žiotyse mes tik vegetuojame. Norėdami atkreipti laisvojo pasaulio dėmesį, Romas Kalanta, Antanas Kalinauskas susidėgino. Petkus, Liepinis, Sadūnaitė, Pranckūnaitė ir kiti kenčia vergų stovyklose.

Dėl viso to labiausiai kenčia lietuvių motina. Pamenu, senutė Ona Gobužienė pasakojo, kad šv. Onos atlaiduose Vijasiškėj nuo motinos pasimetė šešerių metų berniukas. Iš išgąščio pamiršo savo vardą ir pavardę. Klausinėjamas kaip atrodo jo motina, kas ji yra, berniukas labai nustebo ir ištarė: — Mano mama geriausia, ji gražiausia ir mieliausia. Kaip jūs jos nepažįstat?

Okupuotoj Lietuvoj motinos stengiasi apriboti vaikų skaičių, nes vieną ar du dar gali iš-

auginti krikščioniškoj, lietuviškoj dvasioj, daugiau būtų neįmanoma. Bet ar ilgai jie bus tokiais, kai mokytojai klasėse pašiepia ir persekioja bažnyčias lankančius vaikus, kai pastebėję ant vaiko kaklo kryželį ar medalikėlį grasina, išstato viešai pajuokai . . .

Ir man mano motina, kaip ir tam pasimetusiam berniukui, išliko skaisčiu lietuvių motinos, mylinčios, kenčiančios ir pasiaukojančios pavyzdžiu. Mano mama Domicelė švelni, jautri, puiki pasakotoja, dainininkė, entuziastinga žuvautoja, grybautoja, uogautoja, apylinkės kaimų naujagimių priėmėja. Didžiavosi, kad nei viena motina, nei vienas kūdikis nenumirė. Kaimuose tokios "akusherės" buvo bobutėmis vadinamos.

Tuo metu mokiausi Utenoje. Vieną vėly vakarą iš Kauno gaunu žinią, kad brolis Pranas Latvijoje patekęs į bolševikų rankas ir po sunkių tardymų Maskvos Butirkų kalėjime sušaudytas. Jauną mano kūną tartum replėm suspaudė. Brolis Pranas iš šešių vaikų vyriausias. Jis mokėsi, o atostogų metu mokė mus ir ruošė mokyklai. Žinojau, kad tėvas šį smūgį atlaikys; bet kaip reaguos motina? Nakčia pėsčias išsiruošiau į namus. Sukoręs apie 25 kilometrus, paryčiau, dar visiems tebedmiegant, pasibeldžiau į duris. Vos pradariusi duris, motina tuoj užklausė: "Vaikeli, ar kas negero atsitiko Praneliui, ar Saliutei, kad taip anksti ir pėsčias?" Ir kaip pradėti, nes matau, kad visi nujaučia, kad žinia negra. Galop ištariau: "Nebeturime mūsų Prano". Motina netarusi nei žodžio, sukniubo užstalėj. Neilgai pasirgus širdimi, vis kartodama — "nebėra mūsų Pranelio", numirė.

Tau, taurioji, kenčiančioji lietuvių motina, ištvėrmės. Varge ir skausme gimsta tautų galiūnai. Tikėkime, prisikels Lietuva naujų didvyrių motinų ištvėrme.

"Romo Kalantos" šaulių kuopa St. Petersburg, Fla.

Š.m. kovo mėn. buvo naujai perrinkta kuopos valdyba. Jos sudėtis sekanti:

Jurgis Juodis — pirmininkas, Irena Račinskienė — vicepirmininkė, Adolfas Eidukas — sekretorius, Natalija Navickienė — meno vadovė, Kostas Steponkus — išdininkas, Aniceta Miliauskienė — narė, Stasys Gružas — vėliavininkas.

Naujoji valdyba yra pasiryžusi, kiek sąlygos ir šaulių sveikata leidžia, šaulių kuopą tvirtai "pastatyti ant kojų" — pagal šaulių statuto reikalavimus.

Kuopos valdyba

St. Petersburg, Florida

PADEKA

Tariu šaulišką ačiū St. Petersburgo lietuviams, organizacijų vadovams, šauliams ir šaulių valdybai, gausiai atsilankiusiems ir parėmusiems darbu ir aukomis puikiai pavykusią išskyla-gegužinę, kurios pelnas buvo skirtas ir bus išsiųstas Jaunimo kongresui paremti.

Jurgis Juodis

"Romo Kalantos" š. kp. p-kas

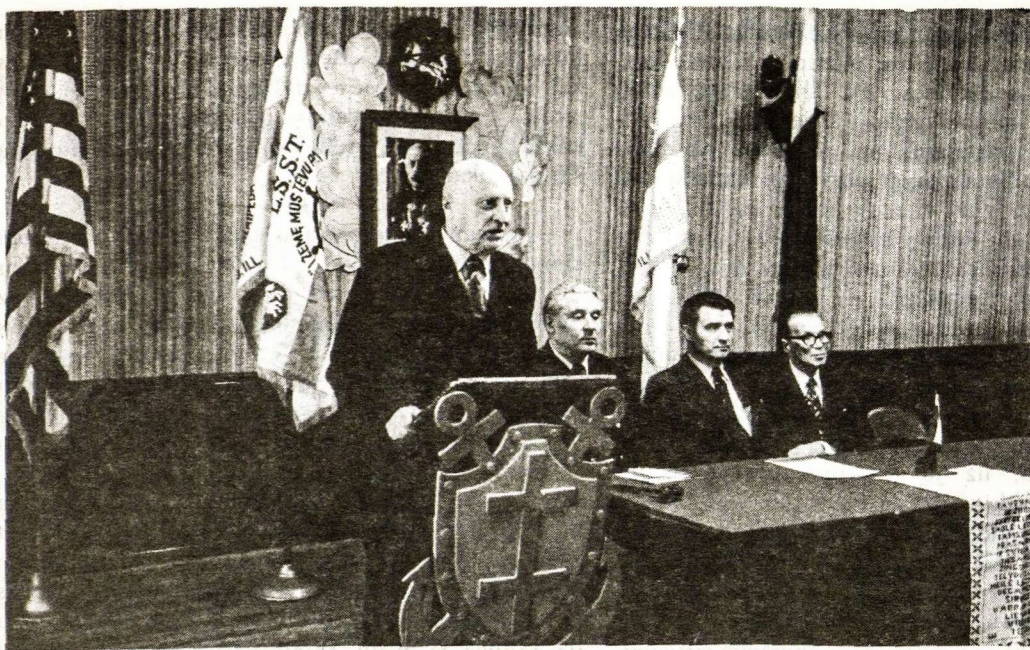
Hamiltono šaulių kuopos žinios

"DLK Algirdo" šaulių kuopos Hamil-

tone metinis narių susirinkimas įvyko kovo 18 d. Buvo renkama nauja kuopos valdyba. Dabartinis valdybos sąstata yra šis: kuopos pirmininkas — Povilas Kanopa, valdybos nariai: Antanas Šukaitis, Anicetas Povilauskas, Marcijonas Juodis, Alfonsas Patamsis, Antanas Jankauskas, Adolfina Petraitienė, Kazys Deksnys ir Pranas Enskaitis; moterų vadovė — Stasė Petkevičienė.

Ad.

“Gen. T. Daukanto” ir “Klaipėdos” jūrų šaulių kuopos narius Šaulių Sąjungos 60 m. įsikūrimo ir Vlodo Pūtvio 50 m. mirties sukakties minėjimo proga, sveikina Kūrėjų-Savanorių S-gos Čikagos skyriaus pirm. mok. Tamulis. Nuotr. P. Malėtos

“Gen. Daukanto” jūrų šaulių kuopa Čikagoje

Balandžio 22 d. “Gen. Daukanto” jūrų šaulių kp. Čikagoje, Vyčių salėje suruošė Šaulių Sąjungos įkūrimo 60 metų ir jos įkūrėjo Vlodo Pūtvio 50 metų mirties minėjimą. Minėjimą pravedė kp. p-kas Edmundas Vengianskas. Paskaitą skaitė LŠST CV p-kas Karolis Milko-

vaitis. Minėjime dalyvavo ir sveikino savanorių-kūrėjų p-kas Tamulis. Keli “Daukanto” kp. šauliai davė priesaiką, o “Klaipėdos” jūrų šaulių kp. vicepirm. Ašokliui buvo prisegtas medalis.

Meninėje dalyje solistė Irena Petrauskienė padainavo: “Kada aidas iš toli”, “Tamsi dienele”, “Tėviškėlė” ir “Gegutėlė”, o bisui “Maņo gimtinė”. Dvieni

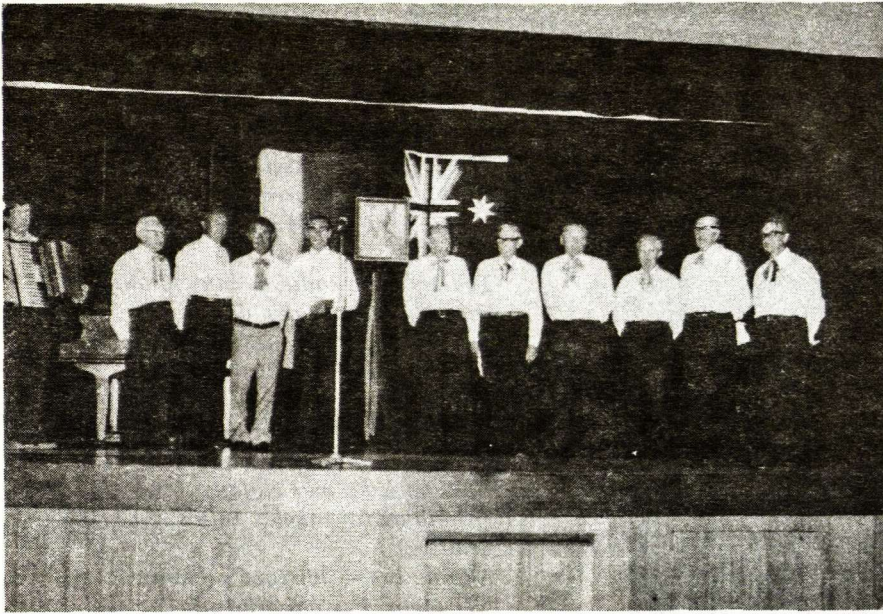
dainom žodžius parašė pati solistė.

Oficialioji ir meninė dalis užtruko tik vieną valandą. Po programos “Gen. Daukanto” kp. šaulės visus susirinkusius nemokamai sočiai pavalgydino, o šaulys Klemensas Vidžius visus aprūpino gėrimais.

S. Paulauskas

Dalis “Gen. T. Daukanto” ir “Klaipėdos” jūrų šaulių kuopų narių š.m. balandžio 22 d. Lietuvos Šaulių S-gos 60 m. ir Vlodo Pūtvio 50 m. mirties sukakčių paminėjime Čikagoje. Nuotr. P. Malėtos

Sydney "Dariaus ir Girėno" šaulių kuopos šaulių-ramovėnų vyrų choras per Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio-Putvinskio 50 metų mirties sukakties minėjimą.

Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio-Putvinskio minėjimas

Kovo 11 d. Sydnejaus "Dariaus ir Girėno" šaulių kuopos valdyba surengė Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlado Pūtvio-Putvinskio 50 metų mirimo sukakties minėjimą.

11:30 val. St. Joachim's bažnyčioje Lidcombe, buvo iškilmingos pamaldos, giedant Sydnejaus "Dainos" chorui. Sydnejaus šauliai, organizuoti, su Tautine vėliava, dalyvavo pamaldose. Kun. P. Butkus, per pamokslą, apie Šaulių Sąjungos įkūrėją tarė pritaikytą žodį.

3 val. p.p., Bankstowne, gražioje ir erdvoje Lietuvių Klubu salėje, įvyko iškilmingas minėjimas su paskaita ir meline dalimi. Programos pranešėja buvo D. Bartkevičienė. Minėjimą pradėjo šaulių kuopos pirmininkas S. Pačėsa. Jis pakvietė kun. P. Butkų invokacijai. Pirmininkui S. Pačėsa padarius trumpą apžvalgą apie šaulių bei partizanų kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo, Šaulių Sąjungos įkūrėjas Vl. Pūtvis-Putvinskis, žuvusieji kariai, šauliai, partizanai ir mirusieji šauliai tremtyje, buvo pagerbti vienos minutės susikaupimu.

Gerai paruoštą paskaitą, apie garbingą Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėją, Vl. Pūtvi-Putvinskį, skaitė žurnalistas Julius Veteikis. Jis labai vaizdžiai apibūdino Šaulių Sąjungos kūrimosi pradžią ir šaulių bei partizanų kovas dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Tai buvo

kariška organizacija, kuri talkininkavo visuose frontuose Lietuvos Respublikos kariuomenei. Vėlesniais, Lietuvos nepriklausomo gyvenimo laikais, Lietuvos Šaulių Sąjunga turėjo virš 60,000 narių, vyrų ir moterų, kurių daugumą sudarė jauni žmonės.

Meninėje dalyje: J. Venclovienė gerai padeklamavo eilėraščių "Lietuva" — J. Jonikio; A. Kramilius padainavo solo "Vakaro daina" ir "Kaip pamačiau aš ją". Šaulių-ramovėnų vyrų choras, vadovaujamas A. Kramiliaus, akordeonu grojant P. Viežintui, padainavo 4 skambias dainas: "Mūsų kuopa", "Oi neverk, motinėle", "Vyrai prie jūros" ir "Tau, sesute, puikios gėlės". Vyrų choras sudainavo gana gražiai. Choristai visi buvo vienoda apranga, kas žiūrovams teikė gerą įspūdį.

Programai pasibaigus, pirmininkas S. Pačėsa pareiškė padėką visiems programos vykdytojams, loterijos fantų aukotojams ir visiems atvykusiems svečiams. Ypatingą padėką pareiškė p. Dailydienei, kuri nupirko tautinei vėliavai medžiagą, pasiuvo ir tą gražią tautinę vėliavą padovanojo Sydnejaus šaulių kuopai.

Minėjimas buvo baigtas Tautos himnu. Vėliau, vyko gausinga fantais loterija. Laimingus bilietus ištraukė p. Dailydiene su savo broliu, atvykusiu iš Punsko. Geriausiai fantus laimėjo šaulė C. Proctienė ir p. Osinienė. Minėjimas praėjo gana sklandžiai ir gražiai.

S. P.

A.A. ŠAULYS ADOLFAS PALAITIS

Vasario 13 d. mirė dr. Adolfas Palaitis, visuomenininkas, priklausęs "DLK Kęstučio" šaulių kuopai. Buvo gimęs 1901 liepos 6 d., Mikalaukos km., Janavos vls., Marijampolės aps., vidutinio ūkininko šeimoje. Lankė ir baigė Marijampolės mokytojų seminariją. Mokytojavo Dotnuvoje, Alytuje ir Kaune. Per pirmąją rusų okupaciją buvo areštuotas ir daug iškentėjo Kauno kalėjime. Po karo tęsė Pabaltijo universitete teisių studijas, pradėtas VDU Kaune, ir jas baigė teisės daktaro laipsniu. Vėliau studijavo miškininkystę Goettingeno universitete, o ją baigęs, buvo pakviestas Vasario 16 gimnazijos direktoriumi. 1951 m. atvyko į JAV ir įsikūrė Racine, Wis. Buvo aktyvus visuomenininkas. Skaitė paskaitas, sakė kalbas, aplankė daugelį lietuvių kolonijų.

Priklausė Tėvynės Mylėtojų d-jai, šauliams, Balfui, dirbo ALT-oje, organizavo Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelius, mokėjo bendruomenės solidarumo įnašus, domėjosi lietuvišku gyvenimu.

Vasario 16 d. šermenų koplyčioje buvo atsisveikinimas, kurį pravedė M. Tamulėnas, kalbėjęs tėvynainių ir šaulių vardu. Taip pat atsisveikinimo žodžius tarė ALTos skyriaus pirmininkas Vikt. Kazemėkaitis ir LB apylinkės pirmininkas Liang. Pliūra. Per šermenis Vasario 16 gimnazijai suaukota 52 dol.

Velionis palaidotas Gracelando kapinėse, Racine, Wis.

P. Petrušaitis

KOTRYNA GRIGAITYTĖ

GIESMĖ Į ŠILUVOS MARIJĄ

*Nenuženk nuo akmens, o Marija,
Pušynėly žaliai Šiluvos,
Krauju ten ir ašarom lyja,
Nepalik, nepalik Lietuvos!*

*Tvanas kyla, sodybas mūs semia,
Virsta girių žali qžuolai,
Patikėjom Tau šventų mūs žemę,
Tau žaliuos ji, žydės amžinai.*

*Jeį nuplautų banga raudonoji
Paskutinę gyvybę nuo jos,
Būsime Arka mes Nojaus
Ir balandžiai šakelės žalios . . .*

*Akmuo tas — tvirtovė po kojų,
Nėr jėgos, kas pajudintų jį:
Ten atšvėsim mes laisvės rytojū,
Apraudosim skriaudas ten visi . . .*

*Nenuženk nuo akmens, o Marija,
Piemenėliams pravirkus kadais.
Mes išpuošim šventoves lelijom
Ir nevystančių rožių žiedais!*

A.A. dr. Adolfas Palaitis

Šaulių Sąjungos įkūrimo 60 m. sukakties minėjimo, bal. 7 d., Brooklyne, Kultūros Židinyje, dalyviai. Viduryje sėdi gen. kons. A. Simutis, jo kair. J. Simutienė. Minėjimą suruošė "Simo Kudirkos" š. kp. Nuotr. L. Tamošaičio

“Lietuvos Aidių” radijo programos vedėja Kazė Brazdžionytė priima 50 dol. čekį iš “Klaipėdos” jūrų šaulių kp. atstovo Ašoklio 3 metų sukaktuvinėj vakarienėj, kuri įvyko J. C., bal. 21 d. Vidury matome “Gen. T. Daukanto” š. kp. pirm. E. Vengianską, kuris vadovavo programai.

Vasario 10 d., Westgate Mall, Brocktone, skelbiant Vasario 16 d. Lietuvių Diena. Minėjimo pirm. Marytė Carleton dėkoja merui David Crosby už proklamaciją. Kairėje kun. J. Prūsaitis, kleb. kun. P. Šakalys, ALTo pirm. Br. Burba, Mass. kongresmanas Briant Donnelly. Už jų šauliai su vėliavomis, Lietuvos Vyčiai ir svečiai.

Neužpelnytas Kerštas

A. MIKULSKIS

Po II Pasaulinio karo, Vakarų Vokietijoje išlikę žydai, iš Amerikos karinės valdžios gavę neribotas pilietines teises, išskirtinus IRO aprūpinimo davinius, susibūrę į didžiules stovyklas, įsirengę kalėjimus su kankinimo kameromis ir ėmė siautėti, nesiskaitydami su tiesa bei morale. Tuo ypač pasižymėjo Lietuvos žydai, užmiršę pirmos bolševikų okupacijos metu lietuvių tautai padarytas nuoskaudas bei nusikaltimus: nekaltų lietuvių areštus, beširdiškus kankinimus kalėjimuose tardant suimtuosius ir masinę talką enkavedistams iš gimtosios žemės išplėšiant — į Sibirą tremiant lietuvius. Čia jie ėmė ieškoti "priešų", o priešas jiems buvo kiekvienas lietuvis. Ir be mažiausios kaltės, vien dėl asmeninės neapykantos, pradėjo suminėti lietuvius ir, be teismo, be kaltės įrodymo — kankinti savo baisiuose, kaip MVD kalėjimuose. O jei iš tokių kalėjimų ir pavyko kurį išlaisvinti, tai buvo likęs amžinas invalidas. Jei kurie kankinimų neišlaidė — dingo be žinios.

Kaip pavyzdį tokių žiaurumų, noriu priminti garbingus šaulius — Adelę Poderienę ir Vilniaus Priešgaisrinės Apsaugos brandmajorą Joną Poderį. Jie 1946 m. rugsėjo 10 d. atvyko į Muencheną rūpintis išvykimu į JAV-bes, nes A. Poderienė yra čia gimusi ir galėjo išvykti be kvotos. Geležinkelio stotis buvo pilna žydų. A. Poderienė nuo vyro buvusi kiek nušaliau, išgirdo jo baisy šauksmą. Grįžusi, rado vyrą baisiai sumuštą ir spardomą ant žemės, jau be sąmonės. Ji ėmė šaukti pagalbos — tuojau ir ją ėmė mušti. Bet ji, dar sąmonę turėdama, klausė tų žiaurių budelių, už ką jos vyrą muša. Jie atsakė, kad jis — Jonas Poderis, vokiečiams okupavus Lietuvą, Zapyšky šaudė žydus. Mat jis zapyškietis. A. Poderienė užprotestavo, kad jis tuomet Vilniuje sirgo ten siantusia vidurių šiltine ir vokiečių okupacijos metu jis, iš viso, Zapyšky nebuvo, nes tėvai buvo mirę ir jokių ryšių su tėviške jis nebeturėjo. Čia atsirado Zapyškio žydė, kartu augusi ir žaidusi su Ada Poderiene. Ji tvirtino, kad J. Poderis buvo atvykęs į Zapyškį ir šaudė.

Va, kur baisus žydiškas nesąžiningumas ir biaučiausias kerštas. Tos žydės tėvas nuomavo Poderio tėviškės didelį sodą. Bet nuomos nesumokėjo. Po antros vasaros, senasis Poderis jį padavė į teismą ir žydelis nukentėjo. Tai ta žydė rado progą atkeršyti sūnui ir įskundė, kad jis buvo atvykęs į Zapyškį ir šaudė žydus. Poderis gulėjo be sąmonės, o žmoną, dar gerai apmušę, abu įtempė į atskiras mašinas ir nuvežė į Stadelheimo kalėjimą — Steinberge. Tai buvo neįsivaizduotinas barakas, dvokiantis ir šiukšlinas. Ją patalpino nešvariausioje išvietėje, kurioje nebuvo jokios galimybės atsigulti. Teko keturias dienas ir naktis pratūnoti susierietus kampe. Du kartu į dieną atnešdavo po duonos riekę ir stiklą vandens. Ir jeigu

atnešdavo Lietuvos ar Lenkijos žydai, tai baisiai iškoliodavo nace, fašiste ir žmogžude. Daug geresni buvo Čekoslovakijos ir Vengrijos žydai. Jie buvo mandagesni ir stengėsi kiek gali padėti. Per juos ji sužinojo, kad Jonas Poderis yra labai kankinamas, labai sumušta galva ir nuolat tardomas bei mušamas ir nuolat guli be sąmonės. Todėl labai nusilpęs. Jie, stovėdami sargyboje, sudarė galimybę pasimatyti su kalėjimo viršininku, kuris buvo teisininkas iš Kauno. Labai humaniškas — geras žmogus. Taigi, tarpe žvėrių ir žmogus atsirado. Jis buvo labai pasipiktinęs savo tautiečių elgesiu, bet daug padėti negalėjo, nes ir pats bijojo. O vis tik, po keturių iškentėtų parų, jis parašė išleidimo raštą ir, kad tie žiaurieji sargai negirdėtų, naktį išvedė ją iš kalėjimo basą.

Išėjusi iš kalėjimo, visomis pastangomis skubėjo vyrą dar gyvą išlaisvinti. Surado nemaža žmonių, gerai pažįstančių J. Poderį, kaip labai taktišką, rimtą ir dorą žmogų, bei žinančių, kad jis tuomet tikrai sirgo ir kad tos žydės skundimas yra tik keršto padaras. Pasirūpino daug raštiškų liudymų, kuriuos įteikus atitinkamam teismui, pagaliau, Poderis buvo pristatytas iš kalėjimo bylos svarstymui ir buvo rastas nekaltu. Tos bylos liudininku teko būti ir man, nes Joną Poderį, vos grįžusį iš ligoninės, labai nusilpusį, sutikau dar Vilniuje. Tą žinodamas, Vilniaus Priešgaisrinės Apsaugos viršininkas Valerijonas Šimkus buvo atvykęs į Čiurlionio ansablio būstinę ir tokį liudymą parašiau. Labai daug padėjo išlaisvinti Amerikos karių kapelionas kun. Charles Jankus ir liuteronų karių kapelionas, kurie patys asmeniškai kreipėsi į FBI atitinkamas institucijas, iš savo pusės patvirtindami, kad Jonas Poderis tikrai neteisingai kaltinamas. Jie rėmėsi tremtinių kunigų patvirtinimais, nes jiems prie FBI buvo sunku prieiti.

Jonas Poderis mirė prieš du metus, sulaukęs vos 66 metų. Tiek lietuvių, tiek amerikiečių daktarų sprendimu, jis mirė nuo kūno sumušimo. Ypač galvos, krūtinės ir inkstų sužalojimų. Šešis mėnesius buvo žiauriausiai kankinamas — būdamas visai nekaltas. Ar tai nėra baisus žydų tautos kerštingumas be mažiausio pagrindo? Jie teisinasi, kad jie nevisi tokie. Tiesa. Ir šioje nelaimėje atsirado doras žydas, kuris padėjo, tad visos tautos vienodai traktuoti negalima. Bet dabar, kada žydai mūsų tarpe ieško savo priešų, negalime nutylėti ir jiems nepriminę jų padarytų skriaudų bei nusikaltimų mūsų tautai, kurie yra dideli ir žiaurūs.

KĖSINOSI PRIMUŠTI ČIURLIONIEČIUS

1948 m. vasario 15 d. Čiurlionio ansamblis atliko koncertą Stuttgarte, Rašytojų Draugijos suvažiavime, o sekančią dieną buvo Nepriklausomybės šventė Muenchene, su Čiurlionio ansamblio koncertu. Tad anksti rytą sėdome į specialią vagoną, ramiai pailsėti ir kiek nusnūsti. Į mūsų vagoną pasikviečiau ir kelis skautininkus, vykstančius iš sąskrydžio Detmolde.

1978 metų spalio 7 d. Klevelande, už muzikinę ir visuomeninę veiklą, tūkstančio dolerių premija, buvo apdovanota buvusi LŠST Moterų vadovė, ilgametė "Žalgirio" kp. moterų vadovė, kanklininkų mokytoja muzikė Ona Mikulskienė. Nuotraukoje iš k. į d.: visuomenininkas Raimundas Kudukis, laureatė Ona Mikulskienė ir Lietuvos Namų direktorius Juozas Stempužis. Nuotr. V. Bacevičiaus

Davus ženklą traukiniui pajudėti, į mūsų vagoną įsivertė apie 15 žydų ir žydžių. Kad jie ramiai laikytųsi, vietos būtų užtekę. Tačiau, pagal savo įprotį, jie ėmė vienas per kitą rėkti, kilo vagonė triukšmas, kad jau susikalbėti nebebuvo įmanoma. Dar čiurlionietės pasiskundė, kad jos tikėjosi pamiegoti, o dabar triukšmas, net galvas skauda. Aš pastebėjau vienam iš žydų, kad jie neturėjo čia sulipti, nes vagonas rezervuotas mums. Jis atsakė: mes galime lipti kur norime. Tuomet šūktelėjau kelionių vadovą Praną Stempužį, kad jis nuramintų tuos žydus, arba įsakytų išlipti iš mums skirto vagono. Tuojau tas pats žydas iškošė pro dantis: "Jei aš esu žydas, tai tu žmogžudys". Tą girdėjo dalis čiurlioniečių ir skautininkai. Pasipiktino. Tuomet aš atsakiau, kad aš jį žydu turiu teisę vadinti, nes jis toks ir yra, bet kad aš esu žmogžudys, tai yra garbės įžeidimas ir galime susitikti teisme. Jis dar kartą savo pasakymą pakartojo. Tuomet, pasipiktinę čiurlioniečiai, surėmė pečiais ir žydėliai dingo iš vagono.

Komedija nebuvo baigta. Iš sekančio vagono keleivių sužinojome, kad žydėliai organizuoja jėgas mus Muenchene "sumušti". Taip ir bandė. Muencheno stotyje prie mūsų vagono susirinko visas būrys žydų ir pasiruošę pulti, laukė mūsų išlipant. Bet kai mūsų vyrai — milžinai, vorele išlipo su keturiom ilgom "Mikitos" lazdom ir trim ilgom, kaip pancerfaustas,

triūbom, žydėliai sumišo ir savo planus pakeitė. Nulydėjo į stotį, apstoję patriukšmavo ir ėmė skirstytis. Čiurlioniečiai dar paerzino, kodėl jie mūsų nemuša, juk žadėjo. Atsakė: "Ui, mes galim jus sumušti, bet mes nenorim. Ui, kam čia mušti?"

Tad Izraelio ir Lietuvos karas Muenchene taip ir neįvyko . . .

Mirties Angelui išlydėjus

A.A. LEONĄ BILERĮ

į Anapus, jo liūdinčią žmoną Oną, sūnus Kęstutį, Vladą ir jų šeimas, "Kario" Redakciją bei Administraciją ir visus jo karinių bei kultūrinių ginklų draugus, giliai užjaučia ir kartu liūdi jo tėvynės laukų draugai

*Valentina, Antanas Osteikos
Marijonas, Nijolė Šnapščiai
ir jų šeimos*

— Priešlėktuvines "Roland" raketas, nuo 1977 m. gamina vokiečiai, pritaikydami keturvamzdį raketsvaidį ant pėstininkų šarvuočio SPZ ir prancūzai — panaudodami pėstininkų šarvuotį AMX-30. Amerikiečiai "Roland" raketa sėkmingai išbandė 1976 m., pritaikydami keturvamzdį raketsvaidį ant pėstininkų šarvuočio M-109, su visais reikalingais sekimo, taikymo ir raketų laidymo įrengimais; tolišauda iki 6 km. Prancūzų ir vokiečių gamybos "Roland" raketas, 1978 m. buvo atgabentos į JAV nuodugiam išbandymui, tikslu nustatyti, ar skirtingų valstybių gamintos raketas gali būti panaudotos SPZ, AMX-30 ir M-109 raketsvaizdžiais. Bandymai buvo sėkmingi.

Nežiūrint didelių techniškių sunkumų (reikėjo pagaminti apie 100,000 brėžinių, skirtingom kalbom specifikaciją ir pakeitimus iš amerikiečių matų į metrinę sistemą ir atvirksčiai (su "Roland" raketas sustandartinimu, padarytas pirmas stambus pagerinimas NATO jėgų ginklavime).

— 1978 metų pavasarį, rusai per šnipus sužinojo apie amerikiečių satelitą KH-11, kuris apie metus laiko, labai tiksliai perdavė amerikiečiams, rusų tarpkontinentinių raketų išdėstymą (įskaitant ir SS-20, kurios įrengtos ant vežiojamų platformų ir nuolatos keičia savo stovėjimo vietą), taip pat strateginių bombonešių "Backfire" judėjimą ir aerodromus. Pastebėta, kad to pasėkoje, rusai labai judriai perkilnoja raketas iš buvusių laidymo pozicijų į naujas.

KH-11 satelitas yra pagamintas pagal paskutinius technikos patyrimus: labai ryškūs fotografuojami vaizdai tuojau pat tiesioginiai perduodami Žemėn, priėmimo stotims. Ankstyvesnieji satelitai pradžioje filmuodavo ir tik po kiek laiko kasetes numesdavo į tam skirtus rajonus.

— 1956 metais amerikiečiai pradėjo Rusijos teritorijos žvalgybą iš oro, naudodami tam tikslui pastatytą lėktuvą U-2, iki 1960 metų gegužės mėnesį tokį lėktuvą rusai numušė ir lakūnas Francis Gary Powers pateko į sovietų rankas. Nuo to laiko lėktuvai U-2 buvo beveik išimti iš apyvartos, nes vėliau, juos pakeitė Žemės satelitai. Šiuo metu, kai Vakarų Vokietijos pasienyje sutelkta virš 15,000 rusų tankų ir virš 60 divizijų kariuomenės, atsirado didelis reikalas turėti intensyvesnį Varšuvos pakto karinių jėgų sekimą NATO valstybių pasienyje. Amerikiečiai pradėjo gaminti naujo tipo tolimos žvalgybos lėktuvus, kurie bus aprūpinti elektroniniais sekimo įtaisais ir lėktuvas, skrisdamas 90,000 pėdų aukštyje, galės žvalgytis Vakarų Vokietijos rytinį pasienį be pertraukų, kreipiant daugiau dėmesio į svarbesnes vietas.

Naujas lėktuvas, pavadintas TR-1, be kuro papildymo galės išbūti ore 12 valandų. 1979 m. pradžioje tokių lėktuvų tarnyboje numatoma turėti apie 25. Viso planuojama pastatyti apie 100, kurie bus panaudoti žvalgybai ir kitose vietose.

— Naujas, keturiais ratais varomas, pėstininkų kautynių vežimas — automobilis, greit pakeis populiarius amerikiečių džypus. Varomas oru aušinamu dieselio varikliu, gali pasiekti 90 mylių per valandą greitį. Ypatingai pagerinta mašinos amortizacija (spyruokliavimas). Nauja mašina dalinai šarvuota ir masinės gamybos kaina — 18,000 dol. už vieną.

— Amerikiečiai pradėjo 118 milijonų dol. vertės naujų raketų gamybą, skirtų tarpkontinentinių raketų naikinimui atmosferoje, nenaudojant branduolinės energijos užtaisų. Tai yra ginklas, pagamintas iš derinio optinių ir elektroninių įrengimų. Pėstininkų ir artilerijos daliniams, už 11 milijonų dol. gaminama laserio taikymo ir sekimo įrengimai labai mažo dydžio, operuojami vieno kovotojo. Kiekvienais metais numanoma įvesti ginklavimą jų po 1,500 vienetų.

— 1978 m. vasarą, po 10 metų pertraukos, švedai nuleido į vandenį modernią "Naacken" povandeninį kišeninį karo laivą, 960 tonų, 49,5 m ilgio, 5,7 m skersmenio, 19 vyrų įgulos. Laivas aprūpintas paskutinėm technologijos priemonėm, specialios konstrukcijos, varomas dieselio — elektriniu varikliu, ginkluotas torpedom prieš povandeninius laivus ir elektroniniai vairuojamom torpedom prieš laivus. Skirtas Baltijos pakrančių apsaugai. Sekantis panašaus tipo laivas bus A-17, kuris pakeis turimą "Draken" laivą.

— Rusai įvedė ginklavimą naują, "Dragunov" versijos, 7.62 mm snaipeiams šautuvą, su optiniu taikikliu ir 10 šovinių apkaba. Tikroji ugnis 1.5 km. Užtaisomas dujų paskolos principu, turi slopintuvą. Juo numatoma aprūpinti visos Varšuvos pakto ginkluotos jėgos.

— Amerikiečiai pagamino pėstininkų

ginklavimui naują 155 mm raketa, laidomą nuo trikojo iš vamzdžio. Tarnyba — 2 kovotojai. Prieštankinė raketa sveria apie 13 kg, susideda iš variklio, elektro-optinio sekimo ir valdymo įrengimų ir didelio galingumo sprogstamos medžiagos užtaiso. Iššauta raketa tanko kryptimi, pati susiranda taikinį ir užskridus virš jo, susprogdina užtaisą, kuris sužaloja lengvai šarvuotą tanko viršų. Raketa skirta naikinti sunkius tankus, yra labai tiksli, greitai skrenda, didelės greitošaudos raketų laidymo įrengimas. Panašios raketos, skirtingais užtaisais gali būti naudojamos dūminėms uždangoms ir prieš gyvus taikinius.

— 1978 m. lapkričio 12 d. "Star Ledger" dienraščio Editorial skyriuje tilpo pasisakymas antrašte "už kelis dolerius rusai gali mus sunaikinti", prieš pardavimą rusams karinės reikšmės reikmenų, kuriuos jie naudoja ginklavimosi didinimui. Ypatingai aštriai pasisakoma prieš pardavimą "elektroninių smegenų" aparato — kompiuterio "Cyber" 76, kurį pagamino "Control Data" firma. Trylikos milijonų vertės "Cyber" 76 yra vienintelis pasaulyje nepaprastai didelių galimybių kompiuteris, kurio pagalba, nepaprastai trumpu laiku, atliekami sudėtingiausi astronominiai, atominės fizikos, raketų laidymo, Žemės satelitų sekimo ir kiti skaičiavimai. Panašaus į "Cyber" 76 kompiuterio rusai iki šiol nepajėgė pastatyti.

— Beveik visų kariuomenių tankų daliniai yra aprūpinti vikšriniais buldozeriais kurie taiso kelius, pašalina gamtinės ir dirbtinės kliūtis, užverčia prieštankinius griovius, prakasa pylimus, pravaldo pastatų griuvėsius, pakrauna ir iškrauna važmenims krovinius, velka užnugarin kautynėse sužalotus tankus ir kita. Amerikiečiai įvedė ginklavimą šarvuotus buldozerius, pavadintus M-9, kurie gali būti kilnojami C-130, C-141, C-5A lėktuvais ir CH-54 helikopteriais, taip pat iš nedidelių aukščių išmetami parašutais. 1978 m. balandžio mėn. buldozeris M-9 buvo Europoje sėkmingai

išbandytas. M-9 sveria 16 tonų, su balastu — 27 tonas (balastas naudojamas vykdant sunkaus tipo darbus); normalus lauko greitis — 30 mylių per valandą, plaukia — 3 m.p.v. Aprūpintas elektroniniais įrengimais, kurie padeda matyti naktį, rūke, arba dūmuose, turi prieš biologinę, cheminę ir radiacinę apsaugą. Įgula — vairuotojas ir padėjėjas-mechanikas, kuris esant reikalui, atlieka kulkosvaidininko pareigas. Sunkus kulkosvaidis įrengtas nedideliame judremia šarvuotame bokštelyje, netarpinei apsaugai.

— 1978 m. lapkričio mėn. Amerikos Civilinės Apsaugos direktorius Bardyl Tirana pareiškė spaudai, kad 1960 m. pradėtas vykdyti civilinės apsaugos planas ir slėptuvės prieš A-bombų radioaktyvius kritulius šiuo metu yra atgyvenę (iki šiol slėptuvių yra paruošta apie 120 milijonų žmonių, tačiau jose nėra patenkinamų aprūpinimo priemonių ir maisto bei medicinos reikmenų dviejų savaitių laikotarpiui). Dabartinėms sąlygom iš 220 milijonų Amerikos gyventojų, nuo A-bombų ir r.a. kritulių žūtų apie 140 milijonų, todėl buvo paruoštas naujas planas, kurį įvykdžius, nuostolių žmonėmis būtų apie 70 milijonų ir valstybei kainuotų po 2 bilijonus dolerių kasmet. Prezidentas šį planą patvirtino ir jis bus pradėtas vykdyti 1979 metais. Naujo plano esmė — platus masto miestų evakuavimas. Reikia pastebėti, kad tuo pagrindu, rusai miestų

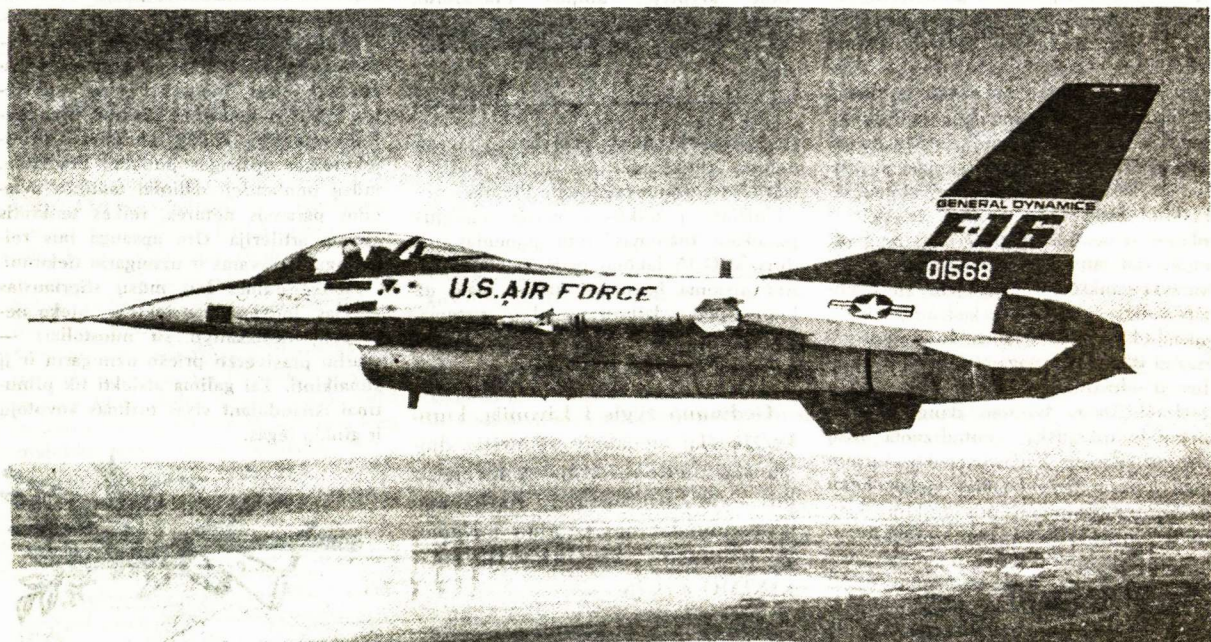
evakuavimo planą ir slėptuvių statybą vykdo jau septinti metai; skiriama daugiau lėšų, organizacija ir įrengimai geresni negu Amerikoje. Civilinės apsaugos vaidmuo Rusijoje yra karinės strategijos pirminės reikšmės — tai yra užtikrinimas išsilaikyti užpuolimo metu ir laimėti karą. Esmėje — išsaugoti karo pramonei reikalingas priemonės ir darbo gyvąją jėgą. Taikos metu dabar vykdomos privalomos civilinės apsaugos pratybos mokyklose, įmonėse ir visur kitur, kur tik yra koks nors žmonių telkinys. Maskvoje nuolatos veikia trijų metų kurso civilinės apsaugos mokykla, kurioje ruošiami instruktoriai ir vadai.

Šiuo metu rusai turi didesnę kiekį raketų su branduoliniu energijos užtaisais ir užpuolimo atveju, bus paliesta daugiau Amerikos miestų. Grėsmės atveju, bus organizuotai naudojamos turimos susisiekimo priemonės ir miestų gyventojai bus perkelti numatytosna sritysnai, kur bus patalpinti iš anksto paruoštosna slėptuvėsna, tuo būdu didžiama miestų gyventojų bus išsaugota nuo tiesioginio A-bombų sunaikinimo. Pavojaus atveju miestuose pasilikusiems žmonėms (gairininkams, policijai, įvairioms tarnyboms, administracijos personalui ir kt.) bus gerinamos esamos ir statomos naujos, atsparios prieš sprogimą ir temperatūrą slėptuvės su aprūpinimo ir ryšio priemonėm.

— Pogrindžio "Aušra" vienuoliktame numeryje minėjo 1945-1954 metų

Lietuvos partizanų kovas prieš rusišką okupantą. Buvo iškeltas klausimas — ką davė lietuvių tautai partizanų kovos? "Nežiūrint pralaimėjimo ir sunkių nuostolių, daug nekaltai nukentėjusių, kurie partizanus palaikė ir buvo išprovokuoti stribų, bei rusų agentų vaizdavusių partizanus, ginklu pasipriešinimas buvo reikalingas. Jei jo nebūtų buvę, lietuvių tauta būtų neatlikusi to, ką tuo istoriniu momentu turėjo atlikti. 1940 m. birželio 15 d. buvo Lietuvos kapituliacijos diena. Tuometinė Lietuvos vyriausybė, priimdama Tarybų Sąjungos ultimatumą ir neduodama įsakymo kariuomenei priešintis, padarė klaidą. Lietuvos laisvė buvo iškovota krauju, be kovos jos nereikėjo atiduoti... Lietuvos vyriausybės padarytą klaidą, iš dalies atitaisė partizanų judėjimas Lietuvoje... Tiesa, pasaulis neatkreipė reikiamo dėmesio į mūsų partizanų kovas, bet tauta, partizanų lūpomis ir veiksmais tarė okupantui, kad ji nori būti laisva, kad ji pavergėją sutinka su ginklu... Partizanų dėka mūsų kaimas liko lietuviškas. Rusai kolonizavo miestus, o į kaimus nedrįso kelti kojos. Partizanų kovos Lietuvoje 1945-1954 m. užima garbingą vietą lietuvių tautos istorijoje, kaip įrodymas, kad lietuvių tauta pasipriešino antrajai rusų okupacijai. Neveltui pralietas partizanų kraujas, kaip neveltui lietuviai išsižadė Pilėnuose, kaip neveltui lietuviai gynė Kražių bažnyčią nuo ginkluotų kazokų. Mūsų partizanų

JAV karo aviacijos naikintuvus F-16

pralietas kraujas ir jų pasipriešinimo dvasia ir atėjyje įkvėps Lietuvos vaikus tęsti jų pradėtą kovą už Lietuvos laisvę”.

— The American Political Science Association, 1978 m. lapkričio mėn. begamųjų diskusijų metu, senatorius Gary Hart iškelė karinės strategijos idėją: — Vakarų valstybės privalo apvaldyti laiką. Šios idėjos išryškinimui paėmė pavyzdžiu Korėjos kare vykusias lėktuvų kautynes. Tuo metu buvo sakoma, kad rusų MiG-15, pagal rašytas taisykles, visokiose kautynių padėtyse galėjo geriau išmanevruoti negu amerikiečių F-86. Praktikoje, tačiau, veik visi minėtų lėktuvų susidūrimai baigdavosi F-86 laimėjimais. Spaudoje nuopelnai buvo priskiriami amerikiečių lakūnams, nes kai MiG-15 padarydavo gerą kautynių manevrą, F-86 lakūnas labai greitai susiorientuodavo ir ne pagal taisykles netikėtai greitai pereidavo iš vieno manevro į kitą, tuo suklaidindamas F-15 lakūną, dėl to tas pasimesdavo, prarasdavo iniciatyvą, pakliūdavo į paniką ir viso to išvadoje kautynes pralaimėdavo. Kitu pavyzdžiu buvo prisiminta 1940 m. vokiečių žaibinis karas, kuriame pirmavo ne masė, bet manevras — judesys ir greitis. Pabrėžta, kad prancūzai vadovaudamiesi doktrina — “susekti, - nuspręsti, - veikti”, pralaimėjo prieš vokiečių manevrą ir laiką, uždelęs dar pirmoje “sekimo” fazėje, nes nebeliko laiko sprendimui ir organizavimui veikti.

Centralizuotoje, kraštutinai biurokratinėje Varšuvos pakto sistemoje ilgai užtrunka paruošti planus ir ginklavimą, todėl kas toje srityje jau daroma pasilieka nekeičiama, kaip MiG-15 lakūnui nustatytoje manevrų taisyklėse — vykdoma pagal iš anksto nustatytą planą. Vakarų valstybėse yra daug lankstumo, todėl visose srityse: naujų ginklų konstrukcijoj, ginkluotųjų jėgų organizacijoj, sudarant karines doktrinas, privaloma išryškinti priešininko esamus ir ateities planus ir neatidėliojant, greitai reaguoti efektyviai taip, kad oponentas būtų suvaržytas anksčiau, negu jam ateis laikas veikti. Pažymėtina, kad amerikiečių social-ekonominė sistema, šiuo metu yra pajėgi išvystyti ir pagaminti naujus ginklus ir elektroninius įrengimus naujoje technologinėje šviesoje daug greičiau negu biurokratiška, centralizuota rusų sistema. Žinant Varšuvos pakto karinių jėgų lengvai pažeidžiamas vietas, laiku pastatius veiksmingus priešginklius, kaip pav. “cruise” raketą, neutronines bombas ir eilę kitų naujų priemonių prieš šarvuotųjų masę, parengtą veikti pagal iš anksto nustatytą planą, pakeitus vakariečių lauko organizacinę doktriną iš

VARŠUVOS PAKTO VADO ŽODIS, VAKARŲ FRONTO VADŲ POSEDYJE

(pagal plk. G.F. Stager
“The Soviet Tactics”)

Draugai! Jūs žinot, kad pagrindinis mūsų puolimo tikslas yra nugalėti ir sunaikinti NATO jėgas ir užimti Vakarų Europą. Mes tikimės didelių smarkių veiksmų, didelės medžiagų apyvartos ir masinių gyvos jėgos bei priemonių nuostolių. Mes vykdysim puolimo planą turimais paprastais ginklais, tačiau esam pasirengę panaudoti ir branduolinės energijos ginklus.

Puolimą vykdyti yra būtina staigiai ir netikėtai. Mūsų priekinio skaidinio jėgos, kovotojų ir ginklų skaičiumi yra viršijančios. Tuo tarpu, priešas neturi strateginių rezervų, išskyrus oro jėgas. Priekiniai NATO kautynių daliniai turi tik labai mažus rezervus.

Mūsų uždavinys — telkinėmis jėgomis staigiai smogti į priešų silpnus taškus ir veržtis gilumon, atimant jam galimybę suorganizuoti pasipriešinimą bei užblokuoti siunčiamus pastiprinimus iš J.A. Valstybių ir iš Anglijos. Trijų dienų bėgyje mes privalome būti prie Reino upės krantų.

Puolimas bus vykdomas dviem strateginėmis kryptimis: Šiaurės Vokietijos lygumomis Reino upės link į Ruro krašto šiaurę ir pietus, tikslu atkirsti pramonės sritį nuo NATO valstybių; antroji kryptis bus Eizenachas — Frankfortas, tai yra, arčiausia kryptis Reino link. Šioje kryptyje, abipus Frankfurto, turime persikelti per Reiną ir atkirsti NATO šiaurinę armijos grupę nuo centrinės.

stagnacinės-klasinės gamybos į mažų daliųjų atitinkamai ginkluotus, judrius taktinius veiksmus (Electric Piranha), nesileidžiant į telktines masės smūgius paliekant “tuštumas”, rytų oponentas atsidurs MiG-15 lakūno padėtyje. Marksistinė sistema bazuojasi karinė jėga, už kurios pečių laikosi socialinė sistema.

Gedimino žygis į Livoniją, kurio kryžiuočiai negalėjo užmiršti; drąsiausias lietuvių žygis senovėje ir kiti, yra nagrinėjami ruošiamoje spausdinti karinės istorijos knygoje: Z. Raulinaitis, GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS.

Veikdami tomis kryptimis mes išjungsime 80% Vakarų Vokietijos pramonės, susisiekimo ir kuro išteklių. Tuo būdu atbaidysime prancūzus nuo susikirtimo su mumis. Kelyje nuo Reino link jūros susidursime tik su mažais NATO likučių pasipriešinimais.

Puolimo pradžia turi būti nelaukta ir netikėta, todėl visos puolimui numatytos jėgos telkiamos pirmame skaidinyje prie dabartinių sienų. Jėgos iš vakarų Rusijos ir kiti Varšuvos Pakto junginiai turės sekti pirmo skaidinio įkandin ir užimti gynybos pozicijas vakariniame Reino pakraštyje, kai pirmo skaidinio rusų jėgos vykdys puolimą į vakarus nuo Reino.

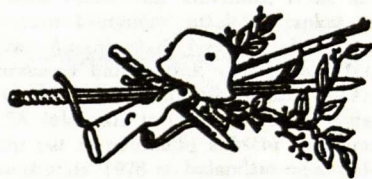
Puolančios jėgos neprivalo niekur sustoti — nežiūrint kaimynų; privaloma veržtis pirmyn visomis galimomis jėgomis, siekiant nustatyto tikslo, naikinant pakelyje bet kokį pasipriešinimą, neleidžiant priešui susitvarkyti priešpuoliui.

Centralizuotas valdymas bus sunkus, todėl kiekvienas vadas privalo žinoti nuo pat pradžios savo uždavinį ir kaip jis jį toliau vykdys visose aplinkybėse, nenukrypstant nuo iš anksto nustatyto plano; kreipti ypatingą dėmesį į veiksmų greitį. Veiksmai turi būti nenutrūkstantys. Sudarius sąlytį su priešu — jo nepamesti, neatsižvelgiant laiko nei oro aplinkybių; ypatingai veiksmus sustiprinti naktį.

Kur galimybės leis, mes naudosim žemės ir oro transporto priemones. Kritiškos vietose bus iškeliami oro desantai tikslu klaidinti priešą, užimti strategines vietas, atkirsti paramą, sunaikinti tiekimo, ryšių ir vadovavimo centrus.

Aviacijos pirminis taikynys bus prieš aerodromai ir lėktuvų bazės, tuo pačiu laiku bus puolamos ir jų vadovietės, ryšių ir kontrolės centrai, branduolinės energijos ginklų sandėliai ir priešlėktuvinės apsaugos punktai. Pradžioje, mūsų puolantieji daliniai taktinės aviacijos paramos neturės, reikės tenkintis turima artilerija. Oro apsauga bus reikalinga rezervams ir užnugario tikimui.

Netikėtumas bus mūsų stipriausias ginklas, todėl jam atsiekti — nieko neštaupyti; nesiskaityti su nuostoliais — svarbu prasiveržti prieš užnugarin ir jį sunaikinti. Tai galima atsiekti tik pilnutinai išnaudojant visas turimas kovotojų ir ginklų jėgas.

Pulkininkas Tomas Vidugiris Gaižtūnų poligono šaudykloje

TOMUI VIDUGIRIUI MIRUS

Po sunkios operacijos Londono ligoninėje balandžio 27 d. mirė plk. Tomas Vidugiris, nepriklausomybės kovų savanoris, Lietuvos kariuomenės karininkas, visuomenės veikėjas, DBLS garbės narys, plk. Juozo Vidugirio jaunesnis brolis.

Gimęs 1893 m. rugsėjo 20 d. Palaukių kaime Subačiaus vls., Panevėžio aps., ūkininkų Povilo ir Veronikos Vidugirių šeimoje, Tomas mokėsi ir išlaikė eksterneu 5 klasių egzaminus Panevėžio realinėje mokykloje. Kilus I pas. karui, 1914 m. buvo mobilizuotas ir beveik visą karą praleido turkų fronte Kaukaze. Kilus Rusijoje revoliucijai, dirbo Bakų m. lietuvių komitete ir organizavo lietuvių grįžimą į tėvynę.

Grįžęs į tada dar vokiečių okupuotą Lietuvą 1918 m. ir sužinojęs apie Vilniuje paskelbtą Lietuvos nepriklausomybę, tuoj pat pradėjo savo apylinkėje organizuoti partizanų būrius kovai prieš oku-

pantus, o vėliau ir prieš įsiveržusius bolševikus. 1919 m. kovo 28 d. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenės Panevėžio Atskirą batalioną, kuris kovojo Aukštaitijoje, kol išvijo įsibrovėlius iš Lietuvos teritorijos.

Pasižymėjęs gabumais ir drąsa, Tomas Vidugiris 1920 m. buvo pakeltas į karininkus. Už pasižymėjimą kovose 1919 m. apdovanotas Vyčio Kryžiumi.

Ilgą laiką tarnavo 4 pėst. pulke. 1932-35 m. buvo 9 pėst. pulke bataliono vadu. 1935-40 m. — 4 pėst. pulko vado padėjėju. 1941 m. liepos mėn. laikinoji Lietuvos vyriausybė buvo paskyrusi plk. T. Vidugirį Panevėžio apskrities viršininku. 1944 m. tarnavo Vietinėje Rinktinėje, buvo Panevėžio apskrities komendantu ir nuo 1944 m. balandžio 27 d. buvo paskirtas Kauno pulko vadu. Vietinę Rinktinę gegužės 15 d. likvidavus, buvo vokiečių sumintas ir kalintas Salaspilio kacetė, Latvijoje. Paleistas išvažiavo į Vokietiją ir

1948 m. atvyko į Angliją.

Visuomeninę veiklą T. Vidugiris pradėjo, kaip minėta, revoliucijos metu Kaukaze, kur kartu su prof. Vincu Krėve-Mickevičium ir kitais tautiečiais įsteigė lietuvių draugiją.

Atvykęs į Angliją, įsijungė į DBLS ir LRS veiklą. Nuo 1953 iki 1978 m. buvo DBLS centrinio skyriaus pirmininku. Tas skyrius 1955 m. turėjo 234 narius, ruošė koncertus, minėjimus, turėjo ligonių lankymo sekciją, rėmė Tautos Fondą ir atliko daug kitų darbų. 1952 m. T. Vidugiris pradėjo tvarkyti Centrinio skyriaus biblioteką, kurioje šiandien yra per 2.000 knygų. Knygų skaitytojai gyvena visoje D. Britanijoje, tad bibliotekos vedėjas knygas siuntinėjo paštu. Tą darbą jis dirbo ligi tos dienos, kada teko atsigulti ligoninėn.

1957-60 m. T. Vidugiris buvo Lietuvių Namų akc. b-vės direktorius ir per visą DBLS veiklos laiką — nuolatinis atstovas suvažiavimuose. Be to, ankstyvesniais laikais buvo Liet. Rezistencinės Santarvės vadovybės narys, o pastaraisiais laikais — Lietuvių karių veteranų "Ramovės" narys, Vienybės klubo narys, Pirmadienio klubo dažnas pirmininkas, nuolatinis narys, paskaitininkas ir meškeriojas.

Nepr. Lietuvoje bendradarbiavo "Karo Archyve", o išėivijoje — "Santarvėje", kur plačiai aprašė nepriklausomybės kovas 1918-20 m., ir "Europos Lietuvyje". Parašė "Kupiškio operacija" (Karo Archyvas, VI tomas, 1935 m.).

Praeitų metų DBLS suvažiavimas, įvertindamas plk. Tomo Vidugirio nuopelnus Lietuvai ir D. Britanijos Lietuvių S-gai, išrinko jį Sąjungos garbės nariu.

Plk. T. Vidugiris, nuo pat jaunų dienų kovojęs dėl Lietuvos laisvės, per visą savo gyvenimą siejosi lietuvių tautos gerbūviu, o gyvendamas išėivijoje nenulstamai dirbo tautinį darbą, kurio galutinis tikslas — laisva ir nepriklausoma Lietuva.

Kilęs iš liandies, plk. T. Vidugiris niekad nenutolo nuo savo aplinkos. Būdamas atviro būdo ir visiems draugiškas, jis buvo visų lietuvių labai gerbiamas ir mylimas. Nebūdamas išlaidus, iš savo kuklaus uždarbio išėivijoje jis sugebėjo sutaupyti nemažą sumą pinigų, kuriuos pagal testamentą paliko liet. organizacijoms ir spaudai, siekiančioms atstatyti Lietuvos nepriklausomybę. Mirdamas jis paprašė jo kūną sudeginti, o pelenus palaidoti Lietuvoje.

Daug tėvynei nusipelnęs a.a. plk. Tomas Vidugiris bus savo draugų visuomet prisimenamas, kaip labai kuklus, visa širdimi atsidavęs savo tautai, Vyras.

J. V. ("Europos Lietuvis", Nr. 19)

Aviacijos ats. ltn. Jonas Jasinskas skridimo metu

A.A. JONAS JASINSKAS

Vėžio ligos iškankintas, balandžio 28 d., St. Petersburg, Floridoje, su šiuo pasauliu atsiskyrė ats. aviacijos leitenantas Jonas Jasinskas. Velionis buvo gimęs 1908 m. spalio 27 dieną.

1931 m. baigė Civilinio Aero klubo Kaune skraidymo kursą ir tais pačiais metais pradėjo dirbti Užsienių Reikalų Ministerijoje antros eilės buhalteriu. 1933 m. atliko karinę prievolę Karo Mokykloje, išeidamas atsargon jaunesniojo leitenanto laipsniu.

1935 m. beveik metus išbuvo Generalinio Konsulato Karaliaučiuje sekretorium, o 1938 metais, baigęs Vytauto Didžiojo Universiteto Teisų fakultetą,

buvo paskirtas Užs. Reikalų Ministerijos protokolo skyriaus sekretorium. 1939 metais buvo paskirtas attache Lietuvos Pasiuntinybėje Talline, Estijoje, o sekantais metais perkeltas į Lietuvos Konsulatą Čikagoje.

Okupacijos pasėkoje, mažinant Lietuvos pasiuntinybių ir konsulatų etatus, iš tarnybos pasitraukė ir įsigijo vištų ūkį Vineland, N.J., kuriame su žmona dirbo eilę metų.

Po karo pardavė ūkį, Jasinskai nusipirko vasarvietę Ocean City, N.J., kurioje poilsiaudavo ir nemaža lietuvių. Velionis aktyviai reiškėsi ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių organizacijose. Eilę metų buvo Ocean City Viešbučių, Mo-

telių ir Restoranų Draugijos pirmininku.

Pasitraukęs į poilsį, 1976 m. apsigyveno su žmona Floridoje, St. Petersburgo apylinkėje. Čia tuoj įsijungė į visuomeninę veiklą. Kurį laiką buvo F. A. Lietuvių Klubo vicepirmininku, priklausė LŠST "Romo Kalantos" kuopai, Lietuvių Bendruomenei ir kitoms organizacijoms.

Tačiau neilgai teko jose veikti, pradėjo sveikata silpnėti. Paguldytas ligoninėn patyrė, kad serga kepenų vėžiu. Po šešių savaitių kančių, 1979 m. balandžio 28 d. atsiskyrė su šiuo pasauliu. Nuliūdime liko artimieji ir giminės Lietuvoje.

Rep.

LAIŠKAI KARIUI

Man labai patinka skaityti prisiminimus iš 1919-20 metų, apie buvusias kovas ir žygius. Nes ir aš dalyvavau visuose frontuose ir koviausi — mušiausi su visais Lietuvos grobikais.

Su malonumu skaičiau plk. K. Ališausko aprašytą žygį į Dvinską — Daugpilį. Ten sutikome stipresnį bolševikų pasipriešinimą. Tik ties Degučiais, jų apylinkėje, bolševikai jau buvo nustumti

už Dauguvos. Mūsų 3-čias batalionas buvo užėmęs poziciją Kalkūnuose, prie geležinkelio pylimo. Geležinkelis Vilnius — Ryga linija. Dešinėje buvome sąlytyje su lenkais. Kairėje — su 2 p. pulku. Lenkai buvo pirmoje fronto linijoje.

Vieną dieną bolševikai persikėlė per Dauguvą ir lenkai pabėgo iš pirmosios linijos. Tada, mūsų 1-as p. pulkas atmušėme bolševikus ir vėl išstūmėm juos

už Dauguvos.

Viename aukštame kamine lenkai buvo įrengę sekimo punktą. (Kalkūnuose tada buvo daug tokių aukštų kaminių). Aš kartais neuidavau pas lenkus pasižiūrėti į bolševikų pusę.

Kitoj pusėj Dauguvos kasdieną kabojo aukštai iškilęs bolševikų balionas. Jo spalva buvo kiek į raudonumą ir mes sakydavome, kad tai bolševikų skilandis kabo. Tas jų "skilandis" mus labai

erzino, nes iš jo jie mus stebėdavo ir kliudydavo mūsų judėjimą. Kiekvieną dieną jie mus ir mūsų pozicijas apšaudydavo iš didelių patrankų. Iš labai stambios patrankos sviediniai išmušdavo labai dideles duobes. Vienas toks sviedinys sykį pataikė į namą. Ten buvo 2 p.p., nepamenu kurios kuopos, kareivių. Sviedinys, sprogdamas, užmušė aštuonis kareivius.

Tai tiek mano prisiminimų iš Daugpilio — Kalkūnų fronto.

Antanas Vaicekuskas
E. St. Louis, Ill.

Nežeminkime Lietuvos karių garbės!

Jau praėjo du metai, dauguma "Kario" skaitytojų bus pamiršę... Tuo pasinaudodamas Jurgis Gediminėnas nori savo netiesos dulkes šaukšte vandeniui nuplauti ir dar tuos pačius netiesos vandeniui, nori mane aplieti.

1977 m. "Karys" Nr. 3

Jurgis Gediminėnas rašė, kad Marijampolės lietuvių karių įgula ėjo žydams langus daužyti už tai, kad žydaitės su gelėmis sutiko rusų karius.

Buvau parašęs "Karyje" 1977 m. Nr. 6, dėl ko Marijampolės lietuvių karių įgulos dalis išėjo demonstruoti. Ne dėl žydaičių, bet dėl jaunesnių puskarininkių, kuriuos žydai sumušė Marijampolės mieste.

Aš tuos jaun puskarininkius pažinau, nes viename kambary gyvenome tarnaudami Lietuvos kariuomenėje.

1979 m. "Kario" Nr. 2

Jurgis Gediminėnas visiškai susimaišė, turėjo perskaityti dar kartą prieš rašant spaudai "Kario" 1977 m. Nr. 6. aš aiškiai parašiau kas dalyvavo demonstracijose, ir kas negalėjo dalyvauti. Tie nedalyvavo, kuriuos miesto žmonės pažino. J. Gediminėnas patarė man pasiskaityti apie tuos pačius Marijampolės įvykius Antano Skirkos aprašymą "Tėv. Žiburiuose" Nr. 29, 1978.VII.20.

Jurgio Gediminėno patarimu pasinaudojau. Perskaičiau Antano Skirkos aprašymą.

Antanas Skirka parašė gal ir tiesą, kad viskas tas vyko už du lietuvius karininkus, kuriuos sumušė penki žydai. Aš gi mačiau sumuštus žydų du jaun. puskarininkius.

Galėjo būti ir karininkai ir jaun. puskarininkiai sumušti žydų.

Norėčiau paklausti Jurgį Gediminėną, už ką išėjo Marijampolės kariai prieš žydus? Ar už žydaičių gėles, kur rusų kariams davinėjo?

Toliau skaitau ką Antanas Skirka "T. Ž." rašė. Jis buvo girdėjęs ir skaitęs, apie žydų pogromus Rusijoje ir Lenkijoje,

Ar ne per daug tą įvykį pavadinti "pogromu" ir mūsų Lietuvos kariuomenę prilyginti prie Rusijos ar Lenkijos? Lietuvos karys Marijampolėje, nė vieno žydo nenužudė ir net nesužeidė. Man teko skaityti, kad Rusijoje pogromai be žudynių neapsieidavo. Marijampolėje nė vienas žydas ligoninėje nesigyždė nuo kareivių sumušimo.

Toliau skaitau iš Antano Skirkos "T. Ž." aprašymo. Niekeno neagituojami, tik pykčio vedami, iš kareivinių išsiveržė įvairių ginklo rūšių kareiviai ir nedideliai būreliais gatvėmis bei gyventojų daržais bėgo į miestą.

Tada niekas neklausė — kaltas ar nekaltas. Čia galiojo anas garsus žydų posakis: akis už akį, dantis už dantį. Pamatę kas darosi, žydai greitai išbėgiojo ir užsidarė savo namuose.

Tuomet, rašoma ten toliau, kareiviai iš gatvės grindinio lupė akmenis, daužė žydų langus, duris ir veržėsi į vidų. Čia jau turėjau sustoti skaitęs ir pagalvoti, kam kareiviams reikėjo akmenų langus daužyti, juk turėjo šautuvus ir durtuvus.

Prisiminimai vėl grįžo, kai kareiviu buvau Marijampolėje. 1940 m. liepos mėn. pradžioje, atvežė šautuvų į sandėlį, kuriame aš dirbau. Gavau įsakymą, kad tuos šautuvus turiu karštu vazelinu ištepti ir vėl atgal į dėžes sudėti. Man padėti atsiuntė kareivį, gerą mano draugą, su kuriuo buvo malonu dirbti.

Pradėjus tuos šautuvus tepti, mano draugas sušuko: "Žiūrėk, čia mano kaimo šautuvas, kurį mano kaimas nupirko ir šauliams padovanojo, Lietuvą nuo priešų ginti, o dabar, matai kam atidavė!"

Pradėjome tikrinti kas tuos šautuvus buvo nupirkę šauliams, nes prie medinės šautuvo buožės buvo prikaltos varinės lentelės, su užrašais kas tuos šautuvus buvo nupirkę. Suradau ir aš savo kaimo pirkta šautuvą; Alvitto pieninės ir daug kitų kaimų, bendrovių, organizacijų ir pavienių žmonių.

Tepėme tuos šautuvus toliau, nė žodžio vienas kitam nesakydami, nors pirmiau tarp mūsų kalbos netrūkdavo. Nežinau ką mano draugas galvojo, mane nepaleido mintis: kam atidavė?

Po kurio laiko tylos, vėl išgirdau mano draugo balsą: "Žinai, Jonai, ką aš galvoju. Prisimeni kai kareiviai išėjo į miestą žydus pagąsdinti?" Man prisiminė tie metai, kai Lietuvos kariuomenė ir visuomenė švėsdavo šventę. Kariuomenė tada pasirodydavo visuomenei. Tačiau anas įvykis parodė, kad ir visuomenė pasirodė kariuomenei. Kariuomenė tik akmenis iš grindinio su durtuvais kasė, o visuomenė tuos akmenis, tarsi granatas, į žydų langus mėtė. Mes, arti-

leristai, durtuvų nenešiodavome, tai buvome lyg žiūrovai tos "šventės". Pamatęs tada visuomenės pritarimą kariuomenei, manau, kad neklystu tau sakydamas: jeigu Lietuvos kariuomenė būtų pasipriešinusi rusams, tai Lietuvos visuomenė būtų jai padėjusi ir šitie šautuvai čia nebūtų, o iš jų nevienas rusas būtų iš batų išvirtęs".

Toliau skaitau Antano Skirkos aprašymą:

Gelbėdami padėti, greitai atvyko lietuvių karininkai, reikalaujanti kareivius grįžti į kareivines, bet įpykę kareiviai karininkų neklausė. Nežinia kuo tai būtų viskas pasibaigę, jei netrukus į miestą nebūtų atvykę rusų tankai. Kareiviai pamazu grįžo į kareivines.

Man neteko matyti ir girdėti, kad Lietuvos kariai neklausytų savo karininkų. Negirdėjau ir iš kitų karių tokio pasakojimo, kad dėl rusų tankų, kareiviai turėję iš miesto pasitraukti. Visa Marijampolės įgula žinojome, kad kareiviai iš miesto pasitraukė, kai pamatė savo karininkus.

Jonas Bušauskas

Minčių kryžkelės

Pradedant, neišvengiamai turiu bristi (anot Lelio) į pašalinę retoriką, kurią pradėsiu linksmu anekdotėliu, nors ir nesinori sulaukti Abelio likimo.

Ėjo keliu du patriotai, vienas iš jų sako: "Va, ateina dvi bobai", tai kitas perspėja ir pataiso: "Nedarkyk lietuvių kalbos, sakyk du bobai".

Šis anekdotėlis prisiminė skaitant Gediminėno ir J. Bušausko laiškus. Lietuvių - žydų reikalu abu vienos minties, bet vienas prieš kitą aštrokai pasisako.

Gediminėnas 1979 m. "Kario" 2 Nr. sako, kad "Karyje Jono Bušausko laišku yra dėmė ir negerovė", nes, esą, jie žemo lygio. Turėjau iš naujo perskaityti abiejų mintis. Pasirodė, kad susikirtimas buvo vienam mažam netikslume. Gediminėnas parašė, kad Marijampolėje 9-tojo pėstininkų pulko ir artilerijos grupės kareiviai išdaužė žydų prekybos ir gyvenamųjų namų langus už tai, kad žydaitės su gelėmis pasitiko raudonąją armiją. J. Bušauskas pataisė, kad ne dėlto, bet kad Marijampolės mieste žydai sumušė du štabo jaunesnius puskarininkius — raštininkus. J. Bušauskas rašo įtikinamai: kariai negalėjo žydams langų daužyti, nes nežinojo kuris namas žydo ir kuris ne. Taip pat įtikinama, kad kai policija iš gatvių pasišalino, tai išėjo civiliai ir tik jie, žinodami žydų namus, galėjo langus daužyti. Prinetama J. Bušauskui, kad jis vienoj vietoj sako, kad kariai demonstra-

cijoje dalyvavo, kitoj vietoj, kad nedalyvavo. Aš tai supratau, kad demonstracijoje nedalyvavo tik tie kareiviai, kurie buvo iš Marijampolės miesto ir artimų jos apylinkių.

Gediminėnas besąlyginiai seka Lelio mintis. Lelis pageidauja "Karyje" istorinių žinių. J. Bušauskas parašė apie du žydų sumuštus puskarininkius. Tai istorinis trupinėlis. Žydai kaltina lietuvius, kad jų nepriėmė į Karo mokyklą. J. Bušauskas trumpai drūtai paaiškino priežastis — tai kalbos nemokėjimas. (Šiuo reikalu reiktų daug ką pasakyti, bet per platu ir retorika). Kitas istorinis faktelis, tai kad žydas Pustapedskis buvo atsargos leitenantu. (Gražus žydų melo demaskavimas). Šiuos žodžius rašantis, prisimenu, kad 1936 ar 1937 metais Gaižūnų poligone 6 pėstininkų pulke, 1-moj kulkosvaidžių kuopoj atliko stažą du kariūnai aspirantai — kariūnas asp. Gaška ir kariūnas asp. Pustapedskis. Pastarasis galėjo būti tas pats J. Bušausko minimas.

Tai kodėl negerovė ir dėmė, jei parašoma tas, ko pageidaujat? Jei tai visi išeivijos lietuviai surašytų tokius savo prisiminimus, tai be vargo susidarytų tikslī laikotarpio istorija, tada gal ir žydai privengtų be atodairo savus pūrus ant lietuvių drėbti.

Čia, greičiausia, buvo ne J. Bušausko blogas parašymas, bet Gediminėno įžaidimas: "Rašyk, paišyk, tik Lietuvos kario garbės neliesk". Nei aš tikiu, nei kas kitas patikės, kad karininkas kėsinsis pažeisti kario garbę. Bet vistiek parodoma, kad rašant reikalinga faktai gerai patikrinti. Manychiau, kad J.B. pasikarščiaivo ir paraštriai pasakė, bet vistiek jis išėjo ginti kario garbę, tai reiškia, kad toji dvasia pas jį ir po tiek metų neužgėsusī, o už tai jis reikėtų tik pagirti, ne peikti — daryti priekaištą už įžaidimą, bet nesunieikinti už kario garbės gynimą. J. Bušauską reikėtų pasveikinti dar ir už tai, kad drįso išeiti iš vergo dvasios ir savo mintį viešai pasakyti. Yra tūkstančiai lietuvių, kurie kad ir turi savas mintis, bet nedrįsta jas pareikšti, o tik užkulisuos niurma, kad negerai. Tokiems internacionalistai įkalba, kad jų vaikams nereikalinga lietuvių kalba ir jie nedrįsta pasipriešinti ir nebedrįsta net su savo vaikais kalbėti sava kalba ir tik už tai lietuviai taip ir nyksta. Nededu galvos ir už J. Bušauską, nes nežinau ar jis visose lietuviybės srityse toks drąsus ir atsparus, bet jeigu kibirkštėlė pasirodė — tai ją kurstykim, kad ji plėstųsi ne tik vienam asmenyje, bet visuose lietuviuose. Čia yra ne dėmė, bet pragiedrulis.

A. A. VINCEI VAŠKŪNIENEI

mirus, jos vyrą Vytautą Vaškūną ir šeimą nuoširdžiai užjaučia

Marina ir Zigmas Raulinaičiai

Sveikinu redakciją, kad tokius rašinius spausdinat.

Jeigu jis ir įžeidžiančiai parašė, tai vistiek ne tiek, kiek Gediminėnas. O pastarasis tvоя, kad jei kas su jo mintimis nesutinka, tai tas yra komunistų išplautais smegenimis. Įeinu ir į tokio rašto būklę. Galėjo įvykti, kad parašęs neperskaitė ir išsiuntė. Jei būtų patikrings, tikriausiai tą sakinį būtų išbraukęs ar kitaip perdirbęs. Bet už tai nereiktų kitą taip smarkiai pulti.

Gediminėnas primena "Nepriklausomos Lietuvos" buvusį redaktorių velionį J. Kardelį, kuris buvo mėgėjas, gal net perdaug, ištaisyti korespondencijas. Dėl to Gediminėnas viešai deklaravo, kad iš "N. L." korespondentų išeina. (Prisimenu, tas buvo 1953 m.). Jei "Karys" spausdins grožinę literatūrą, tai Gediminėnas, sekdamas savo ideologu, jo atsisakys. O sako, kad remiasi J. Kardeliu, kad nereikia redaktorių mokyti. Čia daugiau negu mokinimas, čia sankcijų taikymas. Tai kodėl to paties negali daryti J. Bušauskas ir ne dėl nurodymo kaip laikraštį tvarkyti, bet dėl neleidimo lietuvius ginti nuo žydų šmeižtų. Jis tiesiog pasakė, kad už jo pinigius žydų melo nespausdins. Taigi, gerbiamieji, ar čia tik nebus "du bobai"...

Pagaliau, kodėl Gediminėnui toks didelis autoritetas "Tėviškės Žiburiai"? Jei J. Bušausko rašinio nespausdino, tai, reiškia, jis buvo blogas. Tuo pačiu lyg ir pasakoma, kad Levino, Česnos ir kitų rašiniai geri. Tai kaip čia dabar? Įsidėmėkit pasisakymus: ("Tėv. Žib." Nr. 43/1498, 1978.X.26 d.) "Leidom abiem pusėm pasisakyti, kur nebuvo neapykantos". Jeigu žydai lietuvius apmeluoja, apšmeižia, tai ten ne neapykanta, bet jei lietuvis nori gintis nuo šmeižtų, tai jau neapykanta. Arba "abiem pusėm". Atseit, žydams ir lietuviams. Tai kokią tautybę atstovauja tas laikraštis? Kitoj vietoj pasikalbėjimas su žydu, kuris įtaigoja, kad lietuviai žydų naikintojus padėtų išaiškinti ir nuo jų atsiribotų. Čia klausimas pats piršosi, o kaip žydai, ar jau demaskavo ir atsiriboję nuo tų, kurie lietuvius žudė? Tokio klausimo, de- ja, laikraštis nestatė. Todėl ir peršasi

spėjimas, kad tokį "pasikalbėjimą" žydai suredagavo ir padavė paskelbti. Panašūs reiškiniai vyksta ne tik iš žydų pusės, bet ir iš lenkų.

Skaitykit 1978 m. "T. Ž." Nr. 5/1460, kur, ar tikras lenkas, ar tik lenkų pasamdytas asmuo, Vilniaus krašto lietuvių, daug nuo lenkų kentėjusių, apšaukė komunistų simpatiku, o nukentėjusiam neleido gintis.

Tokios polemikėlės iškyla besvarstant lietuviškas problemas, kurios, mano manymu, turėtų rasti vietą "Karyje" kaip nepartiname žurnale, kur galima tikėtis daugiausia objektyvumo. Svarbiausia, kad galėtumėm vienas kitą suprasti, neįžeisti ir nekelti per didelių asmeninių ambicijų, nors tai ir labai sunku. Va, kad ir su manim. Aš tokio griežtumo ar reikalavimo nestatyčiau, kad "Karyje" būtų spausdinama poezija. Daugiau pasisakiau prieš Lelio griežtumą ją išmesti, o Lelis suprato kitaip. Kaip suprantu, taip literatūros vertę aiškinu. Jei kas įrodys, kad klystu ir duos jos vieton pakaitalą, pasakysiu ačiū. Kol to nėra, pasilieku prie savo minties. Jei taip atsirastų sugebantis asmuo atgaivinti ir vesti "Kuprinės Pabiras", tikiu, daug ką sudomintų, ypač kad išeivija tokio žanro literatūros neturi. Maloniausiai skaitau istorinius straipsnius ir prisiminimus, kuriuos taip pat rikiuoju į istoriją ir karines žinias, poeziją ir kolonijų veiklą, jei trumpai aprašyta. Poezija ne visa vienodai įdomina, bet kai "Karys" Nr. 3 išspausdino J. Vaičiūnienės "Posmus", tai žadu juos išmokti atmintinai. Tyrulio eiliuotų kronikų vertimai nepakeičiami. Ko norėčiau daugiau, tai ypač iš žinomų žmonių. Lelis, tikiu, neblogesnis istorikas kaip ir inžinierius, kad parašytų istorijos atkarpą tema "Lietuvos valstybės žlugimas". Gediminėnas daug laiko pašvenčia rinkdamas ir spaudai paduodamas pasaulinius įvykius. O kad, vietoj to, parašytų projektą: "Kokie ginklai — priemonės reikalingos atstatyti Lietuvos nepriklausomybei"? Manau, tiktų pasekti buvusiais Lietuvoje laikraščiais, kur tilpdavo redakcijų paaiškinimai dėl nespausdinamų ar sutrumpinamų rašinių.

I. Šapelis

DĖMESIO RADIO KLAUSYTOJAI!
Klauskitės kas vakarą!

LIETUVOS AIDAI – 1490 KC

Kasdien 9 - 9.30 val. vakaro

Šeštadieniais 7 - 8 val. vakaro

KAZĖ BRAZDŽIONYTĖ

2616 West 71st Street

Telef. 778 - 5374

AUKOJO KARIUI:

Sausis-Vasaris, 1979

\$100.00:

A. Macelis, Bowie, MD
LKVS "Ramovė", Los Angeles, CA

\$50.00:

Los Angeles Birutietės

\$29.00:

H. Poškus, Ontario, Canada

\$25.00:

"Simo Kudirkos" šaulių kuopa, New York
"DLK Gedimino" šaulių kuopa, Delhi,
Ont. Canada
"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa,
Chicago, IL

\$15.00:

E. Legeckis, Jamaica, NY
Rev. dr. P. Ragažinskas, Central, NM
F. Tallat-Kelpša, dr., Evergreen Park, IL

\$14.00:

L. Klausutis, Syracuse, NY
Rev. J. Pragulbickas, Elizabeth, NJ

\$11.52:

K. Kuznickas, Chadstone, Australia

\$11.00:

S. Barauskas, Montreal, Canada

\$10.00:

K. Dabulevičius, Chicago, IL

V. Kulbokas, Cicero, IL
M. Tumas, Oak Lawn, IL
Antanas Pocevičius, Omaha, NB (A.A.
plk. lt. Juozo Kartano atminimui)

\$9.00:

J. Adomaitis, Tilley Park, IL
J. Agurkis, Omaha, NB
F. Blauzdys, Detroit, MI
B. Burba, Dearborn, MI
A. Daunys, Syosset, NY
A. Delta, Chicago, IL
S. Everlin, Hot Springs, AR
V. Mieželis, Phoenix, AZ
V. Misiūnas, Elizabeth, NJ
P. Raciukaitis, Baltimore, MD
I. Stankus, Cleveland, OH

\$5.00:

P. Babickas, Worcester, MA
St. Jagela, Toronto, Canada
S. Jokubilius, Delhi, Canada
J. Kaklauskas, Cleveland, OH
I. Kriaučiūnas, Waterbury, CT
F. Navickas, Cleveland, OH
V. Norkus, Great Neck, NY
J. Puteris, Toronto, Canada
P. Uknes, Brooklyn, NY

\$4.00:

V. Biveinis, Waramanga, Australia
K. Celiauskas, Hamilton, Canada
S. Druskis, Sault Ste. Marie, Canada
A. Grabauskas, St. Petersburg Beach, FL

A. Jankauskas, Hamilton, Canada
J. Jankus, Woodhaven, NY
J. Jurkūnas, Chicago, IL
K. Kaulinis, Philadelphia, PA
V. Kažemėkaitis, Racine, WI
I. Krasauskas, Hyannis, MA
A. Kutka, Rockdale, Australia
K. Lambertas, Pottstown, PA
W. Liauba, Chicago, IL
S. Mazilis, Fishkill, NY
V. Morkūnas, Hamilton, Canada
V. Navickas, Chicago, IL
D. Petrauskas, Detroit, MI
B. Raugas, Delran, NJ
S. Rudokas, Chicago, IL
J. Strokas, Chicago, IL
P. Sapalas, Lemont, IL
M.A. Šimkus, Chicago, IL
J. Švedas, Elizabeth, NJ
J. Žukas, dr., Baltimore, MD

\$3.00:

V. Jakimavičius, Brockton, MA
J. Rekešius, Butler, NJ

\$2.00:

S. Poderys, Sudbury, Canada
K. Pralėika, Little Falls, NJ
J. Rovas, Toronto, Canada

\$1.00:

S. Pocauskas, Verdun, Canada
A. Rudokas, Tillsonburg, Canada
A. Šetikas, St. Catharines, Canada
S. Zakas, Washington, PA

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Čikagos rajono "Nemuno" jūrų šaulių rinktinei balandžio 22 d. minint Lietuvos Šaulių S-gos 60 m. ir Vlado Pūtvio mirties 50 m. sukaktį, Cicero "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos vicepirm. A. Ašoklis apdovanojamas Šaulių Žvaigždės medaliu. Rinktinės pirm. plk. J. Svedui asistuojant, medalį prisega LŠST pirmininkas K. Milkovaitis. Nuotr. P. Malėtos

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.